

1981/82:55

Torsdagen den 17 december

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollen för den 9 innevarande månad.

2 § Talmannen anmälde att Torsten Bengtson (c) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Anders Ljunggrens uppdrag som ersättare upphört.

3 § Talmannen meddelade att ansökan om ytterligare ledighet från uppdraget som riksdagsledamot inkommit från dels *Olle Wästberg* i Stockholm för tiden den 1–31 januari 1982, dels *Marianne Wahlberg* för tiden den 1 januari – den 30 september 1982.

Kammaren biföll dessa ansökningar.

Talmannen anmälde att *Gertrud Hedberg* (fp) och *Ylva Annerstedt* (fp) även fortsättningsvis skulle tjänstgöra som ersättare för *Olle Wästberg* i Stockholm resp. *Marianne Wahlberg*.

4 § Kapitaltillskott till Norrlands Skogsägares Cellulosa AB, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1981/82:20 om kapitaltillskott till Norrlands Skogsägares Cellulosa AB, m. m. (prop. 1981/82:38).

Anf. 1 THAGE PETERSON (s):

Herr talman! När vi senast debatterade NCB och Hörnefors i riksdagen – det var i maj månad i år – så var det mot bakgrund av ett mycket bristfälligt regeringsförslag. Propositionen behandlade, eller borde ha behandlat, frågan om vad som skulle hända med fyra nedläggningshotade enheter inom NCB – Hörnefors, Köpmanholmen, Johannedal och Väja Sågverk. För samtliga fyra enheter fanns utvecklingsalternativ, som utarbetats av de anställda eller av dem anlitade experter.

Men i stället för att utvärdera dessa alternativ och presentera dem i propositionen, som underlag för riksdagens ställningstaganden, så valde

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

regeringen och industriministern att endast antyda att utvecklingsalternativen fanns, och man menade att det skulle ligga på de regionala myndigheternas och NCB:s ansvar att pröva dem. Regeringen försökte med detta förfaringsätt vältra över statens ansvar som företagsägare på de regionala myndigheterna. Från socialdemokratisk sida protesterade vi mot detta och krävde i vår motion att regeringen skulle presentera en utvärdering av utvecklingsalternativen innan riksdagen tog ställning till de fyra enheternas öde. Vi framhöll att inget av de framtagna utvecklingsprojekten kunde dömas ut på basis av den information som propositionen innehöll. Därför var det orimligt av regeringen att kräva att riksdagen skulle ta ställning och lämna över ansvaret till de regionala myndigheterna. Vad vi föreslog då var att utvecklingsalternativen skulle granskas och utvärderas.

I Hörneforsfallet fick vi riksdagen med oss. Regeringen fick i uppdrag att genomföra en utvärdering av det utvecklingsalternativ som fanns, den s. k. Hörneforsgruppens alternativ. Utvärderingen skulle presenteras så att riksdagen kunde ta upp frågan på nytt under hösten. I vår motion, som låg till grund för riksdagens beslut, framhöll vi att om utvärderingen skulle visa att utvecklingsalternativen saknade förutsättningar för långsiktig överlevnad, så skulle riksdagen när frågan kom upp igen få ta ställning till i vilken takt verksamheten skulle avvecklas. Vi sade också i vår motion att om nedläggningar blir aktuella måste självfallet särskilda och kraftfulla åtgärder sättas in för att skapa nya arbetstillfällen i de berörda regionerna. Av detta framgår att det var underförstått i vårt krav på utvärdering att vi var beredda att acceptera utvärderingens resultat även om det skulle bli negativt. Vi förutsatte således inte att utvecklingsalternativen var genomförbara. I så fall hade ju ingen utvärdering behövts.

Industriverket, som fick regeringens uppdrag att genomföra utvärderingen, har nu presenterat sitt resultat. Industriverket har efter sina analyser dragit slutsatsen att staten inte bör medverka till bildandet av ett Hörnefors AB. Vi beklagar att inte industriverket har kunnat samla en enhällig referensgrupp bakom sina bedömningar. Vi hade hoppats att man skulle komma fram till en bedömning i sakfrågan som kunde delas av alla parter. Detta har inte lyckats. Ledamöterna från Hörneforsgruppen, länsstyrelsen i Västerbotten och Umeå kommun har synpunkter som starkt avviker från industriverkets. Detta har man redovisat i tre olika skrivelser. Däremot har de fackliga organisationernas representanter accepterat industriverkets slutsatser. De har i ett uttalande sagt att de "inte kan resa sådana invändningar mot industriverkets utredning att de på något avgörande sätt påverkar resultatet". Detta har vi tolkat som att de fackliga organisationerna också har tvingats acceptera industriverkets besked.

Vi har grundligt gått igenom och analyserat industriverkets utredning. Vi har också lika grundligt bedömt de invändningar som Hörneforsfacken och Hörneforsgruppen har lämnat mot industriverkets utredning.

Efter dessa genomgångar har vi dragit samma slutsats som de fackliga organisationerna: Vi har inte kunnat komma fram till sådana invändningar mot industriverkets utredning att de nämnvärt påverkar utredningens

resultat. Vi tvingas därför acceptera dess slutsats, att staten inte bör medverka till bildandet av ett nytt Hörnefors AB, som Hörneforsgruppen föreslagit. Det är med djupt beklagande som vi tvingas konstatera detta.

Vi har emellertid under tiden som vi gått igenom industriverkets utredning erfarit att alla möjligheter till samarbete med andra företag, som skulle möjliggöra en fortsatt drift i Hörnefors, ännu inte har uttömts. På den punkten delar vi således inte industriverkets bedömning. Vi ifrågasätter tvärtom de besked som lämnats om att inga ytterligare möjligheter finns till förhandlingar om fortsatt verksamhet i Hörnefors. Vi menar också att alla sådana möjligheter självfallet måste undersökas. Innan det har skett får inga åtgärder vidtas för att genomföra en eventuell avveckling. Det måste bli regeringens ansvar att snabbt undersöka alla de möjligheter till samarbete som kan finnas.

Vi har de senaste dagarna fått stöd för vår uppfattning att alla förhandlingsmöjligheter inte är uttömda. MoDos koncernchef har förklarat sig beredd att göra en insats i Hörnefors. I detta hans uttalande bör ju ligga att han är beredd till förhandlingar med regeringen, vilket han också senare har bekräftat. Därför manar vi nu regeringen att uppta sådana diskussioner med MoDo. Vi menar att regeringen av riksdagen i dag bör få ett uppdrag att i första hand inleda samtal och förhandlingar med detta skogsindustriföretag.

Herr talman! Jag vill tillägga att jag finner det mycket anmärkningsvärt att de borgerliga ledamöterna i riksdagens näringsutskott inte har velat dela vår uppfattning att alla förhandlingsmöjligheter måste tas för att se om möjligheter till fortsatt industriell verksamhet i Hörnefors finns.

Det är en fråga man kan ställa till de borgerliga ledamöterna: Varför vill inte de borgerliga och regeringen pröva alla de försök som nu yppar sig för att kunna rädda Hörnefors?

Om dessa undersökningar och förhandlingar inte skulle leda till något resultat och en nedläggning är ofrånkomlig, måste kraftfulla insatser sättas in för att skapa jobb som kan ersätta de jobb som går förlorade. En nedläggning av massa- och pappersindustrierna i Hörnefors skapar utomordentligt svåra arbetsmarknadspolitiska problem, som inte kan lösas med de reguljära arbetsmarknadspolitiska medel som står till buds. Vi menar att regeringen och de borgerliga utskottsledamöterna tar alldeles för lätt på detta. Man blundar för problemen. De 5 milj. kr. som regeringen förutsätter att NCB skall satsa på alternativa jobb förslår inte långt, om 400 människor i en ort av Hörnefors karaktär och med dess läge blir utan arbete. Därför måste stora insatser sättas in för att klara situationen. Regeringens förslag är otillräckliga och oacceptabla. Vi socialdemokrater föreslår därför, om det blir en nedläggning, för det första att den skall genomföras i etapper på så sätt att massafabriken läggs ner först, medan pappersbruket drivs vidare på köpt massa. På så sätt förlängs avvecklingsperioden. Detta skulle avsevärt lindra de arbetsmarknadspolitiska problemen.

För det andra föreslår vi att ett belopp på 25 milj. kr. ställs till länsstyrelsens i Västerbotten förfogande för att användas till att skapa nya

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

jobb i Hörnefors. Det ger samhället och människorna en chans att skaffa sig en ny framtid i Västerbotten. Den chansen unnar inte den borgerliga regeringen de anställda i Hörnefors, och det gör tydligen inte heller utskottets borgerliga ledamöter. Men riksdagen kan i dag fatta det beslutet här i kammaren. På talarlistan finns också borgerliga ledamöter från Västerbotten, som borde vara insatta i det svåra arbetsmarknadspolitiska läget på orten och i länet. Därför avvaktar vi socialdemokrater med stort intresse besked från dessa borgerliga ledamöter, om de är beredda att medverka till ett ställningstagande som i första hand innebär ett uppdrag till regeringen att omedelbart inleda förhandlingar med MoDo om fortsatt industriell verksamhet i Hörnefors. Vi menar, herr talman, att om kammaren i dag fattar ett sådant beslut, så kan regeringen inte gärna underlåta att verkställa detta, även om det på snare tid har ifrågasatts om regeringen skall bry sig om riksdagens beslut eller inte.

För det tredje anser vi att regeringen skall få i uppdrag av riksdagen att verkligen utnyttja sina befogenheter att ge större bidragsandel i lokaliseringstödet än Hörnefors normalt är berättigat till enligt bestämmelserna. I propositionen talar regeringen bara om beredskap att utnyttja sina befogenheter för särskilt angelägna projekt. Den beredskapen tror vi inte särskilt mycket på. Dessutom kommer alla projekt som kan ge någon form av sysselsättning i Hörnefors att vara angelägna.

Jag vill tillägga att våra krav på ett extra anslag på 25 milj. kr. samt på en förmånlig behandling av lokaliseringstödsansökningar också gäller Köpmanholmen, där NCB redan har fattat beslut om nedläggning. Problemen där är likartade. Köpmanholmen är en annan av de orter som får lida till följd av de misstag och missgrepp som regeringen och NCB har gjort. Därför måste samhället också där ställa upp med särskilda resurser för att de arbetsmarknadspolitiska problemen skall kunna bemästras på ett acceptabelt sätt.

Till sist skall jag ta upp det avtal som regeringen har tecknat med NCB om ersättning för förluster under den tid som Hörnefors har drivits vidare till följd av riksdagens beslut i våras om utvärdering. Detta avtal är nu underställt riksdagens prövning.

Från socialdemokratisk sida anser vi inte att riksdagen skall godkänna avtalet. Genom en alltför förmånlig beräkning av kostnaderna blir detta avtal ett sätt att förtäckt ge NCB ytterligare medel.

Vår invändning gäller sättet att räkna kostnaden för råvara. Enligt avtalet ges NCB rätt att hänföra sina kostnader för marginalköp av råvara i prisområde 1 främst på Hörnefors. I de beräkningar som ligger till grund för ersättningskravet har hela råvaruförbrukningen för den period det gäller åsatts marginalkostnadspris. Även här har regeringen f. ö. underlåtit att presentera ett underlag för sin proposition. Vi fick därför kalla representanter för NCB till utskottet för hörande. Det sätt som regeringen valt att beräkna kostnaden på är enligt vår uppfattning ett felaktigt sätt att beräkna råvarukostnaden. Huvuddelen av råvaruleveranserna till Hörnefors sker från skogsägarna i Västerbotten och köps till normalpris. Om Hörnefors

skulle läggas ned skulle skogsägarna i Västerbotten välja att leverera en stor del av denna råvara till andra företag. NCB skulle således inte kunna disponera denna råvara till andra av sina enheter. Vi har räknat försiktigt när vi kommit fram till att minst hälften av Hörnefors förbrukning skulle gå till andra företag och högst hälften skulle kunna användas till att minska NCB:s kostnad för inköp av marginalråvara. Mot den bakgrunden kan vi självfallet inte acceptera det belopp som regeringen begär att få för att ersätta NCB med. Vi yrkar således avslag både på avtalet och på det yrkade beloppet. Med den kalkyl som NCB presenterat för utskottet och med vår bedömning av marginalkostnaden har vi kommit fram till att beloppet bör vara högst 30,55 milj. kr., således nära 20 milj. kr. mindre än vad regeringen föreslagit. Dessa pengar kan i stället användas till de arbetsmarknadspolitiska insatser vi föreslagit.

Herr talman! Jag vill än en gång slå fast att huvudfrågan i dagens diskussion om NCB och om fortsatt verksamhet vid Hörnefors är frågan om riksdagen vill bifalla den socialdemokratiska reservationen att ge ett uppdrag till regeringen att undersöka de förhandlingsmöjligheter som kommit på senare tid om en fortsatt industriell verksamhet i Hörnefors. Det är alltså fråga om huruvida de borgerliga ledamöterna från Västerbotten är beredda att pröva frågan så, att regeringen skall få ett uppdrag att verkligen ta upp den förhandlingsinuit som MoDo här har lämnat om en fortsatt verksamhet i Hörnefors. Jag måste säga att jag har litet svårt att förstå om inte de borgerliga i riksdagen skulle kunna bifalla det socialdemokratiska förslaget i stället för att bara här på stående fot säga nej till den förhandlingsinuit som skulle kunna öppna möjligheter för fortsatta jobb och en fortsatt industriell verksamhet i Hörnefors.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna 1, 3, 4, 5, 7, 8 och 9 i näringsutskottets betänkande nr 20.

Anf. 2 TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Thage Peterson anklagar näringsutskottets borgerliga ledamöter för att inte ta vara på alla möjligheter till fortsatt drift vid Hörnefors. Industriverket har emellertid utrett även den sidan, och jag citerar vad som återges på s. 15 i propositionen:

”Med hänsyn till att ägarkonstellationen av verket bedöms vara av central betydelse för ett nytt Hörnefors har kontakter tagits med de skogsindustri-företag som kan tänkas ha ett intresse av att överta fabrikerna i Hörnefors, nämligen ASSI, MoDo och SCA. I dessa diskussioner har frågan lämnats öppen huruvida Hörnefors ska drivas enligt Hörneforsgruppens förslag eller om endast pappersbruket ska vidmakthållas. Härvid har samtliga dock förklarat sig vara ointresserade.” Dessa möjligheter är alltså uttömda.

Thage Peterson säger vidare att vi på den borgerliga sidan inte unnar de anställda i det här företaget en meningsfull sysselsättning. Jag vill fråga Thage Peterson: Tror Thage Peterson att de anställda i Hörnefors finner det meningsfullt att arbeta i ett företag där förlusterna varje månad uppgår till

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

den dubbla lönekostnaden? Med andra ord: förlusterna för Hörnefors skulle kunna nedbringas till hälften, om medarbetarna i företaget fick sin lön utbetald utan att behöva gå till arbetet. Det är den nakna sanningen.

Herr talman! Under våren 1981 fattade riksdagen beslut att NCB:s fabriker i Hörnefors skulle drivas vidare tills en utvärdering förelåg som klargjorde möjligheterna att driva Hörnefors fabriker i framtiden.

Industriverket fick uppdraget att utvärdera olika utvecklingsalternativ och har nu avlämnat sin slutrapport. Industriverkets utredning kommer fram till att ekonomiska förutsättningar saknas att driva fabrikerna vidare.

Utredningen har biträts av en referensgrupp med representanter för Svenska pappersindustriarbetareförbundet, länsstyrelsen i Västerbottens län, NCB, Sveriges arbetsledareförbund, Hörneforsgruppen, Svenska industritjänstemannaförbundet, statens naturvårdsverk, skogsstyrelsen, kommerskollegium och Umeå kommun.

I utredningsmaterialet redovisas inte några särmeningar i olika frågor från någon inom referensgruppen.

Utredningen understryker att NCB till dags dato kostat skattebetalarna 1,3 miljarder kronor och att fortsatt drift vid berörda enheter kräver nya kapitaltillskott för att täcka nya förluster.

Det måste anses som förkastligt att en bransch, oavsett vilken, blir föremål för miljardsubventioner. Andra livskraftiga företag i branschen blir utsatta för en onormal konkurrenssituation, där t. ex. subventionerade företag kan gå ut på marknaden och efterfråga råvara till en prisnivå som ej är realistisk, där självfallet subventionspengar medverkar till en för hög prisnivå.

Utredningen har också tagit kontakter med andra skogsindustriföretag, som jag nyss nämnde, och efterhört deras intresse att överta fabrikerna i Hörnefors. Härvid har alltså samtliga tillfrågade förklarat sig vara ointresserade av ett övertagande.

Då den av riksdagen begärda utredningen nu är verkställd återstår för riksdagen att bevilja de ekonomiska medel som erfordras för att täcka NCB:s ytterligare förluster som uppstått under utredningsperioden fram till en nedläggning av fabriksenheter.

Regeringen har för ändamålet begärt 50 milj. kr. Enligt företagets egna beräkningar uppgår förlustsiffran till 36,9 milj. kr. Den summan återfinns i en moderat motion som också näringsutskottets majoritet står bakom.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande nr 20.

Anf. 3 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Det finns ett gammalt ordspråk som lyder: Man skall inte gråta över spilld mjölk. Det är möjligt att det är på det sättet i de flesta fallen, men då det gäller NCB och i första hand Hörnefors finner jag anledning till en liten återblick på vårens behandling av denna fråga. Om man i detta fall inte kan tala om spilld mjölk kan man nog ändå tala om tidsspillan och i övrigt spillda resurser.

Torsdagen den
17 december 1981*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Jag uttryckte i våras min besvikelse över att socialdemokraterna inte var beredda att ge Hörneforsarbetarna en ärlig chans. Det fanns utöver vår motion en motion från Rune Ångström som förordade Hörneforsgruppens förslag. Det förslaget innehöll, vilket är viktigt att hålla i minnet, vissa villkor. Det var villkor som skulle uppfyllas för att finansieringen skulle beviljas. Dessa villkor var att godtagbara avtal om virkesleveranser och exportförsäljning skulle föreligga innan det nybildade Hörnefors AB beviljades statliga finansieringslån.

Det är bara att beklaga att riksdagen och särskilt socialdemokraterna inte i maj var beredda att besluta i enlighet med detta förslag. Nu befinner sig frågan om fortsatt drift av Hörnefors i samma läge som vid förra riksdagsbehandlingen, detta trots den merkostnad som nu har uppkommit. Vid det tillfället hade förslaget haft en rejäl chans att prövas, men i stället blev beslutet att förslaget skulle genomarbetas och utvärderas. Regeringen struntade i att göra en sådan genomarbetning – det skall jag självfallet inte anklaga socialdemokraterna för. Det som har skett är en utvärdering, och den har gjorts på ett sätt som inte kan godtas.

Nu har vi åter möjlighet att ta ställning till detta förslag. Även den här gången är inte socialdemokraterna beredda att ge förslaget en chans till prövning. Nu har man en ännu svagare skrivning än vid förra behandlingen. Man säger: "Vi föreslår därför att riksdagen ger regeringen i uppdrag att fortsätta dessa undersökningar till dess att alla sådana möjligheter har uttömts. Innan detta har skett bör inga åtgärder vidtas att verkställa nedläggningen."

Det är tydligen MoDo som socialdemokraterna stöder sig på. Vi vet att det är virkesfångsten som man är ute efter – detta har sagts i klartext från det hållet. Men hur länge kommer MoDo att vara intresserat av att driva fabriken? Det är en av många frågor som fordrar ett svar.

Men denna skrivning om att ge regeringen i uppdrag att fortsätta dessa undersökningar är mycket märklig. Vilket förtroende ni har för den borgerliga regeringen! Förra gången skulle i alla fall regeringen redovisa sina undersökningar till riksdagen. Nu behövs inte det heller. Ni litat helt och fullt på regeringen.

Nu är inte industriminister Åsling här, men han borde sträcka på sig inför detta förtroende från Thage Peterson och socialdemokraterna. Efter att ha åhört alla dessa debatter mellan industriministern och Thage Peterson måste man fråga sig vad som egentligen har hänt. Det kan väl inte vara regeringens handläggning av den gjorda utvärderingen som motiverar det fullständiga förtroende som nu visas. När jag i våras uttryckte min besvikelse över att socialdemokraterna inte till fullo var beredda att ställa upp för Hörnefors, så resulterade detta i en replikomgång mellan Thage Peterson och mig. Thage Peterson riktade en hel rad beskyllningar mot mig, vilka gick ut på att det var några skumma syften jag var ute efter.

Med de här inledande orden riskerar jag en ny replikomgång med Thage Peterson, men nu har han lämnat kammaren. Jag vill ändå säga att Thage Peterson väl nu i efterhand måste erkänna att det riktiga hade varit att ställa

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

upp för utvecklingsalternativet, för då hade vi fått hjälp av Rune Ångström. Det hade även gett Hörnefors den chans som de anställda har rätt att kräva.

Herr talman! Efter det att regeringen den 4 juni 1981 uppdrog åt statens industriverk att utvärdera Hörneforsfabrikernas alternativ, har industriverket i skrivelse den 1 oktober 1981 redovisat resultatet av värderingen. Riksdagens beslut innebar att Hörneforsalternativet skulle genomarbetas till fullo och därefter utvärderas under medverkan av berörda myndigheter, företaget, de anställda och de fackliga organisationerna.

Vi kan inte se att industriverkets prövning av Hörneforsgruppens förslag har skett i enlighet med riksdagens beslut. Det kanske inte industriverket skall lastas för, eftersom regeringen i sitt uppdrag till industriverket förenklat det beslut som fattades i riksdagen.

Den utvärdering som ändock har gjorts saknar enligt vår mening trovärdighet. SIND:s värdering av utvecklingsalternativet är i stort sett en revidering av Hörneforsgruppens kalkyler. Man har, som man säger, "modifierat kalkylförutsättningarna på ett sätt som industriverket finner mer realistiskt".

Nu har kritik mot denna modifiering framförts från Hörneforsgruppen och de fackliga organisationerna. Vi har också låtit sakkunniga se över de olika slutsatser som dragits av SIND och av Hörneforsgruppen. Av de bedömningar som därvid har gjorts har vi kommit fram till att SIND:s slutsatser grundas på en mycket pessimistisk syn. Våra huvudsakliga invändningar mot SIND:s utredning har vi redovisat i vår motion. Invändningarna gäller framför allt priserna på sålda produkter, tillgång och pris på vedrävaran, kapacitetsutnyttjandet, investeringsbeloppen och byggnadstidens längd.

Eftersom våra invändningar finns redovisade i motionen skall jag inte trötta kammarens ledamöter med att här upprepa dem. Men den genomgång som gjorts visar på stora skillnader mellan de olika slutsatser som dras om den företagsekonomiska lönsamheten. Enligt vår mening får inte en företagsekonomisk förlust, om man nu vill ha en felräkningsmarginal med i bedömningen, utgöra ett godtagbart skäl för en nedläggning.

Det kommer med säkerhet att innebära mycket stora samhällsekonomiska kostnader att lägga ned Hörnefors. Den uppskattning som gjorts av Umeå universitet visar på en nedläggningskostnad på ca 150 milj. kr. under en tioårsperiod. Den summan får säkert uppräknas med åtskilliga miljoner, eftersom arbetsmarknadssituationen har försämrats sedan denna uppskattning gjordes.

I slutet av november uppgick antalet arbetslösa personer, anmälda hos arbetsförmedlingarna i länet, till 6 000. Det innebär en ökning med över 300 jämfört med oktober i år och en ökning med 1 500 jämfört med november 1980. Om Hörnefors läggs ned – vilka möjligheter har de anställda vid Hörnefors att få andra jobb? Ja, de skall ut och slåss med 6 000 andra människor om de eventuella nya jobb som kan skapas. Det visar väl den orimliga situation som de anställda hamnar i.

Enligt vår mening är det vettigare ur både mänsklig och ekonomisk synpunkt att vidta åtgärder för att möjliggöra en fortsatt drift i Hörnefors. Om man inte är beredd att noggrant undersöka alla möjligheter till att rädda jobben vid Hörnefors, tar man inte det ansvar som dessa människor har rätt att kräva.

Regeringen har för länge sedan bestämt att Hörnefors skall läggas ned. Från det hållet tas ingen hänsyn till att människor kastas ut i arbetslöshet. Och vad innebär skrivningen att problemen "får mötas med aktiva arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser"?

Vad innebär dessa vackra ord konkret? Varför har inte regeringen satt in dessa insatser för att ordna jobb för de 6 000 som redan nu vill ha ett arbete? Eller har de anställda vid Hörnefors, som kommer att mista jobben, förtur framför dessa 6 000? Detta är berättigade frågor. Det är väl endast på en punkt som man kan dela industriministerns uppfattning, och det är att en nedläggning av Hörneforsfabrikerna kommer att innebära betydande sysselsättningsproblem på orten.

Herr talman! Efter vad som framgår av vår motion har den utvärdering som gjorts inte i något avseende förändrat vår syn och övertygelse om det riktiga i att förverkliga utvecklingsalternativet Hörnefors AB. Därför för vi åter fram det förslag som vi ställde vid riksdagsbehandlingen den 6 maj. Det förslaget är väl känt. Det finns utförligt redovisat i rapporten Utvecklingsalternativ – Hörnefors AB. Liksom förra gången bör ett riksdagsbeslut också innehålla villkor om att godtagbara avtal om virkesleveranser och exportförsäljning skall föreligga innan det nybildade Hörnefors AB beviljas nyss nämnda statliga finansieringslån.

De fackliga organisationerna och de anställda vid Hörnefors har gjort ett berömvärt arbete för att rädda fabriken. De har visat på initiativförmåga och ett ansvar för sin bygd. De har lagt ned stor möda för att finna ett alternativ till nedläggning och arbetslöshet. Det är ett rimligt krav från deras sida, att deras alternativ får en rimlig chans att bli prövat, och att de som blivit valda att fatta dessa beslut även tillmötesgår detta krav. Så blev inte fallet när vi i maj tog ställning till deras förslag. Vårt parti blev där ensamt om att ge dem chansen att uppfylla de särskilda villkor som var förenade med förslaget. Vi är åter beredda att ge dem en rimlig chans, men vi blir tydligen åter allena om detta. Men vi kommer självfallet, liksom förra gången, att i andra hand stödja förslag som är bättre än inget alls.

Jag vill också vända mig till mina kolleger på Västerbottensbanken som tillhör den borgerliga sidan. Hur kommer ni att göra i den kommande omröstningen? Den stora frågan är: Ställer ni upp för Hörnefors och de anställda och försöker rädda vad som räddas kan?

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till motion 109. I övrigt har jag redan omtalat att vi i andra hand kommer att biträda de s-reservationer som finns i betänkandet. Fast det skall villigt erkännas att skrivningen i vissa av dem på ett tydligt sätt visar hur man kommer från ansvaret att ta vissa beslut.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Anf. 4 JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Riksdagen hade i juni i år att ta ställning till medelstillskott till NCB, som var nödvändigt för att företaget skulle kunna klara en strukturomvandling på rimliga villkor. En förutsättning för den rekonstruktion som då genomfördes och för att medelstillskottet skulle räcka var att NCB utan dröjsmål kunde avyttra eller lägga ned enheter som uppenbarligen var olönsamma och som belastade företagets verksamhet. En av dessa enheter var Hörnefors pappers- och massafabrik. NCB hade bedömt att det inte fanns möjlighet till lönsam drift, varken på kort eller längre sikt, och om man skulle ha fortsatt drift där skulle det ha blivit stora förluster, vilket skulle ha belastat företaget och äventyrat andra enheter inom NCB.

Riksdagen beslutade då, mot utskottsmajoritetens förslag, att driften skulle fortsätta i avvaktan på en utvärdering av det förslag som då lagts fram av den s. k. Hörneforsgruppen.

Tyvärr har det vid den utvärdering som sedan skett med industriverkets medverkan visat sig att Hörneforsgruppens förslag inte är bärkraftiga. I SIND:s utvärdering slås fast att det skulle leda till stora ekonomiska förluster att genomföra dem. Det skulle bli ännu större virkesbrist med åtföljande ökade behov av marginalved, importerad till höga kostnader. Det skulle vid en fortsatt drift krävas stora investeringar. Fabrikens produkter skulle ha uppenbara svårigheter att konkurrera på marknaden. Finansieringen skulle inte kunna lösas utan statens medverkan med stora insatser, som i sin tur skulle menligt påverka den svenska pappersindustrins förhållande till EG.

Slutsatsen av SIND:s utvärdering är således att staten inte bör medverka till ett nytt självständigt Hörnefors. De fackliga organisationerna, som deltagit i den referensgrupp som var knuten till SIND:s utvärdering, har biträtt SIND:s slutsats att fortsatt drift inte är möjlig.

Mot denna bakgrund vill jag bemöta John Anderssons påstående att det skulle vara möjligt och rimligt att staten trots denna utvärdering fortsatte driva Hörnefors på ett eller annat sätt, t. ex. med de anställdas medverkan. F. ö. har väl de anställda i Hörnefors mer eller mindre frångått de tankar de från början ställde upp på.

Driften har under sommaren blivit förlustbringande. Det har kostat ungefär 6 milj. kr. per månad att uppehålla verksamheten under den tid utvärderingen har pågått. Men detta har inte bara kostat pengar, som vi nu står i begrepp att bevilja – det har också belastat företagets ledning, till nackdel för NCB:s fortsatta verksamhet.

Såvitt man kan bedöma hade det varit bättre om riksdagen i våras hade följt utskottsmajoritetens förslag. Då hade man haft klara linjer och tidigare kommit i gång med den omstrukturering av näringslivet och sysselsättningen i det här området som man inte kan komma ifrån.

Den fråga vi nu har att ta ställning till gäller först och främst täckandet av förlusten för driften sedan den 1 juli samt godkännande av det avtal som upprättats mellan NCB och staten om grunderna för fastställandet av förlusten.

Givetvis är det kännbart och svårt att fatta beslut som leder till nedläggning av industrienheter. Varje neddragning av sysselsättningen eller nedläggning av en arbetsplats är tragisk för de anställda, för kommunen och för regionen. Det är ingenting som man gör för sitt nöjes skull eller lättvindigt går förbi.

Men, som SIND framhåller, en fortsatt drift i Hörnefors skulle tvinga fram nedläggningar på andra håll. Vi tvingas förr eller senare ta ställning till sådana här frågor, även om det är besvärligt och otrevligt. Ju längre man dröjer, desto svårare blir det att finna nya vägar och desto större blir osäkerheten och otryggheten hos de anställda. Därför måste man visa handlingskraft och fatta de erforderliga besluten. Det måste stå klart att vi i längden inte kan driva industriell verksamhet som ständigt kräver stora förlusttäckningsbidrag. Våra möjligheter ligger i att snabbt hitta annan verksamhet som ger människor arbete, som kan drivas med lönsamhet, som har utvecklingsmöjligheter och som kan inge förhoppningar om framtiden och engagera människorna.

Jag skall nu något behandla reservationerna.

Thage Peterson kom i sitt inlägg med den vanliga kritiken mot regeringen. Han talade om ett bristfälligt underlag och sade att regeringen vill vältra över ansvaret på länsstyrelse och kommun. Han talade om underlåtenhetssynder i det ena och det andra avseendet. Jag tror inte att man löser frågan med den debattekniken.

Flera av reservationerna är av den arten att man måste fråga sig: Vad håller de på med på partikanslierna? När vi står inför en rad stora ekonomiska problem, är det då rimligt att ägna huvuddelen av intresset åt reservationer som antingen är att slå in öppna dörrar eller handlar om småttigheter och en detaljstyrning som riksdagen inte skall befatta sig med? Denna detaljstyrning, som är ett genomgående drag i socialdemokraternas attityd, innebär att man förhindrar eller försvårar ett handlingskraftigt agerande från regeringens sida och en målmedveten hantering av de problem som reser sig i t. ex. Hörnefors. Det går inte att ha den attityden. Man måste undvika det vanliga politiska käbblet och i stället se till lägets allvar och samla sig till åtgärder som leder fram till förslag som har framtiden för sig.

Detsamma gäller moderaternas motion. Regeringen föreslår att ett reservationsanslag på 50 milj. kr. anvisas. Avtalets regler innebär att inte en krona mer skall betalas ut än vad det i verkligheten kostar att driva Hörnefors. Det som blir över på anslaget går tillbaka till staten. De 50 miljonerna är alltså ett tak. Men trots att vi har försökt övertala moderaterna att se situationen i stort har de ändå hävdade att anslaget måste ned till 36,9 miljoner för att visa regeringen att den skall vara sparsam. Om kostnaderna blir t. ex. 3 milj. kr. högre än anslaget, måste regeringen lägga fram en proposition till riksdagen för att få täckning för dessa 3 milj. kr. Är det så man vill att riksdagen och regeringen skall arbeta?

Socialdemokraterna och moderaterna har förenat sig i förslaget att sänka det i propositionen föreslagna reservationsanslaget på 50 milj. kr. till 36,9 milj. kr.

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

I reservation 2 anför centerns och folkpartiets representanter i utskottet att regeringens förslag är rimligt. Beloppet 50 milj. kr. är ett takbelopp, och mer medel får inte förbrukas än vad som är nödvändigt med hänsyn till förlusterna. Det är det enda rimliga förslaget. Utskottsmajoriteten föreslår alltså ett anslag på 36,9 milj. kr.

Om reservation 2 faller släpper socialdemokraterna sitt krav på att utgiften skall preciseras så att den inte får täcka hela marginalvedskostnaden för Hörnefors. Då nöjer man sig tydligen med att gå på moderaternas linje att sätta ett tak på 36,9 milj. kr.

Jag yrkar bifall till reservation 2 och avslag på reservationerna 1 och 3.

Företaget har mot sin vilja tvingats driva verksamheten längre än som ansågs rimligt från ekonomiska synpunkter. Man har fått införskaffa mer marginalved, importera vedråvara, till högre pris. Därför anser vi att det är rimligt att företaget får belasta den enhet som man har velat lägga ned med denna merkostnad. Vi kan alltså inte godta reservation 1.

I reservation 4 föreslår socialdemokraterna att riksdagen uttalar att regeringen skall sondera möjligheterna för Hörnefors att fortsätta driften i samarbete med andra intressenter. Om reservationen bifalls är det svårt att se vilka konsckvenserna blir. Vad skulle det innebära, om vi skulle fatta beslut i överensstämmelse med denna reservation? Jo, det skulle innebära att NCB får i uppdrag att driva verksamheten under den tid förhandlingarna pågår, att nya förluster kommer att uppstå och att regeringen på nytt måste vända sig till riksdagen för att företagets förluster skall bli täckta. Det finns inte heller någonting angivet om tid m. m. Så luddiga förslag bör riksdagen inte anta.

När det gäller förhandlingar med andra intressenter framgår det av SIND:s utvärdering och skrivning, av vilken en sammanfattning har bifogats propositionen, att det, med regeringens goda minne f. ö., gjorts sonderingar i andra företag. Man har alltså prövat möjligheterna att hitta en intressent som, ensam eller i samverkan med NCB, skulle kunna driva Hörnefors. Men man har inte hittat ett sådant företag. MoDo, som nämnts tidigare, skulle väl ha legat närmast till hands för att gå in som partner. Det har emellertid hittills ställts sådana krav när det gäller vedråvara i området att det inte har varit möjligt att fortsätta överläggningarna. Om det nu sedan utskottet har fattat beslut i denna fråga, på nytt skulle finnas intresse från MoDo:s sida att gå in och medverka till en bra lösning för orten, hindrar ju inte majoritetsskrivningen en sådan utveckling. Förutsättningen är bara att det blir fråga om rimliga villkor. MoDo kan ju under avvecklingsfasen diskutera med NCB. NCB har sagt att man i första hand skall lägga ned massafabriken och i andra hand, några månader senare, pappersfabriken. Går någon ut i massmedia och säger sig vara intresserad, finns det alltså möjligheter att ta upp förhandlingar som kan leda till en bättre lösning för alla parter. Det behöver inte nödvändigtvis vara regeringen som förhandlar, men arbetsmarknadsmyndigheterna och de grupper vilkas tillsättning vi rekommenderat är ju intresserade av att lösa problemen på bästa sätt. Riksdagens beslut lägger härvidlag inget hinder i vägen.

Det har, som sagt, gjorts sonderingar, och jag kan också nämna att det även har gjorts av andra än industriverket. Reservation 4 saknar därför grund.

I reservation 5 föreslår socialdemokraterna att man skall lägga ned verksamheten i etapper.

I reservation 6 föreslår Lilly Hansson att nedläggning inte får ske, förrän ny sysselsättning har skapats på orten. Denna reservation sammanfaller ju med vpk:s yrkanden. Jag har tidigare berört detta förslag. Den lösning som rekommenderas i reservation 6 är emellertid omöjlig. Vi måste finna bättre vägar som möjliggör en omstrukturering av vår industri och som i framtiden gör det möjligt för oss att konkurrera med andra länder. På sikt skulle det ge mer arbetstillfällen än en lösning enligt reservation 6.

Jag har också något berört förslaget att lägga ned i etapper. Även den lösningen är mycket riskabel om den inte preciseras. I viss mån har ju önskemålet tillgodosetts. Man vet ju att NCB måste avveckla successivt. Av anslag från i våras skall ungefär 40 milj. kr. användas för nedlägningsarbetet. Då kan det alltså bli en successiv nedläggning. Därför är väl reservationen delvis tillgodosedd. Vi menar emellertid att man här måste fatta ett beslut som möjliggör att man kan handla när det krävs. När det gäller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har vi i utskottet noterat vad som sägs i propositionen.

Socialdemokraterna föreslår att det skall anvisas 25 milj. kr. till Hörnefors, att disponeras av länsstyrelsen i Västerbotten, och 25 milj. kr. att disponeras av länsstyrelsen i Västernorrland för att bemästra de problem som uppstår i samband med nedläggningen. Socialdemokraterna accepterar ju som parti en nedläggning av driften i Hörnefors, och de är nu inne på den linje som vi rekommenderade i våras.

Vi har noterat att industriministern har sagt att regeringen kommer att medge extraordinära möjligheter för myndigheterna i dessa områden.

Först och främst har vi kunnat bli eniga i utskottet om att det är angeläget att man bildar en samarbetsgrupp. Jag behöver inte ange hur den gruppen skall vara utformad. Men det är ju vanligt, som vi skrev i våras i näringsutskottets betänkande, att länsstyrelsen och länsarbetsnämnden, kanske utvecklingsfonden, kommunen, facket, företaget – och kanske någon annan intressent – bildar en grupp i en sådan här krissituation. I den gruppen kan man försöka lösa frågorna på bästa möjliga sätt utifrån givna förutsättningar. Det har vi också rekommenderat i detta fall.

Vi ger regeringen till känna att vi anser att det är angeläget att en sådan grupp bildas. Det kan vara en projektgrupp, det kan också vara två grupper där den ena har större möjligheter att handla medan den andra är en övergripande referensgrupp. Vi menar att gruppen skall kunna föreslå de åtgärder som är erforderliga i sammanhanget.

Vi skriver i utskottsbetänkandet att vi "räknar med att regeringen och berörda myndigheter vid en avveckling av Ncb:s verksamhet i Hörnefors kommer att med utnyttjande av tillgängliga finansiella och andra resurser göra kraftfulla insatser för att skapa nya arbetstillfällen". Dessutom har NCB

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

ställt ett anslag på 5 milj. kr. till förfogande för just sådana här åtgärder i Hörneforsområdet.

Ytterligare medel kan emellertid erfordras. Vi säger vidare i utskottsbetänkandet att "det är naturligt att de organ som i första hand är engagerade i sysselsättningsskapande åtgärder — — — också medverkar till att finna erforderlig finansiering". Det kan gälla både att finna intressenter och att hos arbetsmarknadsmyndigheter, kanske till sist också hos regeringen, begära de medel som erfordras för att få en ordentlig och betryggande avveckling i detta område, en avveckling som gör omställningen så lindrig som möjligt för berörda anställda.

Industriministern säger att han är "beredd att föreslå regeringen att med utnyttjande av de undantagsmöjligheter som regeringen förfogar över lämna stöd till särskilt angelägna projekt med högre subvention än som enligt gällande riktlinjer normalt kan utgå i Hörnefors". Motsvarande utfästelse gör han beträffande Köpmanholmen, där driften vid NCB:s massafabrik beräknas upphöra under sommaren 1982.

Med detta har jag också gått igenom övriga reservationer.

Jag vill till slut på nytt poängtera att det inte finns någonting som hindrar att man efter detta riksdagsbeslut prövar nya förslag. Kommer det nya löften om stöd eller visas intresse för att medverka på ett ekonomiskt försvarbart sätt, finns dessa möjligheter givetvis kvar. Det blir då dessa grupper som vi föreslår skall tillsättas som i första hand får ta initiativ till en sådan verksamhet. Skulle det finnas bolag som är intresserade av att på rimliga villkor gå med i ett sådant arbete för att göra denna avveckling så mjuk som möjligt, står det givetvis dem fritt att göra det. Det kommer säkert att hälsas med tillfredsställelse av dem som skall arbeta med dessa frågor.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag utom på den punkt som berörs av reservation 2, vilket innebär avslag på övriga reservationer.

Anf. 5 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Johan Olsson gjorde ett påstående här som inte kan få stå oemotsagt. Han påstod, att de fackliga organisationerna har dragit sig ur detta utvecklingsalternativ, men det är ju helt felaktigt. Sanningen är ju att det är Johan Olsson och andra som tvingar dem bort från detta alternativ. Själva har de inte släppt det.

Vidare: Detta förslag, som kommer från Hörneforsgruppen, är förenat med vissa villkor. Det skall finnas avtal om virkesleveranser, och det skall finnas exportavtal. Dessa villkor skall vara uppfyllda innan man går till finansieringsfrågan. Då måste jag fråga Johan Olsson: Varför har man inte fått pröva detta förslag enligt dessa villkor? Vad är man rädd för? Är man rädd för att det skall lyckas? Är det därför man inte ger dem chansen?

Om detta hade blivit riksdagens beslut i maj, då hade vi nu vetat om dessa villkor hade varit uppfyllda. Nu har man spilt en massa pengar till ingen nytta på en utredning som vi anser vara i stort sett värdelös. Där laborerar man med rabatter, resonerar om tillgång och pris på vedråvara utifrån att samma

situation skall fortsätta som vi hade 1979. Johan Olsson har varit en av dem som hävdar, att de beslut vi tagit i riksdagen på senare tid beträffande förbättringar inom råvaruförsörjningen skulle ge bra resultat.

Utredningen sysslar med kapacitetsutnyttjande av anläggningar, investeringsbeloppens storlek, byggnadstidens längd osv. Man har även räknat att en ränta på 15 % skulle gälla för sex år framöver.

Så var det detta om EG. Skulle verkligen en pappersproduktion av en halv procent utgöra ett hot mot EG?

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Anf. 6 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Till John Andersson vill jag bara säga att jag inte sagt att de fackliga organisationerna dragit sig ur. Jag har sagt dels att de anställda visat mindre intresse att driva verksamheten så som man först tänkte sig i Hörnefors, och ta över ansvaret, dels att de fackliga organisationerna i ett brev som vi fått del av har sagt att de ställer sig bakom utredningens slutsatser, alltså SIND:s slutsatser att staten inte bör driva Hörnefors vidare som självständigt företag. Det är ganska avgörande.

Anf. 7 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Nu slår Johan Olsson till reträtt och säger att de anställda har visat mindre intresse. Jag skulle vilja rekommendera Johan Olsson att sedan behandlingen av ärendet i kammaren är slut fråga de representanter från Hörnefors som sitter på läktaren vad de tycker och efterhöra, om intresset har blivit mindre. Det är väl det säkraste sättet att få ett klart besked.

Johan Olsson stöder sig på ett uttalande från de fackliga organisationerna, säger han. Ja, men det är ett uttalande från de centrala fackledningarna, och han har hela tiden talat om de anställda och om de fackliga organisationerna i Hörneforsfabriken. Det är dem jag hänvisar till.

Johan Olsson vägrar fortfarande att svara på min fråga: Varför har inte det här Hörneforsalternativet, som är förenat med dessa villkor, fått provas? Är det därför att man har varit rädd för att det skulle lyckas? Beror det på det sedan länge planerade beslutet att Hörnefors skall bort och att det då inte får finnas några som helst andra inslag som kan vara ett streck i räkningen?

Johan Olsson har en replik kvar. Jag vill ha ett besked: Varför fick man inte pröva detta alternativ?

Anf. 8 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Vad fackliga organisationer i det här fallet säger centralt måste man ju tillmäta stor vikt, eftersom de inte rimligen fattar sina beslut utan att först ha haft nära kontakt med de lokala organisationerna. Jag kan alltså aldrig tro att de fackliga organisationerna centralt skulle fatta beslut helt över huvudet på sina underavdelningar ute på orten. Att beslutet har sin tyngd förklaras väl också därav att även socialdemokraterna har nödgats ställa upp bakom det fackliga uttalandet.

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Varför får då inte Hörnefors drivas vidare? Ja, det är ju för att utreda den saken som SIND:s utvärdering har tillkommit. Jag kan också säga att när propositionen i våras kritiserades för att den var dåligt underbyggd, så låg ändå bakom den en rad utredningar. Under flera olika verkställande direktörer i NCB har utredningar penetrerat de här frågorna ordentligt och ur olika synpunkter. Dessutom har den opartiska utredningen av statens industriverk, som haft en referensgrupp bestående av människor från orten, kommit fram till att det inte är möjligt att rekommendera att Hörnefors skall drivas vidare. Och när Hörneforsgruppen särskilt har protesterat mot SIND:s utredning, har ju ändå SIND:s experter här kunnat gå i svaromål på ett, som jag tycker, sakligt och riktigt sätt. De vidhåller – trots inlagan från Hörneforsgruppen – sina slutsatser, att protesten inte föranleder någon ändring i ställningstagandet, vilket mynnar ut i att det inte är att rekommendera att driva Hörnefors vidare som ett särskilt företag.

Herr talman! De handelspolitiska synpunkterna och vårt förhållande till EG är också viktiga delar, som berör hela vårt näringsliv. Här kan det lätt uppstå kedjereaktioner – börjar man tumma på reglerna på ett område, kan de reaktioner som uppstår lätt sprida sig. Det har vi haft erfarenheter av tidigare. Det är därför angeläget att vara rädd om förhållandena med våra handelspartner i olika länder och respektera gällande regler på ett riktigt sätt.

Tal mannen anmälde att John Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 9 LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Riksdagen beslöt i maj 1981 att Hörnefors fabriker skulle få fortsätta driften till dess att en genomarbetning och utvärdering av det projekt som utarbetats av den s. k. Hörneforsgruppen skett och redovisats för riksdagen.

Statens industriverk fick uppdraget en månad senare. Men i direktiven fanns inte orden "genomarbetas till fullo" med, utan industriministern nöjde sig med en utvärdering. Bara det visar hur ointresserad industriministern egentligen var av beslutet i riksdagen. Utan att gå igenom industriverkets rapport vill jag ändå konstatera att utvärderingen av Hörneforsprojektet blev negativ. Och förslaget från SIND till regeringen gick ut på att staten inte bör medverka till att upprätta ett självständigt Hörnefors AB.

Jag vill ändå i det sammanhanget särskilt nämna en sak beträffande SIND:s utvärdering som vi motionärer tagit fasta på. På s. 83 i utvärderingsrapporten säger industriverket nämligen:

"Jämfört med den av Hörneforsgruppen föreslagna företagsformen och ägarkonstellationen skulle stora fördelar kunna uppnås om Hörnefors fabriker, i stället kunde drivas vidare inom en skogsindustrikoncern, — — —." Detta är att jämföra med ett fristående Hörnefors AB.

F. ö. vill jag beträffande SIND:s utvärdering säga att det, som jag ser saken, verkar vara så att man mera sökt svagheter i Hörneforsprojektet än att

genomarbета förslaget i positiv anda. – Det var ju inte heller regeringens mening, men dock riksdagens.

Proposition nr 38 följer helt SIND. Man kan konstatera att tre års arbete från fackens och Hörneforsgruppens sida kommer att vara förgäves, om riksdagen följer propositionen. Jag och övriga socialdemokrater på Västerbottensbanken har väckt en motion med anledning av propositionen. Vi kan inte ansluta oss till SIND:s bedömningar – som vi anser vara alltför negativa – och inte heller till propositionen. Vi tror att det projekt som Hörneforsgruppen utarbetat tillsammans med anlitade experter är realistiskt, och vi anser att det bör få realprövas. I motionen har vi sagt att det kan ske genom att Statsföretag/AC-invest övertar fabrikerna. Det är också vad Hörneforsgruppen uttalat och facken i skrivelse till utskottets ledamöter föreslagit. Helt klart är att det inte kan ske med NCB som ägare.

Vi socialdemokrater i utskottet har sagt i reservation nr 5 och i motionen att regeringen omsorgsfullt måste undersöka alla möjligheter till samarbete med andra företag innan några åtgärder för nedläggning vidtas. I reservationen tillgodoses även kravet i vår motion – liksom kravet i Tore Nilssons motion – att Hörneforsgruppens önskemål skall beaktas vid behandlingen av frågan. Det borde därför inte vara svårt för Tore Nilsson att stödja reservationen.

Tage Adolfsen stod här nyss och talade om att undersökningarna redan var genomförda, som framgår av industriverkets utvärdering. Det handlar således om att andra skogsindustriföretag skulle ta över Hörnefors. Men ingen hade visat något intresse. Jag vet inte hur SIND har förfarit när man tog kontakt. Om man tar telefonen och ringer upp ett företag och frågar om företaget vill överta Hörnefors, så är det klart att svaret blir nej på de flesta håll. Men när det gäller diskussioner beträffande förfrågningar om eventuellt samarbete och övertagande så är det ju fråga om en förhandling. Man sätter sig ned och går igenom vilka möjligheter som finns. Det är precis det som vi socialdemokrater har krävt i motionen. I händelse av en tillstyrkan av reservationen måste också regeringen förhandla med Statsföretag/AC-invest när det gäller möjligheterna till ett övertagande av driften för att projektet vid Hörneforsfabriken skall kunna realprövas.

Skulle riksdagen ändå fatta ett beslut som innebär nedläggning, kommer det att innebära en fullständig katastrof för arbetarna på fabrikerna och för Hörnefors som ort, som helt är uppbyggd kring denna enda arbetsplats. 450 människor kastas ut i arbetslöshet i ett samhälle som inte kan erbjuda något alternativ. Och inte erbjuder propositionen eller industriministern någonting heller.

Johan Olsson säger att det inte är realistiskt att gå den här vägen – nu gäller det att snabbt finna annan verksamhet som ger sysselsättning. Men, Johan Olsson, i betänkandet och i propositionen finns det ingenting som visar på en sådan vilja. När det gäller arbetsmarknadsverket, AMS, vet Johan Olsson att man inte ens har fått de medel man har begärt för att hjälpligt klara vinterns arbetslöshet. Och de regionalpolitiska medlen har man dragit ner på.

Det går bra att stå här och vara positiv i sina uttalanden, men visa då en

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

vilja till handling som är någonting konkret!

Den 17 november hade Umeåregionen 2 203 arbetslösa. I tillverkningsindustrin fanns samtidigt 14 lediga arbeten, fördelade på 13 arbetsgivare. Det ser inte bättre ut i länet i övrigt, där vi i november hade drygt 6 000 arbetslösa samtidigt som det i hela länet fanns 31 lediga industriarbeten, fördelade på 27 arbetsgivare. Jag kan förmoda att det kanske är ännu värre i dag.

Det är en helt absurd situation. Vi har mot den bakgrunden i vår motion krävt att innan nedläggning får ske, skall annan sysselsättning tillskapas. Det är inte gjort i en handvändning. I den socialdemokratiska utskottsgruppens reservation nr 5 har man krävt att om nedläggning ändå sker så skall den ske i etapper. Man kan säga att vår motion med detta blivit tillgodosedd en bit, men eftersom vi av erfarenhet vet att det kan ta lång tid att få fram projekt som ger tillräcklig sysselsättning är det nödvändigt att driften får fortsätta under den tiden. Jag yrkar bifall till min reservation 6 på den punkten.

Vi bör också i det sammanhanget komma ihåg att om man gör en samhällsekonomisk bedömning – och jag anser att vi mer måste göra det i sådana här sammanhang – blir det inte billigare för samhället med en nedläggning. En arbetsgrupp vid Umeå universitet har i sin rapport Hörnefors utan NCB i detalj behandlat en rad nationalekonomiska och sociologiska förhållanden och visat på de djupgående effekter för Hörneforssamhällets sätt att fungera och för den enskilda individens situation i ett yrkesmässigt och socialt sammanhang. Det är ingen rolig läsning. Man kan inte bortse från detta och de kostnader en sådan situation i förlängningen tillfogar samhället.

Vi har i vår motion också begärt att om beslut om nedläggning fattas, så skall 50 milj. kr. ställas till förfogande för alternativ sysselsättning i Hörnefors. Det är oerhört viktigt att sådana direkta anslag ges för att man snabbt, när ett projekt eventuellt dyker upp, skall kunna ställa pengar till förfogande utan att behöva gå den byråkratiska långa vägen innan man kommer fram till ett beslut. Det är också viktigt vid en förhandling om företagsetablering att man har litet pengar i näven.

Socialdemokraterna har i en motion, och sedan i en reservation i utskottet, krävt att 25 milj. kr. skall anslås för samma ändamål. Jag kan yrka bifall till den reservationen. Den uppfyller inte helt vårt krav på 50 milj. kr., men jag förutsätter att vid ett bifall till den reservationen skall man ändå kunna återkomma med begäran om mer pengar i de fall det kommer fram projekt som man behöver snabb ekonomisk hjälp för att sätta i gång.

Här vill jag inflika, Johan Olsson, beträffande de 5 miljoner som NCB har sagt sig vilja bidra med, vilket också nämns i propositionen, att detta enligt vad jag har erfarit inte är särskilt väl förankrat. Efter vad jag vet har det i varje fall inte fattats beslut om dessa 5 miljoner i NCB:s styrelse.

Låt mig till sist i det sammanhanget något kommentera den positiva behandling socialdemokraternas krav på en särskild arbetsgrupp har fått i utskottet. Det var väl kanske lätt för de borgerliga ledamöterna att gå med på det kravet. Men vad de däremot inte går med på är att ge denna arbetsgrupp resurser, så att den får möjligheter att arbeta konstruktivt med att plocka

fram projekt som ger sysselsättning. Det man ger med den ena handen tar man alltså tillbaka med den andra.

Nej, herr talman, utskottets borgerliga majoritet har ingen förståelse för de problem som uppstår i Hörnefors, om fabrikena läggs ned – och regeringens ointresse dokumenteras ännu mer i dag, när industriministern inte behagar infinna sig i kammaren. Problemen kan och skall lösas med gängse arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser. Men medlen för dessa har som bekant regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen skurit ned. Hörnefors fabrikers möjligheter att drivas vidare i en eller annan form vilar nu i händerna på de borgerliga riksdagsledamöterna från Västerbotten. Skall ni leva upp till de löften ni gett i Hörnefors och i andra sammanhang hemma i länet? Håller den solidariteten med Hörneforsarbetarna även här i riksdagens kammare? Voteringsresultatet i dag kommer att ge svaret.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min reservation nr 6 samt till de övriga socialdemokratiska reservationerna i näringsutskottets betänkande.

I detta anförande instämde Georg Andersson, Roland Brännström och Hagar Normark (alla s).

Anf. 10 TAGE ADOLFSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara helt kortfattat säga till Lilly Hansson beträffande industriverkets kontakter med andra företag om ett övertagande av Hörnefors: Jag förutsätter att industriverkets utredning till alla delar har bedrivits på ett seriöst sätt.

Anf. 11 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Lilly Hansson säger att riksdagen nu bör kräva att regeringen tar upp förhandlingar med andra intressenter och att också Statsföretag då kommer att tvingas att gå in och överväga att ta över driften i Hörnefors. Men Lilly Hansson vet ju från våra hearings i näringsutskottet att Statsföretags chef har förklarat att man inte kan lösa problemen genom att flytta dem från den ena till den andra. Vi kan ju inte lyfta oss själva i håret, var hans kommentar.

Sedan talar Lilly Hansson om att det blir fullständig katastrof i Hörnefors. Men man kanske inte skall ta till sådana ord om den här utvecklingen. Det kan lätt försvåra läget. Många orter drabbas av liknande problem. Jag håller gärna med om att det är stora problem och att de enskilda människorna får svårigheter i den situation som uppstår. Men det är viktigt att man fattar sådana beslut som gör att man kommer ur den situationen och inte år efter år sitter fast i förlustföretag, som bara ger nya bekymmer. Därför menar vi att utskottets linje är riktigare även för de anställdas del, även sett på längre sikt.

Vi säger ingenting, påstår Lilly Hansson vidare, om vilka åtgärder som skall vidtas för att lösa de problem av arbetsmarknadspolitisk art som uppkommer. Men det är ju att våldföra sig på sanningen. Här har jag nyss

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

stätt och citerat vad industriministern och utskottet uttalat i flera avseenden. Man är givetvis angelägen om att denna omvandling sker på ett så mjukt sätt som möjligt och att man vidtar alla de åtgärder som är möjliga för att göra övergången bra för de berörda parterna. Vi har också anvisat vägar. Vi tycker inte att man i förväg skall anslå 25 milj. kr. Men vi vet att NCB kommer att fatta beslut om att liksom i Köpmanholmenfallet tillerkänna Hörneforsområdet ett grundkapital för att lösa de omedelbara problemen.

De grupper som skall arbeta med dessa frågor har redan en hel del i sin hand att börja med eftersom de har de lokaliseringsspolitiska möjligheterna. Industriministern har förklarat att man skall tillämpa generösare bestämmelser i det här området än vad som gäller i övrigt. Här finns det alltså resurser att ha i sin hand, som Lilly Hansson säger, när man förhandlar med intressenter, med nya företag.

Att industriministern inte är här beror på att han deltar i ett regerings-sammanträde, och som bekant är det inte bara i Hörnefors som det är problem. Jag kan ju i min tur fråga varför Thage Peterson inte längre är närvarande vid denna debatt, som är så angelägen. Han gick ju ut hårt i ett inledningsanförande och borde lyssna till den kritik han utsätts för.

Anf. 12 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag frågade inte, Johan Olsson, varför inte Nils Åsling var här. Jag bara konstaterade att han inte fanns i kammaren.

Det är *en* sak, Johan Olsson, att sätta sig ner och förhandla om ett eventuellt samarbete med andra skogsindustriföretag eller med Statsföretag om ett övertagande. När det gäller Statsföretag var det en rak fråga direkt till Sköld i utskottet, och på sittande stol kunde han naturligtvis inte säga annat än att han inte var intresserad. Man sitter inte i utskottet och förhandlar, utan han fick en rak fråga.

Vid ett bifall till vår reservation måste regeringen och Statsföretag sätta sig ner och diskutera vilka möjligheter som kan finnas, och det är det vi vill.

Johan Olsson tyckte att jag använde för starka ord när jag talade om katastrof om Hörneforsfabrikerna läggs ner. Men visst måste man väl ändå tala om katastrof, som drabbar en hel ort där det inte finns ett enda jobb; det finns inte ett enda jobb i Hörnefors och inte heller i Umeåregionen i övrigt att erbjuda någon av de arbetare som blir friställda. Visst kan man tala om katastrof.

Man skall vidta alla åtgärder som är möjliga, säger Johan Olsson. Men det skall ske inom de arbetsmarknadsspolitiska, regionalpolitiska och lokaliseringspolitiska ramarna. Vi vet hur dessa ser ut i dag. Vi vet också – och det poängterades väldigt starkt från Köpmanholmsgruppen i utskottet – att det är mycket viktigt att man får dessa pengar, just därför att man på ett bättre och snabbare sätt kan realisera de projekt som eventuellt kommer fram. Där finns f. ö. tydligen vissa projekt. Men man behövde pengar "på direkten" utan att behöva gå den byråkratiska och mer långdragna vägen. Det är därför som man behöver dessa medel.

Johan Olsson säger att regeringen och utskottsmajoriteten skall behandla dessa frågor positivt. Man har en beredskap för det. Men varför kan då utskottsmajoriteten inte gå med på det som vi kräver, nämligen att regeringen skall använda sig av dessa möjligheter. Det är det som saken handlar om.

Anf. 13 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! När riksdagen anslår medel måste man ändå ta hänsyn till de resurser som finns och alla de krav som kommer från många olika håll. Man har här ändå anvisat vägarna för att nå resultat. Man har påvisat att det redan finns medel att börja med inom de lokaliseringspolitiska ramarna, som är större än vad man normalt tillämpar i det här området. Det finns medel att använda i förhandlingar med intressenter. Då menar vi att de människor som skall jobba med detta har något att börja med. Skulle det visa sig att det finns så bra projekt som Lilly Hansson säger gäller det ju att återkomma. Ett bra projekt bör inte falla av brist på medel om det är realistiskt och genomförbart. Det har både utskottet och industriministern gjort klart.

Jag har talat med industriministern i dag på morgonen, och han vill verifiera att han står för vad han sagt i propositionen och är beredd att medverka när det finns bra projekt att genomföra i det här området för att göra omställningen så mjuk som möjligt för de berörda.

Anf. 14 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Johan Olsson hävdar fortfarande att det inte är nödvändigt att anslå dessa medel utan att det finns medel att börja med inom ramen för lokaliseringsanslagen. Det är möjligt att det finns – men det är inga snabba pengar. Det skall gå den vanliga, långa vägen via ansökningar och remisser innan ärendet över huvud taget kommer till regeringen. Det är en osäkerhetsfaktor man kan ha om man har tid på sig att gå den långa vägen. Men Johan Olsson vet också att det många gånger kan hänga på om man har medel i sin hand att erbjuda vid en förhandling om en eventuell företagsetablering. Då kan man inte säga: Om vi möjligen får det här lokaliseringsstödet, som vi kanske får besked om efter fyra–sex veckor eller tre månader, då kan vi erbjuda er de medlen om ni lokaliserar er hit.

Det är den situationen vi vill undvika genom att på det här sättet direkt anvisa medel.

Johan Olsson hänvisar till Nils Åslings löften om medverkan vid varje projekt som kan dyka upp. Men jag har inte lika stort förtroende för Nils Åsling som Johan Olsson har.

Anf. 15 ROLF SELLGREN (fp):

Herr talman! Det finns som regel minst två bra lösningar på ett problem. Bland de frågor som tas upp i näringsutskottets betänkande nr 20 behandlas på vad sätt Köpmanholmsgruppen skall tillföras medel för sin fortsatta verksamhet i syfte att skapa nya sysselsättningstillfällen i och kring Köpmanholmen när NCB:s verksamhet där avslutas.

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Fabriken i Köpmanholmen var tidigare avsedd att läggas ned med utgången av denna månad. Men genom att företaget sökt och erhållit det statliga omställningsbidraget, vilket jag f. ö. aktivt medverkat till, kommer driften att upprätthållas till den 30 juni 1982. För min del anser jag att det vore en fördel om verksamheten kan bedrivas minst under hela år 1982 genom förlängning av tiden för omställningsbidraget. Den möjligheten bör inte lämnas utan en mycket noggrann och allsidig prövning.

Det vore alltför optimistiskt att tro att man lyckas ens inom ett år skapa så många nya arbetstillfällen som det är fråga om här, trots att gruppen redan utfört ett bra jobb. Utöver de 5 milj. kr. som NCB ställt till Köpmanholmsgruppens förfogande är det därför helt nödvändigt att ytterligare ekonomiskt tillskott garanteras gruppen för dess fortsatta verksamhet. Detta är också kärnfrågan i dag, och i den delen av ärendet råder, vågar jag påstå, full enighet i näringsutskottet liksom jag förmodar även i riksdagen. Till skillnad från den kampanj som bedrivits i massmedia och av andra är det på intet sätt en fråga om: ja eller nej till ekonomiska resurser i fortsättningen till arbetsgruppen.

Vad man diskuterat i näringsutskottet och i denna debatt är på vad sätt medlen skall tillföras Köpmanholmsgruppen. Det gäller givetvis även Hörnefors, men för oss i Västernorrland kretsar självfallet intresset kring Köpmanholmen. Socialdemokraternas förslag om ett bestämt anslag verkar i och för sig enkelt. Näringsutskottets majoritet föreslår i stället att regeringen och berörda myndigheter utnyttjar tillgängliga finansiella och andra resurser för att tillskynda de medel som krävs för att skapa nya arbetstillfällen. Förslaget får en särskild markering och tyngd genom att riksdagen föreslås ge detta regeringen till känna. Därmed skapas den trygga bas som är nödvändig för att arbetsgruppen skall kunna fortsätta sin verksamhet.

I min avvägning har den väsentliga utgångspunkten varit att garanti skapas för att erforderliga medel ställs till förfogande för att man på effektivaste möjliga sätt skall kunna finna ny sysselsättning för de friställda från NCB-fabriken i Köpmanholmen. Jag anser att utskottets förslag ger denna garanti.

En viktig förutsättning för att den här formen för bidrag skall fungera är att regeringen skapar en enkel administration för att få tillgång till de ytterligare medel som Köpmanholmsgruppen behöver. I lokaliseringssammanhang behöver man ibland kunna arbeta snabbt och utan en omfattande byråkrati, som eljest kännetecknar den statliga lokaliseringsapparaten.

Som jag ser det, skall medlen för arbetsgruppens verksamhet användas för förberedande arbeten, projektering och liknande fram till att en lokalisering kommer till stånd. Där tar sedan de ordinarie lokaliseringsinstrumenten vid. I propositionen förutskickas att gynnsammaste möjliga stöd skall tillämpas. Det sägs dock ingenting vare sig om hur lång tid detta skall gälla eller om hur generösare regler begränsas geografiskt inom kommunen. En självklar tolkning borde vara att de sträcker sig så långt fram i tiden tills sysselsättningsproblemen i huvudsak lösts. De bör heller inte begränsas bokstavligen till Köpmanholmen och dess omedelbara närhet, utan de bör

ges en utbredning som anses erforderlig för att effektiva insatser skall kunna göras.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Anf. 16 RUNE JONSSON (s):

Herr talman! Jag kommer i mitt inlägg när det gäller näringsutskottets betänkande nr 20 att, på samma sätt som Rolf Sellgren, endast uppehålla mig vid det som berör den nedläggningsdrabbade industriorten Köpmanholmen i Örnsköldsviks kommun.

I samband med nedläggningen av sulfatfabriken, som sker den 1 juli 1982, kommer ca 600 arbetare att förlora sina arbeten. Detta sker i ett område som i dagsläget har 1 140 arbetslösa, 292 personer i tillfälliga beredskapsarbeten och 318 i arbetsmarknadsutbildning – alltså totalt 1 750 arbetssökande.

Det kan dessutom tilläggas att MoDo Mekan i centrala delen av Örnsköldsvik lägger ner sin verkstadsrörelse i mars 1982. 130 kollektivanställda berörs av den nedläggningen.

Hägglund & Söner, som är ortens mest expansiva företag, har förbundit sig att erbjuda arbete till samtliga som drabbas vid MoDo Mekans nedläggning. Att Hägglunds medverkar till en sådan lösning är i och för sig mycket positivt, men det gör att möjligheterna för dem som kommer att friställas i Köpmanholmen att få arbete hos Hägglunds minskar. När det gäller att skaffa ersättningsjobb för Köpmanholmsarbetarna tror inte vi som lever i kommunen på att man utifrån skall få någon företagsetablering av den storleken att det skulle lösa sysselsättningsproblemen för de drabbade.

Det gäller för oss att i första hand klara den nödvändiga sysselsättningsökningen med kommunens egna företag samt genom att stimulera folk att starta nya företag. Förutsättningarna i Örnsköldsvik är goda. Bl. a. finns en gammal fin industritradition i området.

Vad som behövs i arbetet är ekonomiska resurser – resurser som på den korta tid som står till förfogande kan sättas in för att få fram säljbara produkter och skaffa fram lämpliga lokaler, resurser som kan sättas in för utbildning, resurser för att stimulera redan verksamma företag att utöka.

Enligt den s. k. Köpmanholmsgruppen, som består av representanter för länsmyndigheterna, utvecklingsfonden, kommunen och facken och som har till uppgift att skaffa de nya arbetstillfällena, är det nödvändigt med nya, friska pengar – pengar för projektering och för konsultuppdrag, pengar som utan byråkratiskt krångel kan användas utöver de ordinarie lokaliseringsmedlen.

Det är på det sättet Köpmanholmsgruppen hittills har arbetat. Gruppen har fått en flygande start och har redan tagit fram ett stort antal projekt, som nu måste bearbetas och utvärderas. En del av dessa projekt har av representanter för gruppen presenterats för oss i näringsutskottet.

Att Köpmanholmsgruppen kunnat komma i gång så fort och med en så bred aktivitet har varit möjligt tack vare de 5 milj. kr. som NCB ställt till förfogande. Men gruppen kan redan nu konstatera att medlen är otillräck-

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

liga. Länsstyrelsen har därför tillskrivit regeringen och anhållit om särskilda medel för ändamålet. Denna begäran har inte hörtsammats. Av både propositionen och utskottsmajoritetens skrivning framgår att ersättningsjobben skall klaras med gängse arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser genom att i första hand de ordinarie medlen skall användas.

Man kan inte säga att ambitionerna hos ägaren, staten, är särskilt högt ställda, när vi vet att 600 människor om ett halvt år kastas ut i arbetslöshet. De "ordinarie medlen" står till buds.

Här behövs, som vi ser det, extraordinära insatser i allra högsta grad, om arbetet skall kunna fortsätta och ge den utdelning vi både önskar och förväntar.

Industriministern skriver vidare att han är beredd att föreslå regeringen att använda de undantagsmöjligheter som regeringen förfogar över, att med en högre subvention lämna stöd till särskilt angelägna projekt. Det är ett bra förslag – att ge extra stöd till utvecklingsbara projekt. Det borde från riksdagens sida fastslås genom att vi ger regeringen detta till känna. Jag yrkar bifall till reservation nr 8.

Som framgår av vad som tidigare sagts anser vi att de stödmöjligheter som regeringen föreslagit i det aktuella fallet har de begränsningarna, att projekten måste vara mer eller mindre färdigutvecklade, innan stöd kan påräknas. Under sådana förhållanden är det svårt att arbeta. Jag tror att både regeringen och utskottsmajoriteten underskattar svårigheterna att under den begränsade tid som står till förfogande skaffa nya arbeten. Behövliga medel måste också i det förberedande arbetet ställas till Köpmanholmsgruppens förfogande.

Sammanfattningsvis: De 5 milj. kr. som NCB ställt till förfogande har varit värdefulla. De har gjort att Köpmanholmsgruppen utan alltför stor byråkrati kunnat gripa sig an de olika uppslag som kommit fram. Men anslaget är otillräckligt, vilket redovisats i länsstyrelsens skrivelse till regeringen.

I reservation nr 9 föreslår vi socialdemokrater att 25 milj. kr. ställs till länsstyrelsens förfogande för ändamålet. Jag yrkar bifall till den reservationen.

Till sist, herr talman! Förslaget om ett anslag på 25 milj. kr. till Köpmanholmsgruppens arbete får ett massivt stöd från dem som bor och verkar i Örnköldsvik. Det som hittills utförts visar att trots svårigheterna finns det ändå möjligheter att lösa problemen med att skaffa nya arbeten. Den chansen får vi inte missa på grund av brist på medel.

Efter det inlägg i debatten som Rolf Sellgren nyss gjorde kan jag säga att det är en stor besvikelse för oss i Örnköldsvik att inte ens en av våra egna riksdagsledamöter ställer upp på detta förslag. De 25 miljonerna är chansen för Köpmanholmsgruppen, och besvikelsen blir därför stor om utskottets förslag vinner. Men jag förväntar mig att någon av de övriga borgerliga

riksdagsledamöterna från länet ställer upp på vår sida och röstar med den socialdemokratiska reservationen.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

I detta anförande instämde Nils-Olof Grönhagen, Martin Segerstedt och Stig Olsson (alla s).

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Anf. 17 ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att konstatera att Rune Jonsson verkligen inte läser utskottsbetänkandet innantill eller också är så fylld av fördomar och misstro att han inte vill acceptera dess innehåll. Det är inte, som jag tidigare sade, fråga om ett ja eller nej till fortsatt ekonomiskt stöd till arbetsgruppen i Köpmanholmen. Vad vi har diskuterat är sättet att tillföra gruppen medel, och det vore djupt olyckligt om den här debatten om hur gruppen skall få sina medel skall bli så överskuggande att man tappar perspektivet på vad vi egentligen håller på med. Det olyckliga är ju att en bygd har nödgats acceptera att en stor och för dess sysselsättning helt avgörande industri skall läggas ned. Det väsentliga är då att vi alla med förenade krafter arbetar för att skapa nya arbetsmöjligheter för de friställda.

Skulle debatten om hur man skall tillföra arbetsgruppen medel så överdimensioneras och förgifta klimatet att det fortsatta arbetet skulle äventyras, då blir jag uppriktigt ängslig. Jag tycker att det finns en antydning till ett sådant synsätt i Rune Jonssons anförande, där han uttalade sin besvikelse. Men jag förmodar att det hänger samman med att han vill ta i litet här i dag. Och jag hoppas att vi, när beslutet en gång är fattat, kan arbeta med gemensamma tag för en fortsatt framtid för Köpmanholmen och dess omgivning.

Anf. 18 RUNE JONSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att konstatera att Köpmanholmsfabriken kommer att läggas ned och det är, såsom Lilly Hansson uttryckte sig beträffande Hörnefors, naturligtvis en katastrof för dem som bor där. Men i det läge som nu har uppkommit är det angeläget att Köpmanholmsgruppen får de pengar den behöver direkt.

Länsstyrelsen, som ju kan de här frågorna, har tillskrivit regeringen rörande behovet av att få pengar direkt, och det är inget skoj från länsstyrelsens sida att man nu vill ha de här pengarna för att snabbt och effektivt kunna lösa problemen. Man vill kunna planera, så att man kan fortsätta det framgångsrika arbete man utan tvivel bedrivit hittills.

Som Lilly Hansson sade i sitt inlägg skall vi komma ihåg att både AMS- och regionalpolitiska medel har dragits ned, så att det är ännu svårare än tidigare att få de pengar som behövs. Vad vi i detta läge vill ha är direkta anslag för att Köpmanholmsgruppen skall kunna fortsätta det arbete som den påbörjat.

Anf. 19 ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill upprepa att det som regel finns minst två bra lösningar på ett problem. Länsstyrelsen har i sin begäran till regeringen anvisat en

lösning, nämligen ett anslag på 15 milj. kr. Socialdemokraterna hugger till ytterligare, med litet råge, och lägger på 10 milj. kr. De föreslår 25 milj. kr. Men det som näringsutskottet föreslår – ett förslag som utskottet vill att riksdagen skall ge regeringen till känna – innebär att arbetsgruppen tillförs medel för fortsatt arbete, och detta är kärnan i hela frågeställningen.

Anf. 20 ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Om en stund skall vi här i kammaren kröna en nu drygt tre år lång kamp för att rädda 450 arbetstillfällen och en gammal industriorts existens med ett avgörande riksdagsbeslut.

De som drivit kampen för Hörnefors under så lång tid är de anställda, deras fackliga företrädare och socialdemokraterna i Hörnefors.

Någon draghjälp har vi inte fått av Skogsägareföreningen, som borde ha haft ett tungt ägaransvar för industrin, ett ansvar för de anställdas framtid och ett ansvar för samhället Hörnefors. Skogsägarna har inte ens infriat löften man givit om virkesleveranser till industrin.

Direkt motstånd har vi haft alltsedan hösten 1978 från NCB:s ledning, oavsett vilka direktörer NCB haft, oavsett hur styrelseledamöterna växlat. Det var just mot företagets ledning vi förde motståndskampen de första åren.

Fr. o. m. i år har den borgerliga regeringen övertagit nedläggningsattackerna. Det här är andra försöket som industriminister Åsling gör att få stopp på Hörneforsindustrin och göra de anställda utan arbete. Det första försöket misslyckades. Nu gör man ett nytt.

I mitt hemlän Västerbotten lever många i dag i spänd förväntan på det beslut vi om en stund skall fatta. Skall regeringen lyckas den här gången? Skall det bli stopp i fabriken redan efter juluppehållet?

På läktaren sitter i dag en grupp hörneforsbor, som varit med i motståndskampen ända från den första jättedemonstration vi ordnade för fabriken fortlevnad en smällkall novemberkväll för drygt tre år sedan. Den gången mötte fler människor upp i demonstrationen än vad det finns hörneforsbor. Solidariteten med Hörnefors har varit stark under hela motståndstiden och gått långt utanför den gamla kommungränsen.

Demonstrationen 1978 blev upptakten till en kamprörelse mot industri-nedläggning i Hörnefors som torde vara unik i vårt land. Vecka efter vecka den första motståndsvintern ordnades möten i Hörneforsgårdens A-sal som samlade fullsatta hus. Hörneforsborna grillade riksdagsmän, skogsägarfolk, kommunalmän, fackföreningsledare, NCB-direktörer och många andra och avkrävde dem uppslag för att rädda industrin.

Och löften fick man. Alla lovade göra sitt yttersta.

Debatkvällarna följdes av en nästan unik studiecirkelverksamhet, där oerhört många hörneforsbor deltog. Man sökte i studiearbetet efter vägar att rädda industrin och jobben i samhället.

Man engagerade konsulter, man testade uppslag, man tillsatte tillsammans med Umeå kommun en särskild grupp – den s. k. Hörneforsgruppen – som skulle ta fram alternativ. Man uppvaktade regeringen och NCB-ledningen,

man uppvaktade folkpartiledaren Ullsten på Umeå flygplats och många andra.

Alla lovade göra vad de ansåg var möjligt!

Motståndsrörelsen gav aldrig upp. När riksdagen i våras kunde stoppa regeringens då planerade nedläggningsbeslut fick man en ny chans. Det framtagna alternativet skulle provas!

Här har mycket sagts om den utvärdering industriverket gjort. Jag vill helt instämma i kritiken. Men den har sin grund i det uppdrag regeringen gav verket. Hade regeringen gjort som riksdagen begärde hade vi i dag haft ett godtagbart underlag för ett beslut.

Inför dagens beslut har ett nytt hopp fötts i Hörnefors. Det grundar sig på det besked MoDo:s verkställande direktör Björn Sprängare lämnat, att hans företag har ett intresse att ta över Hörnefors, om man får ett bra avtal om vedråvara.

Det är ett bud av det slag som socialdemokraterna i näringsutskottet avsåg i andra att-satsen i motion 129: "— — att, innan några åtgärder vidtas för att verkställa en ev. nedläggning, regeringen omsorgsfullt undersöker de möjligheter till samarbete som kan finnas med andra företag för fortsatt drift av Hörnefors."

I motion 128 är moderaten Tore Nilsson inne på samma linje: Hörnefors bör räddas! Om skogsråvaran skriver han i motionen: "Det är orättvist och det är orimligt att vårt län skall leverera den råvara det är fråga om till avlägsna orter."

Det är precis det som budet från Mo och Domsjö handlar om. Nyttja råvaran från Västerbotten för en fortsatt produktion i Hörnefors!

Det här borde vara något som moderaten Tore Nilsson, folkpartisten Ulla Orring och centerpartisterna Börje Hörnlund och Karin Israelsson, alla med hemort i Västerbotten, borde finna avgörande i den kommande voteringen.

Nu är Mo och Domsjö-chefens bud bara en uppgift i några A-presstidningar och i lokalradion, har man sagt från borgerligt håll för att glida undan. Låt mig då ta ett citat ur en borgerlig tidning, folkpartitidningen Örnköldsviks Allehanda den 14 december, där Mo och Domsjö's chef Sprängare säger så här:

"Om MoDo får ett avtal som under en tillräckligt lång tid garanterar oss en viss mängd virkesråvara, kan vi tänka oss att göra en insats i Hörnefors."

En bit längre fram i intervjun säger Sprängare vidare: "Virkesavtalet skulle väl närmast vara en affär för Västerbottens Skogsägareförening, som huvudleverantör till Hörnefors. Finns det nu ett politiskt intresse för att diskutera den här frågan, så visst kan det bli intressant för oss."

Jag vill rikta mig till mina värderade riksdagskolleger på Västerbottenbänken och fråga: Anser ni det försvarligt att i dag stänga den dörr som har öppnats genom att rösta med regeringen för nedläggning av driften i Hörnefors? Vårt och hörneforsbornas hopp står till er. Resonemanget kan aldrig föras vidare om Hörneforsindustrin utvecklas som NCB och den

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

borgerliga majoriteten i utskottet vill. Detta säger jag med direkt adress till Johan Olsson.

Jag hoppas att ingen av er är okunnig om den redovisning som den borgerliga utskottsmajoriteten gör av NCB:s avsikt "att i Hörnefors avbryta driften vid massafabriken tämligen omgående efter det väntade riksdagsbeslutet beträffande proposition 1981/82:38 och driften vid pappersbruket högst några månader senare".

Majoritetens besked är klart. Ett tryck på ja-knappen innebär ganska säkert att massafabriken i Hörnefors aldrig startar igen efter juluppehållet och att pappersbruket stoppar redan under vintermånaderna. Det betyder att 450 arbetare och tjänstemän får vandra ut i en arbetsmarknad som inte ger dem en chans att få ett jobb i hemlandet. På arbetsförmedlingarna i Västerbotten fanns i går endast 26 lediga industriarbeten på 17 företag i länet. Inte ens i hela Norrland finns i dag tillräckligt många lediga jobb för att ge de Hörneforsanställda som nu kommer att drivas ut i arbetslöshetskön ett industriarbete. I de fem Norrlandslänen fanns i går bara 341 lediga industrijobb.

Jag vill fråga Börje Hörnlund, som nu har återkommit till kammaren och måhända kommer upp i talarstolen, jag vill fråga Karin Israelsson, Tore Nilsson och Ulla Orring: Ni har alla lovat hörneforsborna vid möten som ni har varit med på och i tidningsintervjuer att göra ert yttersta för Hörnefors. Är det yttersta som ni kan göra att i dag rösta för stängning av Hörneforsfabriken och rösta nej till 25 milj. kr. för ersättningsprojekt i Hörnefors? Efter ett sådant beslut skulle 450 människor i Hörnefors få ställa sig i arbetslöshetskön. Redan den här veckan har 70 människor vandrat till arbetsförmedlingen i Hörnefors. På arbetsförmedlingen i Hörnefors finns det i dag inte ett enda ledigt arbete – det är arbetsmarknadssituationen. I övrigt instämmer jag helt i Thage Petersons och Lilly Hanssons argumentation.

Avslutningsvis vädjar jag till mina riksdagskolleger från Västerbotten, dem som hörneforsborna i dag ställer sin tillit till: Gör inte hörneforsborna besvikna vid den votering som stundar. Låt inte deras drygt treåriga kamp få ett så snöpligt slut som regeringen och utskottsmajoriteten har föreslagit. Låt dem få den chans som bl. a. MoDo-chefen har öppnat dörren för. Tryck för Hörnefors vid voteringen om en stund, även om det skulle bli en liten besvikelse för industriminister Åsling. Hörnefors sak är vår, lovade vi riksdagsmän inför en fullsatt A-sal i Hörnefors en vinterkväll 1978. Vid voteringen skall vi visa vad vi menade med det beskedet.

Anf. 21 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Först måste jag få framföra en liten fundering. Det gäller socialdemokraternas inställning till Hörnefors. I början var ju Thage Peterson uppe och gjorde ett pragmatiskt uttalande att vi på basis av de utredningar som har verkställts måste acceptera en nedläggning av Hörnefors, såvida inte någon direktör i MoDo skulle få för sig att han vill satsa på Hörnefors. Sedan kom då Lilly Hansson med ett engagerat uttalande att

socialdemokraternas förslag räddar Hörnefors. Det här tycker jag att vi måste klara ut. Jag vill gärna ha besked om huruvida det finns två läger. Var står ni egentligen, hur skall vi ha det?

F. ö. vill jag gärna kommentera vår motion med anledning av detta betänkande. Motionen behandlar Köpmanholmens massafabrik. Vi har i motionen föreslagit att massafabriken i Köpmanholmen skall drivas vidare, i varje fall temporärt, tills marknadsläget blir ljusare. Vårt förslag grundar sig på följande skäl. Massafabriken i Köpmanholmen med ca 500 av kommunens ca 9 000 industrianställda är en av Örnsköldsviksområdets största arbetsplatser. Det är helt orealistiskt att räkna med att man skall kunna skapa nya arbetsplatser åt ca 600 människor, om vi räknar in anställda som är direkt eller indirekt beroende av fabriken, på den korta tid som återstår före en tänkt nedläggning den 1 juli 1982. Dessutom: Fabriken i Köpmanholmen fungerar fortfarande. Visserligen har man tvingats använda s. k. marginalved som råvara under en rätt lång tid. Men situationen på råvarusidan har f. n. ljusnat betydligt, och fabriken kan mer och mer övergå till ved som betingar normalpris. Härigenom kommer fabriksenheten att lämna ett överskott.

Enligt vår uppfattning är det under dessa omständigheter helt uppåt väggarna att slå igen driften och skicka ut flera hundra arbetslösa på en arbetsmarknad som redan tidigare är hårt ansträngd. Även om ett eventuellt driftsbidrag måste tillskjutas av arbetsmarknadsmedel för att möjliggöra åtminstone temporär fortsatt drift, måste en sådan rimlig insats vägas mot de kostnader som uppkommer då samhället skall ta hand om flera hundra arbetslösa i dagens svåra situation.

Den väsentligaste realekonomiska effekten är främst det produktionsbortfall som nedläggningen leder till när människor som annars skulle ha arbetat blir utan sysselsättning. Andra liknande effekter är kostnaderna för utflyttning, pendling och samhällsbyggande. De närmast berörda orterna Köpmanholmen och Bjästa – som ligger nära varandra – har i runt tal 3 500 invånare. I jämförelse med riket i övrigt har Örnsköldsviksområdet låga förvärvsfrekvenser. Enligt länsstyrelsens prognoser kommer industrisysselsättningen att minska kraftigt i hela länet. Inom den offentliga sektorn sker dessutom en stagnation betingad av indragningar. Det råder en rekordhög arbetslöshet också i Västernorrlands län med uppåt 6 000 arbetslösa, och Örnsköldsviksområdet är också hårt drabbat.

Även med en mycket hög ambitionsnivå hos länsstyrelsen och den särskilda arbetsgruppen i området finns det inga som helst realistiska möjligheter att skaffa fram ny sysselsättning åt de arbetslöshetshotade på så kort tid.

Rolf Sellgren har här i sitt inlägg nämnt om just dessa problem och säger att han tror att man inte ens under ett år kan nå några resultat. Detta gäller även om olika bidragsformer nu skall tillämpas på det generösa sätt som utskottet synes förorda. Arbetsmarknadsläget för de här aktuella yrkesgrupperna, t. ex. massaarbetare, vedgårdsarbetare, reparatörer, arbetsledare, motorfordonsförare och kontorister – för att nämna några grupper – är uppenbart

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

dåligt i Örnsköldsviksregionen. Kön av arbetssökande är redan lång. Det enda sättet att minska den synes vara en utflyttning. Man kan fråga sig: Har industridepartementet och näringsutskottet tänkt sig sätta ny fart på flyttlasspolitiken?

Till detta kommer nu att konjunkturutsikterna bedöms som mörka i en rad branscher. Det finns andra massafabriker i området som domineras av MoDo. Där planeras i exempelvis Domsjöverken en fortsatt minskning av arbetsstyrkan med ca 300 personer genom rationalisering. I den s. k. Ljungenfeltska utredningen som framlades för ett år sedan – i december 1980 – analyserades problemen vid en nedläggning av Köpmanholmen. Ett av resultaten vid en total nedläggning skulle enligt utredningen bli en halvering av befolkningen i Köpmanholmen med svåra följder för sysselsättningen i servicenäringarna.

Utredningen tar också upp den s. k. undanträngningseffekten. Det betyder att om t. ex. 500–600 anställda mot förmodan skulle kunna få arbete lokalt, kan dessa tänkas tränga undan andra arbetssökande. Resultatet blir då arbetslöshet för dessa eller alternativt ökad utflyttning, om nu arbete skulle råka finnas på annat håll i landet. Stora sysselsättningsproblem kommer alltså att kvarstå i området. Detta gäller nu i Köpmanholmens fabrik ofta äldre personer – många över 50 år och äldre. De har en stark lokal anknytning till orten, många har egna hem och andra bindningar som gör att de inte är särskilt rörliga.

Herr talman! På två rader avstyrker utskottet vpk:s motion. Man skriver: "Utskottet anser inte att riksdagen nu kan engagera sig i en ytterligare fortsatt drift av fabriken." Man tror sig kunna klara strömmen av nya arbetslösa genom att lämna s. k. högre subventioner, om det går att få fram något projekt för arbete. Men om man tror sig kunna klara uppgiften att skaffa fram 600 nya arbetstillfällen i området på några få månader, då ägnar man sig åt dagdrömmar. Som jag tidigare framhållit: Det för tillfället mest vettiga är att låta Köpmanholmens fabrik fortsätta driften. Fabriken fungerar just nu med hjälp av marginalvirke och går därför med förlust. En överraskande förbättring i råvaruläget har dock inträtt den senaste tiden, och hundratusentals kubikmeter normalvirke erbjuds nu företaget från skogsägarna.

Jag kan till slut, herr talman, inte underlåta att ställa en fråga till socialdemokraterna i utskottet. Jag tänker då närmast på Thage Peterson och Rune Jonsson – jag vet inte om de är kvar i kammaren.

Varför har ni helt förkastat tanken att driva Köpmanholmen vidare, i varje fall temporärt, för att ge nödigt rådrum till absolut nödvändiga arbetsmarknadsåtgärder? Hur tror ni att detta problem med flera hundra nya arbetslösa i Köpmanholmen-Bjälsta skall klaras på ett halvår? Den frågan tror jag säkert också de anställda vid Köpmanholmen vill ha ett svar på.

Jag kan också tillägga: Vilka realistiska projekt – berätta om dem! – är det nu som man kan tänka sig i stället för fabriken i en situation då, som många talare här har framhållit, industrisysselsättningen går raskt tillbaka och enligt prognoserna i Västernorrlands län man räknar med en kraftig minskning? I

den situationen är det allt större problem att klara den delen. Hur kan man då tänka sig att få en sådan kraftig etablering i just detta område att man kan utjämna den arbetslöshet som kommer att uppträda?

Vi kommer naturligtvis att ställa oss positiva till ett ordentligt anslag för att söka motverka arbetslösheten. Men vi kan heller inte undgå att ställa dessa frågor och uttala förvåning över att man helt har förkastat tanken på att driva Köpmanholmen vidare, i varje fall temporärt, för att ge rådruum, som jag sade, för att skaka fram de nödvändiga arbetsmarknadsåtgärderna. Några månader är alldeles för kort tid om man betänker vilket arbete det är att ta fram ett projekt, utveckla det och bygga upp det så att det verkligen blir en sysselsättningseffekt av det.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till motion 1981/82:106.

Anf. 22 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Sven Henricsson ställde en fråga till mig som jag skall försöka att kort svara på.

Vi har framlagt förslag om att Statsföretag/AC-invest skall överta Hörneforsfabriken. Då blir det ingen nedläggning, utan en realprövning av det projekt Hörneforsgruppen har lagt fram. Det menar vi är viktigt.

Detta tillgodoses i den reservation som socialdemokraterna i utskottet lagt fram. Om den antas måste regeringen verkligen förhandla med Statsföretag/AC-invest om möjligheterna att överta Hörneforsfabrikerna, och då blir det ingen nedläggning.

Socialdemokraterna i utskottet har också diskuterat möjligheten att MoDo övertar pappersbruket. Då skulle det inte heller bli en nedläggning. Det är ju väsentligt att man nu ger regeringen i uppdrag att verkligen förhandla om dessa möjligheter.

Inget av alternativen i reservationen innebär alltså en fullständig nedläggning av Hörnefors.

Om MoDo skulle överta och driva pappersbruket under ett antal år skall vi komma ihåg att utvecklingen på pappersområdet inte står stilla. Det kan dyka upp projekt som kan bli intressanta att producera i Hörnefors.

Anf. 23 RUNE JONSSON (s) replik:

Herr talman! Sven Henricsson frågar varför vi socialdemokrater accepterar nedläggningen av Köpmanholmen. Det har vi inte gjort. Det var på det sättet att i våras när denna fråga var uppe i kammaren och riksdagen fattade sitt beslut, ville vi att man skulle utvärdera de förslag som de fackliga organisationerna hade lagt fram. Tyvärr förlorade vi den omröstningen här i kammaren. Av den anledningen måste vi nu konstatera att en nedläggning är ofrånkomlig. Det är därför vi kommer fram till att det är så viktigt med dessa 25 milj. kr. till Köpmanholmsgruppens arbete.

Sven Henricsson frågar också vilka projekt som finns. De uppgifterna lämnades konfidentiellt till näringsutskottet, men det finns en hel del projekt

som denna grupp har kommit fram till. Vi hoppas därför att riksdagen kommer till slutsatsen att man skall bifalla vår reservation om de 25 miljonerna.

Anf. 24 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Bara kort till Lilly Hansson. Jag är imponerad av hennes engagemang i denna fråga och jag faller gärna för det. Men jag kan ändå inte underlåta att märka att det finns en skillnad mellan hennes kämpalust för att behålla Hörnefors och den mera accepterande attityd som representeras av andra delar av hennes parti. Jag vill gärna notera det därför att det hade varit bra om de kämpatagen hade varit kännetecknande för hela partiet.

Till Rune Jonsson: Vi är på det klara med att utvärderingen har skett av de fackliga organisationernas förslag. Sedan har Köpmanholmen fått drivas vidare av just de skäl som fortfarande föreligger, nämligen att man ville lämna en tidsfrist för att kunna möjliggöra den avveckling som då var bestämd.

Dessa skäl kvarstår, menar jag. Det finns inga projekt som är så realistiska att de kan tänkas ta emot de människor som nu blir utan arbete i samband med nedläggningen. Därför bör man ånyo förlänga denna drift en tid för att se om dessa projekt kommer till stånd och läget ljusnar. Detta är grundtanken när vi vill att driften skall fortsätta – i synnerhet som vedsituationen den senaste tiden visar en klar förbättring. Det finns nu leverantörer som är beredda att leverera normalvirke, vilket kommer att medföra att verksamheten blir lönsam.

Anf. 25 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Det är för många västerbottningar ett mycket svårt beslut som riksdagen i dag skall ta ställning till. Det rör inte bara mig – min person har nämnts i sammanhanget, jag är ganska oväsentlig – utan det här problemet berör tusentals andra människor i länet. Det gäller ju Hörneforsfabriken i min egen hemkommun.

Det är fråga om ett levande brukssamhälle, där människorna lever tillsammans med företaget, Hörneforsfabriken, och har gjort det i flera generationer. Det handlar om sysselsättningen, om servicenäringarna, om industriproduktionen eller något annat som kan komma som ersättning om fabriken läggs ner. Alla är beroende av själva hjärtpunkten i samhället – fabriken.

Men fabriken är gammal. När NCB köpte upp Hörnefors i den långa rad av industriköp som man gick i spetsen för under 1960-talet, så köpte man Hörnefors av Mo och Domsjö AB, som i sin tur då gjorde den bästa affären. Det är inte mycket att här orda om NCB:s svårigheter. Man köpte gamla enheter där problemen redan fanns och borde ha uppenbarats för NCB:s ledning och åtgärdats när tiderna så medgav. NCB:s båda fabriksanläggningar i Hörnefors och Köpmanholmen är förlustkällor för företaget på grund av för dåligt kapacitetsutnyttjande genom bristande tillgång på råvara.

Bakgrunden är att skogsindustrins kapacitet totalt i Norrland kräver en

större tillgång på råvara än vad som f. n. finns tillgänglig. Det är dock till en viss del motsägelsefullt eftersom tillgången på skogsråvara i Västerbotten är större än vad trävaruindustrin nu tillvaratar. En tredjedel av den framtagna skogsråvaran går vårt län förbi.

Det är oroande ur sysselsättnings- och näringspolitisk synpunkt att Västerbotten utarmas inom träindustriområdet. Den rådande obalansen på arbetsmarknaden förstärks kraftigt, om Hörneforsfabriken läggs ner.

Industrin i Västerbotten sysselsätter nu en fjärdedel av de förvärvsarbetande i länet, vilket är 4 % lägre än riksgenomsnittet. Vi behöver därför förstärka industrin och inte lägga ner befintlig verksamhet. Länet behöver fler arbetstillfällen just inom sektorn vidareförädling av träindustriprodukter. Skogsnäringen är en av hörnpelarna i länet. Vi borde ha de naturliga förutsättningarna för en utvecklad förädlingsindustri.

Hörnefors är bara ett av de problem som vi brottas med. Tidigare drabbades Scharins Söner i Klemensnäs genom sveket med MDF-plattan.

I dag har vi att ta ställning till frågan om kapitaltillskott till NCB som ersättning för merkostnader för driften av företagets fabriker i Hörnefors under det senaste halvåret. Vi presenteras också den utvärdering som riksdagen begärde rörande det utvecklingsalternativ som Hörneforsgruppen lade fram.

Jag vill deklarera att jag som riksdagsledamot också måste se övergripande på de förslag till lösningar – inte bara tillfälliga sådana – som har framtagits. Jag konstaterar att industriverkets utvärdering av utvecklingsalternativen lett till slutsatsen att staten inte bör medverka till att upprätta ett självständigt Hörnefors AB. Det kan finnas olika synpunkter på industriverkets utvärdering. Jag är inte industriman och kan därför inte bedöma experternas uttalande.

Jag ansluter mig till utskottets skrivning att riksdagen inte kan fatta något beslut som i sig självt utgör en garanti för att driften i Hörnefors fortsätter.

Jag vill erinra om att staten sedan 1978 i NCB har pumpat in ca 1,5 miljarder kronor för att rädda Norrlandsfabrikerna. Trots detta har nedläggningar skett – tidigare i Sandviken och Hissmofors och nu senast, vid halvårsskiftet, i Köpmanholmen och Johannedal.

Tyvärr måste jag konstatera att NCB:s koncernlednings linje har varit klar – det finns inte utrymme för Hörnefors. Man har inte heller velat stödja den särskilda lösning för Hörneforsfabrikerna som skulle innebära att man kapade loss Hörnefors från NCB-koncernen.

Den lösningen har inte heller socialdemokraterna velat stödja, och de gör det inte heller i dag. Lilly Hansson och hennes partivänner på Västerbottensbanken har också övergett Hörneforsgruppens förslag.

Lilly Hansson har sagt att socialdemokraterna inte kan ställa upp på SIND:s utvärdering eller propositionen. Varför stödde ni inte då i våras Runc Ångströms motion? Då fanns det ett utmärkt tillfälle att stödja Hörneforsgruppen.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Jag måste berömma de fackliga representanterna från Hörnefors. De har jobbat seriöst med alla till buds stående medel och försökt få sitt företag på fötter. Det har inom facket funnits en gemensam linje över alla partigränser. Målet har varit att behålla sysselsättningen och att få fram kvalitetsprodukter från pappersbruket.

Hörneforsgruppens förslag till utveckling av företaget som en självständig enhet fick klart stöd av Rune Ångström, på vars plats jag nu tjänstgör.

Socialdemokraterna missade sin chans att i våras göra något verkligt för Hörnefors, när de inte stödde Rune Ångströms motion i riksdagen. Motionen innebar ju att Hörnefors då skulle ha brutits ut ur NCB:s dödsgrepp till ett särskilt bolag. Tyvärr missade socialdemokraterna taget av rent partipolitiska skäl. Och jag slår fast att socialdemokraterna inte bara har svikit Hörneforsgruppen och facket i Hörnefors, utan mest människorna där.

Vad har hänt under denna nådatid som Hörnefors fick genom riksdagsbeslutet i våras? Man kunde hysa den förhoppningen att skogsägarna och andra företag inom skogsindustrin skulle ha använt tiden för att backa upp tanken på ett fristående, livskraftigt Hörnefors AB. Såvitt jag känner till har inga företag anmält sitt intresse. Finns det då förutsättningar?

Med anledning av den socialdemokratiska reservationen om fortsatt samarbete med andra företag vill jag fråga: Har socialdemokraterna själva aktivt arbetat för detta mål? Det synes mest vara fråga om en orealistisk förhållning och utläggande av dimridåer för att dölja det faktum att man från socialdemokratiskt håll ej har velat acceptera Hörneforsgruppens förslag.

I gårdagens nummer av Västerbottens Folkblad finns ett uttalande från Björn Sprängare, VD i Mo och Domsjö. Han säger enligt tidningen att "vi är intresserade av att få ved. Om vi skulle få ett virkesavtal med NCB eller någon annan, så kan vi köra pappersbruket ytterligare ett eller annat år."

Ett annat citat ur nämnda artikel: "För oss är det ointressant att köra pappersbruket. Det skulle vara ren uppoffring."

Jag beklagar att skogsindustrin inte visar större intresse för ett företag som Hörnefors.

De sysselsättningsproblem som en nedläggning av Hörneforsfabriken kommer att skapa måste på alla upptänkliga sätt mötas med arbetsmarknads- och regionalpolitiska åtgärder.

Jag tar här fasta på industriministerns uttalande att han, då det gäller det regionalpolitiska stödet, är beredd att föreslå regeringen att, med utnyttjande av de undantagsmöjligheter som regeringen förfogar över, lämna stöd till särskilt angelägna projekt med högre subvention än vad som enligt gällande riktlinjer kan utgå i Hörnefors.

Detta uttalande är, som jag tyder det, av utomordentligt stor betydelse för den fortlevnad som skall äga rum och den sysselsättningsskapande verksamhet som måste tillkomma i Hörnefors. Och jag tolkar den moderata partimotionen och Tore Nilssons motion så, att även moderaterna ställer upp på att hjälpa till med sysselsättningsskapande åtgärder i en krisdrabbad bygd. Moderaterna får då visa sitt verkliga ansikte. Allt detta skall sammantaget

vara den garanti som hörneforsborna måste få för att kämpa vidare för sin framtid i samhället.

Det finns olika projekt för Hörnefors, bl. a. hemmet för trafik- och polioskadade som skall tillkomma. Det är en liten pusselbit bland sysselsättningsskapande åtgärder. Ett annat projekt, som är på utredningsstadiet, är en forskningsstation i Bottniska viken, närmare bestämt i Norrbyn, med inriktning på brackvattenekologi och tungmetallproblematik.

En gemensam grundinställning för oss västerbottningar måste vara att hjälpas åt över alla partigränser för att skapa sysselsättning och därmed fortlevnad för Hörnefors samhälle och dess invånare.

Jag noterar att socialdemokraternas främste talesman på detta område, Thage Peterson, nu sitter i kammaren för att ta del av de borgerliga ledamöternas synpunkter i denna fråga. Han har varit frånvarande i ett par timmar. Jag upprepar att ingen möda får lämnas ospard när det gäller att skapa arbetstillfällen i Hörnefors. Det är min grundinställning.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkande 1981/82:20 på alla punkter, utom vad avser mom. 2, där jag ansluter mig till reservation nr 2 från folkpartiet och centerpartiet angående kapitaltillskott.

Anf. 26 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag satt och lyssnade på Ulla Orring när hon så positivt uttalade sig om Hörneforsfabrikerna, om länets skogsnäring som hörnpelare, om de pengar som hade satsats i NCB. Jag tänkte att det här bådar gott för en röstning på vår reservation. Men så kom drapan: Ni socialdemokrater har övergett Hörneforsgruppens förslag. Var i all sin dar har Ulla Orring fått det ifrån? Förslaget i vår motion innebär att det projekt som Hörneforsgruppen har lagt fram skall realprövas. Men det kan inte ske inom NCB, utan det måste frigöras från NCB. Och vårt förslag är att Statsföretag/AC-invest skall överta detta uppdrag.

Att vi inte röstade på Rune Ångströms motion innebar dödsstöten för Hörnefors, sade Ulla Orring. Rune Ångström röstade ju inte själv på sin motion! Hans hjälteinsats i våras var att rösta på vår reservation. Så var det med den saken.

Vem är det som sviker hörneforsborna? – Den frågan kan man ställa till Ulla Orring.

Det har funnits möjligheter för Ulla Orring att åtminstone väcka en motion om hur hon vill rädda sysselsättningen i Hörnefors. Rune Ångström är i FN, och hon sitter ju på hans plats i riksdagen. Ingen möda får lämnas oprövad för att skaffa arbetstillfällen. Men gör någonting då! – Det har inte kommit ett enda förslag.

Ulla Orring stöder propositionen och näringsutskottets borgerliga majoritet. Vad gäller regionalpolitiskt stöd uttalar industriministern i propositionen att han är beredd att föreslå regeringen att utnyttja de undantagsmöjligheter som regeringen förfogar över till särskilt angelägna projekt med högre subvention. Det är en beredskap, men ni vill inte vara med om att ge

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

regeringen till känna att den skall använda sig av dessa möjligheter. Vi har ingen garanti för att den gör det, men om riksdagen uttalar att regeringen skall använda sig av de möjligheterna kanske den gör det.

Jag tycker att Ulla Orring skall tänka över vilka löften hon har varit ute och gett till hörneforsborna och orten Hörnefors. Skyll inte på socialdemokraterna, att vi på något sätt har gömt oss bakom dimridåer! Menar ni någonting med de löften ni har gett och solidariteten, som Ulla Orring också har talat om att hon i dag känner med Hörnefors och sysselsättningen där, borde Ulla Orring rimligen rösta med socialdemokraternas reservationer i utskottsbetänkandet.

Anf. 27 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det var en förbluffande föreställning som Ulla Orring bestod kammaren. Det är ett alltför enkelt sätt att komma undan sitt ansvar på, att argumentera så som Ulla Orring gjorde. Hon hänvisade till att andra har svikit, och hon ser sig inte kunna ta ställning till några andra förslag – de uppfyller inte hennes önskingar. Men vill man verkligen ställa upp för Hörnefors och har varit där och lovat att Hörnefors sak är vår, som Arne Nygren sade, måste man helt enkelt ta ställning för andra förslag än dem som Ulla Orring nu förfäktar.

Jag har också i dag från denna talarstol framfört kritik mot andra och tyckt att vi i vårt parti har bättre förslag. Men jag kommer inte att rösta på regeringens förslag när vårt förslag har fallit. Vill man rädda Hörnefors måste man ju stödja det förslag som man tycker är näst bäst, för att försöka rädda vad som räddas kan. Det måste vara helt naturligt att göra på det sättet. Och vill Ulla Orring verkligen visa att hon stöder Hörnefors, kan hon inte göra annat än att rösta på s-reservationerna i andra hand, som vi från vårt parti kommer att göra. När våra förslag har fallit stöder inte vi de sämsta förslagen. Det rimmar ju på inget vis med vad man säger sig vilja göra. Det enda vettiga är att Ulla Orring nu röstar på reservationerna, allra helst i dag, när hon inte har Rune Ångströms motion att rösta på.

Anf. 28 ARNE NYGREN (s) replik:

Herr talman! Ulla Orring argumenterade från början till slut för de socialdemokratiska reservationerna och för den socialdemokratiska linjen, men gav sedan det överraskande beskedet att hon kommer att rösta med de borgerliga. Jag är helt övertygad om att detta var en mycket stor besvikelse för de hörneforsbor som i dag sitter på läktaren och lyssnar till debatten, som hade satt sitt hopp till Ulla Orring och trott att hon skulle kunna bli den räddning de är i så stort behov av.

Ulla Orring sade att hon stöder Hörneforsfacket. Menar Ulla Orring att det är ett stöd för Hörneforsfacket att rösta för en nedläggning av industrin? Det är det märkligaste stöd som jag har hört talas om.

Ulla Orring talade om ett självständigt Hörnefors, som hon inte kan vara med om. Jag hoppas verkligen att hon har läst reservationerna och vet vad det är för beslut vi nu skall fatta. Ulla Orring känner till situationen i vårt

hemlän. Jag redovisade den i mitt första inlägg, och jag hoppas att hon lyssnade på det. Vi har, Ulla Orring, 27 lediga industrijobb i Västerbotten just nu. Det är de som skall erbjudas de 450 människor som Ulla Orring genom att trycka på ja-knappen kommer att ställa i arbetslöshetskön. Redan nu går 70 personer varje vecka till arbetsförmedlingen i Hörnefors och försöker få ett arbete som inte finns. På arbetsförmedlingen i Hörnefors finns det i dag inte ett enda ledigt jobb. Det är den arbetsmarknad som väntar dem som Ulla Orring genom att trycka på ja-knappen kommer att sända ut i arbetslöshet.

Min person är oväsentlig, säger Ulla Orring. Nej, hennes person är väsentlig. Det behövs bara att hon ensam från det borgerliga lägret röstar med socialdemokraterna för att Hörnefors skall räddas. Men för henne tycks det vara viktigare att rösta för den reservation som ger NCB 50 milj. kr. än att rösta för den reservation som tryggar jobben för de 450 anställda i Hörnefors. – Det var ett mycket dystert besked som hon gav – för mig, för Hörnefors och för hennes hemlän.

Anf. 29 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Uppfattningen att socialdemokraterna har svikit i denna fråga är jag inte ensam om att framföra. Den har framförts även från vpk-håll här i kammaren i dag.

Arne Nygren säger: Hörnefors sak är vår. Han citerar därmed en debatt i Hörnefors för något år sedan. Men, Arne Nygren, varför försökte ni då inte ställa upp för den motion som Rune Ångström väckt och som behandlades i kammaren i maj eller juni? Han yrkade att riksdagen hos regeringen skulle hemställa att förutsättningar för att skapa ett självständigt Hörnefors AB skulle prövas i enlighet med vad som anförts i motionen och inom de ekonomiska ramar som angivits. Detta ville socialdemokraterna då inte ställa upp på. Därför fick vi den förlängning av driften som nu har genomförts. Vi har också fått resultatet av utvärderingen av verksamheten. Socialdemokraterna har inte kritiserat denna utvärdering, som gjorts av industriverket, utan tagit den ad notam.

Självfallet är det en besvikelse när man ser att ett företag i hemkommunen inte kan leva vidare under de rådande förutsättningarna. Jag förstår att jag delar den besvikelsen med Tore Nilsson, Börje Hörnlund, Karin Israelsson och alla andra på Västerbottensbanken. Förslaget om kapitaltillskott på 50 milj. kr. har framlagts för att man skall kunna täcka den driftskostnad som har uppstått under det halvår då Hörneforsfabriken varit i gång och för att täcka alla kostnader som kan bli ersättningsgilla.

Jag vill instämma i vad som tidigare här har sagts i frågan om medel för regionalpolitiska åtgärder i Hörnefors. Det kommer säkerligen att vara aktuellt flera gånger i denna kammare. Jag hoppas och tror att det finns många krafter som fortfarande vill och skall arbeta för att Hörnefors skall få någon ersättningsindustri eller någon annan form av ersättningsverksamhet. Det är min grundinställning i denna fråga.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Anf. 30 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är kanske onödigt att förlänga debatten med Ulla Orring, men jag begärde ändå ordet med anledning av att hon ännu en gång tagit upp vårt "svek" genom att vi inte röstade för Rune Ångströms motion i våras. Men såvitt jag kan erinra mig yrkade Rune Ångström inte själv bifall till sin egen motion. Vem var det då som svek? Det var väl han själv som svek sin egen motion.

Rune Ångström röstade i stället för vår reservation, som ju innebar att industriverket fick uppdraget att göra en utvärdering. Det var synd att regeringen inte följde riksdagens beslut på den punkten, så att det hade kunnat bli en ordentlig genomarbetning.

Det projekt som Hörneforsgruppen har lagt fram och som Rune Ångström stod helt bakom – jag beklagar att han inte är närvarande i kammaren, så att han kan svara för sig själv här – finns kvar. Det är inte bortsopat. Om ett annat företag övertar Hörneforsfabriken, sker det i akt och mening att realpröva och om möjligt genomföra detta projekt. Det var ju för att man skulle få genomarbeta Hörneforsprojektet som socialdemokraterna begärde detta projekt. Man ansåg att man med det underlag som då fanns inte utan vidare kunde föreslå att riksdagen skulle besluta om projektets genomförande. Inte heller hade Hörneforsgruppen och Hörneforsfacken någonting egentligt emot att det skulle få realprövas. De ansåg, och vi anser, att det var så pass realistiskt att det tålde en genomarbetning. Men Nils Åsling såg till att denna genomarbetning inte fick komma till stånd.

Nej, Ulla Orring, tala inte om svek från vår sida! Det finns nog andra som du kan vända dig till, inte minst till dig själv, när det gäller att peka på svek mot Hörnefors.

Anf. 31 ARNE NYGREN (s) replik:

Herr talman! Ulla Orring säger att hon hoppas på ersättningsindustri till Hörnefors. Men, Ulla Orring, det står hundratals orter och väntar på ersättningsindustrier som ett resultat av den industripolitik som har förts här i landet under de senaste åren. Det står hundratals orter och väntar före Hörnefors. Vi känner till industristrukturen i Västerbotten och vet att inte mer än 16 % av de arbetande i Umeå är sysselsatta inom industrin. Den procentandelen kommer att sjunka ytterligare i katastrofal omfattning med det beslut som vi om en stund troligen kommer att fatta.

Det är många som har hoppats på att Ulla Orring och Tore Nilsson skulle utgöra en räddning för Hörnefors. I den tidning som jag citerade inledningsvis, folktopartitidningen Örnsköldsviks Allehanda, skriver man i en ledare den 16 december i år:

"ENLIGT VÅR MENING är det bättre för Köpmanholmen och dess framtid att det blir ett ja till de 25 miljonerna än det är att lita till några med förlov sagt diffusa löften från Åsling om statliga lokaliseringsbidrag och lån
---.

Socialdemokraterna har också föreslagit 25 miljoner till samma ändamål i Hörnefors. Den västerbottniske folktopartisten Rune Ångström som tidigare

med sin röst uppskjutit nedläggningen av fabriken där uppe, förväntades av många än en gång tänka mera på hemlandet än på partidisciplinen. Men, som Sven-Erik Nordin skrev lite ironiskt i sitt ovannämnda inlägg, *'låt oss först få se om Rune Ångström överhuvud taget finns i kammaren den dagen...'*

Nej, Rune Ångström är mycket riktigt i FN för närvarande men det är inte otänkbart att hans ersättare, Ulla Orring säger ja till sosseförslaget. Att moderaten Tore Nilsson gör det är väl nästan säkert."

Det är förhoppningar djupt in i de borgerliga lägren som Ulla Orring nu kommer att svika med det ställningstagande som hon har deklarerat att hon om en stund kommer att göra.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Anf. 32 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Ja visst, Ulla Orring, har jag framfört kritik mot socialdemokraterna, och det anser jag mig också ha rätt att göra. Den kritiken har jag framfört därför att jag anser att de inte har gått så långt som jag skulle ha önskat, dvs. lika långt som vi har gått. Men man kan inte dra den slutsatsen att man bör rösta på regeringens förslag, som är mycket sämre, därför att det framförts en kritik mot att andra inte ställt upp för vårt förslag till fullo.

Ulla Orrings resonemang är ologiskt. Det går inte ihop. Det stämmer inte överens med det hon har talat om så många gånger, nämligen att hon skall kämpa och ställa upp för Hörnefors. Då måste man väl helt enkelt – om man inte så att säga får allt – ta det man kan få. Handlar man på ett annat sätt, då handlar man inte efter vad man har uttalat.

Anf. 34 THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Näringsutskottets vice ordförande Johan A. Olsson undrade i sin replik varför jag inte var närvarande i kammaren. Det är riktigt att jag var borta en stund för riksbanksfullmäktiges sammanträde. Men jag inledde ju den här debatten. Jag vet inte om Johan A. Olsson var här i kammaren då.

Däremot saknade Johan A. Olsson tydligen inte sin partikollega industriminister Åsling, och det är en poäng i sammanhanget. Skall jag möjligen uppfatta detta så, att Johan A. Olsson tycker att det kvittar om herr Åsling är här eller inte när vi diskuterar industriministerns och regeringens proposition? Jag känner mig ändå en aning hedrad av att Johan A. Olsson hyser större tilltro till mig än till sin egen partikamrat Nils G. Åsling. Nu hoppas jag bara att herr Olsson håller fast vid sin ståndpunkt genom att om en stund här i kammaren rösta på de socialdemokratiska reservationerna.

Men huvudfrågan i den här debatten, herr talman, är ju denna: Varför vill inte de borgerliga i Sveriges riksdag och inte heller Sveriges regering undersöka den uppkomna möjligheten att med MoDo förhandla fram en fortsatt industriell verksamhet i Hörnefors? När den möjligheten nu finns, varför vill då inte regeringen och de borgerliga utnyttja den? Man kan undra vad det finns för hund begraven här.

Först säger regeringen att alla förhandlingsmöjligheter är uttömda. Allt som kan göras är gjort. Sedan, när en möjlighet yppar sig, vill varken

regeringen eller de borgerliga – tydligen inte ens de borgerliga på Västerbottensbanken – utnyttja den möjligheten. Man kan fråga sig: Åt vilket håll är då råvaran som nu tillförs Hörnefors lovad? Man vill ju inte ens undersöka en möjlighet till förhandling. Om man tror att NCB skall få råvaran för andra anläggningar tar man nog fel, därför att det blir andra, som kan betala mer än NCB, som tar hand om virket.

Varken de borgerliga eller regeringen kan fortsätta att hävda att det inte finns någon som inte vill ställa upp och förhandla om fortsatt industriell verksamhet i Hörnefors. Nu är det ju bekräftat av koncernledningen att man vid MoDo är beredd till förhandling. Då säger någon att MoDo kräver ett virkesavtal. Ja, det är ingen orimlig begäran. Det är inte heller orimligt att kräva att skogsägarföreningen i Västerbotten ställer upp med avtal och virke i en sådan situation. Det måste regeringen samordna – icke NCB, för NCB har ju speciellt intresse av att det icke skall bedrivas fortsatt verksamhet i Hörnefors.

Men regeringen har det övergripande ansvaret, och det är därför vi menar att riksdagen skall göra ett uttalande här i dag. I det läget tror jag att det är litet svårt för skogsägarföreningen att vägra ett sådant avtal, av regionalpolitiska skäl men också – vill jag tillägga – av rent moraliska skäl. Skogsägarföreningen och dess medlemmar, de privata skogsägarna i Västerbotten, har ju hittills hållits skadeslösa och inte behövt förlora en enda krona på sitt engagemang i NCB, detta på grund av statens och industriministerns vänliga skogspolitik.

Ulla Orring höll ett mycket märkligt anförande. Hon ville två sina händer genom att tona ned sin egen betydelse i sammanhanget. Det tycker jag inte hon skall göra. I dag är, precis som Arne Nygren sade, Ulla Orrings person väsentlig – t. o. m. mycket väsentlig – här i kammaren rent röstmässigt. Det kan ju bli hennes röst, efter alla hennes stora ord, som sänker Hörnefors. Det kanske inte riktigt var det som var meningen med det inlägg som fru Orring gjorde. Hennes inlägg överraskade nog kammaren – för kammaren har ju kännedom om en del historiska fakta när det gäller fallet NCB och dess behandling här i riksdagen.

Jag tror nog att Ulla Orring skulle ha blivit mer respekterad här i kammaren – och helt säkert mer respekterad som människa i Västerbotten – om hon hade läst på fakta bättre innan hon anträdde talarstolen. Men det finns troligen ett antal minuter kvar av denna debatt så att hon kan läsa de socialdemokratiska reservationerna.

Herr talman! Det är såvitt jag förstår första gången som riksdagen skulle säga nej till en möjlighet att undersöka förutsättningarna för en fortsatt industriell verksamhet på en plats, där läget är mycket svårt arbetsmarknadspolitiskt. I en situation där regeringens politik skapat industridöd och arbetslöshet över hela landet och när ersättningsindustrier icke finns, varken i lådor eller på hyllor, är det anmärkningsvärt om inte Sveriges riksdag skulle kunna ge ett förhandlingsuppdrag till regeringen för att se om det går att ta vara på en uppkommen möjlighet för en fortsatt industriell verksamhet uppe i Hörnefors. Det är detta som socialdemokratin i dag har en reservation för,

och det är detta som socialdemokratin har fått stöd för ute i industrin och näringslivet. Men tydligen anser sig icke de borgerliga ha mod att i dag ge sitt stöd för den politiken.

Anf. 34 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skall inte denna sista dag förlänga debatten mycket, men jag tycker det var ett underligt inlägg som vi här nyss fick höra av Thage Peterson.

Jag har inte sagt att jag tyckte att det var onödigt att industriministern var här – självfallet inte. Men eftersom Lilly Hansson frågade var industriministern var har jag meddelat att han satt i regeringssammanträde om angelägna ärenden. Här har det ändå inte ställts sådana frågor som krävde industriministerns närvaro, för det har inte framkommit några nya problem. Industriministern har lagt fram sin proposition, utskottet har ställt sig bakom den – utom i ett enda litet avseende – och det har alltså inte kommit några nya frågor.

Anledningen till att jag frågade varför inte Thage Peterson var här i kammaren var att han ju höll ett inledningsanförande – som jag verkligen satt och hörde på – där han kritiserade regeringen och utskottet för deras handläggning. Men när jag skulle gå upp och svara fanns tyvärr inte Thage Peterson här i kammaren. Jag hade anledning att fråga efter Thage Peterson.

• Vad gäller förhandlingar med en ny partner är det helt onödigt att riksdagen tar ställning i denna fråga. Om riksdagen följer utskottets förslag, innebär det inte att vi säger nej till en sådan förhandling. Jag har förklarat det tidigare, men det har Thage Peterson inte hört – han kan ju läsa mitt anförande efteråt.

Den möjligheten finns alltså, att NCB, om man finner det angeläget, lämpligt och ekonomiskt försvarbart ur sina egna synpunkter och utifrån intresset att skapa en så mjuk övergång som möjligt i denna omvandling, kan föra förhandlingar. Regeringen kan också gå in och föra förhandlingar, om det skulle visa sig intressant – den möjligheten finns givetvis. Ingen här förbjuder regeringen att tala med MoDo, om man ändrar uppfattning. Men tidigare har det varit så att de kontakter och sonderingar som har skett med andra partner inte har lett till realistiska, genomförbara förslag.

Till sist vill jag säga att kontentan av den här debatten blir att socialdemokraterna och vi som står bakom utskottets ställningstagande är på samma linje, dvs. att SIND:s utredning är realistisk. Facket centralt har ställt upp bakom den. Vi är alltså överens om att det måste ske ett ingrepp, en nedläggning av Hörnefors. Det är alla överens om, utom vpk och Lilly Hansson.

Men vi har anvisat andra vägar att nå målet: att göra övergången så mjuk som möjligt. Jag hävdar att den väg som utskottet här har angivit är lika bra som den som föreslagits i de socialdemokratiska reservationerna. Vår väg bör snabbare och effektivare kunna leda fram till lösningar vid förhandlingar med olika företag.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 35 THAGE PETERSON (s) replik:

Herr talman! Johan A. Olsson fortsätter att förringa betydelsen av industriministerns närvaro i en kammardebatt. Den diskussionen skall jag inte lägga mig i, utan den får han senare föra med industriministern. Men Johan A. Olsson lämnade här en ny upplysning till kammaren, och det var att industriministern hade att behandla en fråga som var viktigare än vad frågan om Hörnefors och NCB uppenbarligen är.

Industriministern sitter alltså upptagen i ett angeläget ärende, och jag respekterar det. Det är ju regeringssammanträde i dag, eftersom det är torsdag. Av samma anledning har jag deltagit i riksbanksfullmäktigesammanträde. Men regeringssammanträdet hölls ju i tidiga morgonstunden, och vi hade väl hoppats att industriministern ändå skulle komma till riksdagen för en diskussion. Även om Johan A. Olsson inte har intresse av hans närvaro, har vi det ifrån oppositionens sida. Vi hade velat ställa ett antal frågor till regeringen, bl. a. frågan om varför man inte är beredd att ta den förhandlingsmöjlighet som MoDo har erbjudit. Vid diskussionen av en sådan fråga är det viktigt att få just regeringsrepresentanten med.

Johan A. Olsson säger slutligen att man skall skapa möjligheter för en så mjuk övergång som möjligt i det här ärendet. Jag menar att de borgerliga i utskottet inte har anvisat några övergångsmöjligheter alls. Om riksdagen följer förslaget från de borgerliga i utskottet, så sker ju en omedelbar nedläggning. Men inte bara det. De borgerliga har icke anvisat några pengar för att ta fram nya jobb. De borgerliga har sagt nej till en successiv avveckling. De borgerliga har sagt nej till andra åtgärder som vi har föreslagit för att öka samhällets möjligheter att hjälpa till att lösa situationen uppe i Hörnefors. När näringsutskottets vice ordförande äntrade talarstolen och sade att man vill ha en mjuk övergång, så var den upplysningen en nyhet för mig. Den borgerliga politiken i näringsutskottet innebär ju att det inte skall bli någon övergång alls. Det ställningstagande som Johan A. Olsson och de borgerliga företrädar innebär ett blankt nej och en hänsynslös nedläggning.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 36 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att det här var en nyhet för Thage Peterson. Jag har sagt tidigare här i kammaren att vi har anvisat en rad vägar för att göra övergången så mjuk som möjligt. Att detta är en nyhet för Thage Peterson beror ju på att han inte var här i kammaren då. Jag skall inte upprepa vad jag sade, men de vägar vi har anvisat framgår både av propositionen och av utskottsbetänkandet. De vägarna bör göra det möjligt att på lokal nivå mobilisera alla tillgängliga resurser. Om det kommer fram

bra projekt, så kommer också medel att ställas till förfogande – det kan man utläsa av den skrivning som föreligger. Man får också medel att starta med, både i form av anslag som man räknar med från NCB och i form av anslag inom ramen för de lokaliseringspolitiska medel som står till förfogande.

Den linje som har angivits av utskottsmajoriteten bör lika effektivt och snabbt leda fram till en lösning som den väg som socialdemokraterna anvisar, utan att man därför i dag behöver anslå 50 milj. kr. Här har man nyss från socialdemokraternas sida begränsat regeringens möjligheter att hantera ett avtal. Man har sänkt anslaget från 50 milj. kr. till 36,9 milj. kr. Men i nästa minut är man beredd att anslå 50 milj. kr. utan särskilda restriktioner att ställas till förfogande för länsstyrelserna där uppe. Vad är det för konsekvens i den handläggningen? Vi menar att har vi projekt så skall det också ställas pengar till förfogande för att lösa dessa problem. Nu gäller det alltså att få fram realistiska förslag

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Anf. 37 THAGE PETERSON (s) replik:

Herr talman! Jag lyssnar gärna med intresse till Johan Olssons inlägg, både här i kammaren och i utskottet. Men i den här frågan var det icke väsentligt att bemöta de borgerligas ställningstaganden. Dem kan man läsa i näringsutskottets betänkande som vi nu behandlar. Där framgår det ju att de borgerliga valt en linje som innebär en blank och – som jag kallat det – hänsynslös nedläggning av fabriken i Hörnefors. Betänkandet visar också att man på punkt efter punkt säger nej till de socialdemokratiska förslagen om en mjuk övergång. Men är det så att Johan Olsson nu vill ångra sig, är det klart att vi hälsar med tillfredsställelse om han röstar på de socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 38 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Tanken går i dag tillbaka i historien. Jag har kommit att tänka på ordet Waterloo. Det står för nederlag i språket. Det var en sommardag 1815 som generalerna Blücher och Wellington besegrade Napoleon den store, och en epok var slut.

Hörnefors står också i historien för ett nederlag. Det var det sista i svensk historia, åtminstone när det gäller krigets historia 1809.

Hörnefors i dag är också ett nederlag för en idé. En epok är slut. Jag minns min barndom och de små skogsägarnas kamp för sin existens. Priserna var alltid emot dem. Det var på den tiden då vi pojkar skyndade hem från skolan för att vi hade fått förmaning att fara ut i skogen och hjälpa pappa att barka props.

Då bildades någonting som hette "Tall och Gran" – det var ett poetiskt namn på en skogsägarförening. Jag kan vittna om det hopp som då tändes – mot bolagen, mot krishot står vi förenade, vi skogsägare.

Och så kom bondekooperationens expansion. Vi kan bara säga att utvecklingen var glädjande. Det var en expansion som sedan visade sig ha menliga konsekvenser – den kanske var för snabb, med svag grund, dålig soliditet och med lerbotten när kriserna kom. Det var inte skogsägarnas fel.

Man kanske kan fråga om det var fel ledning. Jag kan inte svara på det.

Norrlands Skogsägares Cellulosa AB – det är ett vackert ord. Till sist är det bara en fin skylt. Det blir mindre och mindre av skogsägarintressen, och jag frågar i dag om det kan bli en ny start.

Hörnefors – det markerar också ett nederlag till.

Bakom den kris som är ett faktum och som i dag av socialdemokraterna har kallats "katastrof" står ju också den regeringspolitik som socialdemokraterna förde fram till 1976. Industripolitiken och den ekonomiska politiken baddade ju för bl. a. det läge som gett utslag i Hörnefors. Man säger att om vi trycker på nej-knappen, så räddar vi Hörnefors och om vi inte gör det så sänker vi Hörnefors. Men man har då helt glömt bort, Thage Peterson, vad som ligger bakom Sveriges ekonomiska kris i dag. Det är onödigt att ta upp den debatten här, men jag tycker att jag ville ha detta sagt. Det är ändå så att socialdemokraterna inte bör krypa undan här – vi skall inte glömma det. I dag står socialdemokraterna här med stora ord men med tomma händer i praktiken. I själva verket är det ju ingen lösning som socialdemokraterna har för Hörnefors. Det är bara en fördröjning av den oundvikliga avrättningen. Däremot vill jag sälla mig till dem som säger att facken och Hörneforsgruppen har jobbat och jobbat bra. Det har varit ett engagerat arbete. Jag har förtroende för de siffror som gruppen för fram – det är helt klart.

Det är också ett nederlag för Västerbotten. Som jag skrivit i min motion 128, som jag kan hänvisa till, har vi massor med skogsråvara. Men i dag är det i praktiken bara en fabrik kvar: Obbola. Det är ett nederlag – det är sant.

Jag vill också sälla mig till dem som säger: Vi förutsätter att samhället här kommer in med ett stort och intensivt engagemang.

Det är alltid en totalförlust om man lägger ned en industri. Men på grund av den politik som förts och mycket annat – även före 1976 – står vi nu inför ett faktum: det går inte, enligt experterna, att föra fabriken vidare med sin verksamhet.

Vad är det nu socialdemokraterna begär av oss borgerliga från Västerbotten? Jo, att vi skall "rädda" Hörnefors genom att bli överlöpare. Jag menar att det är en räddning som ingen räddning är – det är ett nytt nederlag.

När jag läser Celpaps undersökning tror jag på den – mer än jag tror på SIND. Och jag finner också att Hörneforsgruppens värderingar och kalkyler är sannolika. Jag tror att vi behöver mer papper på världsmarknaden. Jag tror att det skulle ha gått att driva Hörnefors pappersfabrik vidare. Jag tror också att det vore bättre om en ny ledning kom – och jag tror att den ännu kan komma.

Men om jag skall satsa på detta och med min röst avgöra det här i dag, då måste jag gå in såsom icke expert och säga: Jag har till slut kommit till att det sannolikare, det riktigare, är att fabriken fortsätter, att vi nu räddar den.

Men när jag då ser närmare efter står inte socialdemokraterna för någonting som garanterar en räddning.

I det läget kan jag bara rösta med utskottet. Det är bättre att vi i dag definitivt får veta hur det skall vara och att alla i Hörnefors som har jobbat

tidigare och som jobbar nu samt alla andra instanser på länsplanet och i kommunen får satsa på en ersättning. Och det kan hända att Björn Sprängare eller någon annan kommer. Och vi skall se till att det finns möjligheter för dem, om vi ser, som Celpap säger i sin utredning, att det kommer att behövas papper på världsmarknaden och Hörnefors kan leverera det.

Jag tror inte att jag är feg om jag nu röstar med utskottet och med mina partivänner på regeringssidan. Men det vore fegt, herr talman, att ställa sig bakom en räddning som kommer att visa sig inte vara någon räddning.

Anf. 39 ARNE NYGREN (s) replik:

Herr talman! Det var ett mycket intressant inlägg – påståendet att det var socialdemokraternas fel att Hörnefors är nedlägningshotat.

Det skulle alltså vara socialdemokraternas fel att NCB i tiotals år struntat i att rusta upp och modernisera industrin i Hörnefors, att NCB:s ledning flyttat en till Hörnefors nyinköpt pappersmaskin till Tyskland, att Hörnefors inte har fått skog av skogsägarna.

Tore Nilsson! Det är i dessa förhållanden som vi har orsakerna till problemen i dag.

Hörnefors står inför ett nederlag – snart finns bara en skylt kvar, säger Tore Nilsson. Nej, det behöver inte bli ett nederlag, det behöver inte bli bara en skylt kvar – om någon borgerlig ledamot, Tore Nilsson eller någon annan, röstar med socialdemokraterna.

Tore Nilsson säger att han inte är expert och därför inte kan rösta för fortsatt verksamhet. Men, Tore Nilsson, vad socialdemokraterna kräver i sin reservation är ju att dörren skall hållas öppen, att vi här i kammaren skall ge regeringen i uppdrag att förhandla vidare, bl. a. med Mo och Domsjö, som har visat intresse.

Det är det som det gäller, Tore Nilsson, och för det behövs inte så oerhört mycket av expertkunnande i branschen.

Det är en möjlighet till fortsatta förhandlingar det framför allt rör sig om.

Anf. 40 TORE NILSSON (m) replik:

Herr talman! Till min bänkkamrat Arne Nygren vill jag säga att han tycktes medvetet undvika att lägga märke till att också jag påpekade att det fanns andra orsaker till svårigheterna än den politik som har förts. Men under hela tiden har vi på den borgerliga sidan fått höra i debatten att det är på oss det beror om det här nu inte går, och indirekt har man sagt att det är NilÅ Åsling och andra borgerliga politiker som råar för vad som har hänt och som gör det svårt för Hörnefors.

Jag sade att det här kanhända inte sköts som det borde ha sköts och att det är detta som ligger bakom svårigheterna i Hörnefors. Jag sade inte att det ensidigt berodde på den politik som har förts. Men jag tycker det är fel att man i ett läge när all svensk företagsamhet, all industri i Sverige i princip – med några få undantag – har det så svårt, menar att det var i och med vad som hände 1976 som det blev svårigheter. Man försummar ju helt att tänka på vad

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

som hade hänt dessförinnan och som gjort att våra kostnader stigit så oerhört mycket.

En del av det som Arne Nygren säger är väl riktigt – detta att det kanske är manipulationer när det gäller affärerna. Det där kan jag inte alls. När Arne Nygren talar om en öppen dörr vill jag säga att det ju är hans värdering, och den respekterar jag. Men jag uppfattar inte det förslag som Thage Peterson & Co. kommer med i dag som en öppen dörr. Jag tror helt enkelt inte att det är en lösning. Jag tror att vpk:s förslag på sätt och vis är mera realistiskt. Vpk har i sin motion föreslagit något som är bättre, men inte heller vpk har någon möjlighet att nu gå ut och säga: Vi kommer att klara det här genom att staten pumpar in pengar.

Sedan några ord om möjligheten att finna någon som tar över. Den möjligheten står fortfarande öppen. Är det verkligen så att man nu – kanske genom att man har en annan uppfattning om råvarutillgångarna eller om marknaden – från något håll anser att Hörnefors är någonting som vi behöver, så kommer den lösningen oavsett vad som beslutas här i kammaren i dag att provas. Det är kanske räddningen för en del av Hörnefors.

Anf. 41 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag beklagar att jag inte blev i tillfälle att hålla det anförande som jag hade tänkt hålla, eftersom jag var upptagen av sammanträde med Landstingsförbundets styrelse, som diskuterade de vilda läkarstrejker som f. n. pågår. När man vet hur hörneforsborna har det och hur alla andra arbetslösa har det, och när man är medveten om vilka besvär vi över huvud taget har i samhället, må det väl förlåtas mig om jag säger till den gynnade grupp som trots fredsplikt strejkar: Vet hut!

Så några ord till Arne Nygren. Arne Nygrens anförande hade lika gärna kunnat gå ut på följande: Mitt parti och de centrala fackliga organisationerna tycker helt och hållet som regeringen i sakfrågan. Sedan har vi gjort litet krusiduller och ändå lagt fram ett nytt förslag för att försöka rädda ansiktet efter allt vad vi varit ute och högljutt lovat i Västerbotten.

När det gäller förslaget från Västerbotten, som förts fram av Lilly Hansson, är det ju så att Statsföretag inte vill ta över. AC-Invest är något helt orealistiskt. Ett utvecklingsbolag som har 30 milj. kr. att satsa på utvecklingsföretag kan ju rimligtvis inte ta hand om Hörnefors. Den styrelse som skulle gå med på ett sådant förslag torde sättas på vatten och bröd.

Sedan försöker ni lägga bördan på NCB. NCB orkar inte mer – den saken är alldeles klar. Man skall kompensera NCB, menar socialdemokraterna. Så börjar ni med att säga att man får bara halv ersättning för de kostnader man har haft för marginalvirket. Jag kan omöjligtvis rösta med dem som behandlar NCB på det sättet. Tror ni att det går att göra affärer med NCB när det inte får den ersättning som är utlovad för havda merkostnader? Det är faktiskt inte så man förhandlar, om man vill nå en positiv uppgörelse.

Sedan vill jag säga några ord om den motion som jag väckte i våras och som går ut på att man skall rädda pappersbruket. Jag har jobbat vidare med den saken på eget initiativ. Jag har haft ett flertal överläggningar med mina gamla

skogliga vänner och med bl. a. Björn Sprängare. Dessa överläggningar har resulterat i att jag ibland har haft ett 99-procentigt hopp om att kunna klara saker och ting, men ibland har det mera lutat åt nej. Jag kan bara konstatera att ännu har jag tyvärr inte lyckats. Jag har hela tiden hållit regeringen underrättad och har haft full välsignelse för dessa samtal.

Problemet är att NCB som företag icke tål att köpa utländskt virke. Då hotas också resterande industrier i Västernorrland. Sedan har Thage Peterson fel. Västerbottens Skogsägare har redan tecknat kontrakt med NCB om virkesleveranser.

Thage Peterson har också fel, när han säger att skogsägarna i Västerbotten inte har förlorat pengar. Jag har tecknat industrievis med många skogsägare i Västerbotten, som satsat hela sitt sparkapital. Det har gått förlorat. Och det är fattigt folk som drabbats – det vill jag upplysa Thage Peterson om. Man skall över huvud taget akta sig, tycker jag, för att uttala sig så som Thage Peterson gjort i det här fallet. Det är få som har satsat så mycket som de solidariska skogsägarna i Norrland, som står bakom NCB.

Det får väl bli så att man på länsplanet mycket snabbt ordnar en arbetsgrupp. Jag och andra som inte kommer att vara med i den arbetsgruppen får dessutom göra vårt bästa för att hitta olika lösningar. Industriminister Åsling är inte här, men jag vet efter personligt samtal med honom att han kommer att ställa upp direkt, när det över huvud taget finns förslag som är realistiska. Därvidlag finns det ingenting som skiljer socialdemokraterna från oss andra, för vad det är fråga om är att hitta objekt. De kommer då att finansieras direkt eller indirekt.

Anf. 42 ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Börje Hörnlund säger att socialdemokraterna tycker som regeringen – man bara tillfogar litet "krusiduller". Det är en värderingsfråga, Börje Hörnlund, om det är "krusiduller" när vi kräver av riksdagen att man skall ta vara på en möjlighet som finns att fortsätta överläggningarna om projekt som har visat sig vara intressanta och högaktuella för att trygga en verksamhet i Hörnefors. Den möjligheten yppar sig genom socialdemokraternas reservation, där vi säger att riksdagen skall begära att regeringen, innan några åtgärder vidtas för att verkställa en eventuell nedläggning, omsorgsfullt skall undersöka de möjligheter till samarbete med andra företag som kan finnas för att fortsätta driften i Hörnefors.

Samtliga borgerliga ledamöter från Västerbotten tycks nu vara beredda att säga nej till det förslaget, trots att jag här har kunnat redovisa information – visserligen en information via massmedia, men för att Börje Hörnlund skall ha lättare att tro på den har jag valt en borgerlig tidning – om hur man från Mo och Domsjöes sida har ett önskemål om överläggningar på politisk nivå när det gäller fortsatt verksamhet i Hörnefors.

Det är djupt beklagligt att vi nu har fått tre vittnesbörd med de mest märkliga motiveringar till att de fyra borgerliga ledamöterna från Väster-

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

botten tydligen är beredda att sluta upp för regeringen och säga nej till de möjligheter till fortsatt verksamhet i Hörnefors som socialdemokraternas reservation innebär.

Anf. 43 LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Några ord till Börje Hörnlund angående den motion som vi socialdemokrater från Västerbotten har lagt fram och som Börje Hörnlund anser vara orealistisk. Statsföretag vill inte, säger han. Hur kan han veta det? Det var en rak fråga i utskottet som Per Sköld svarade på. Vårt förslag innebär att regeringen får sätta sig ned och förhandla med Statsföretag.

AC-Invest med sina 30 miljoner borde sättas in på vatten och bröd, om det går in i det här projektet – det skall gå in i utvecklingsbara projekt, menade Börje Hörnlund. Vi menar att det är ett bra projekt som Hörneforsgruppen har utarbetat. Det är ett utvecklingsbart projekt. Vi har också föreslagit kapitaltillskott för ett övertagande. Vi har i reservationen sagt att den frågan naturligtvis får tas upp i hela sin vidd, om en möjlighet till överlåtelse yppar sig. Sedan är han positiv till den här arbetsgruppen – men se då också till att arbetsgruppen får resurser att arbeta med, så att den kan komma fram med ordentliga projekt. Det tar nämligen en hel del tid innan ett projekt är så långt gånget att man är mogen att gå ut och begära lokaliseringsstöd. Därför behövs resurser i inledningsskedet för att det skall vara möjligt att föra förhandlingar med andra företag osv.

Den motion vi har lagt från Västerbottensbänken, vars krav också är tillgodosedda i de reservationer som socialdemokraterna i utskottet har fogat till betänkandet, kan Börje Hörnlund med gott samvete rösta på – om han inte omedelbart vill stänga dörren för Hörnefors och slänga ut 450 arbetare i arbetslöshet.

Anf. 44 THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Nu kommer Börje Hörnlund i debattens sista minuter med en brasklapp. Han är tydligen industriministerns speciella sändebud i kammaren. Han säger att industriminister Åsling kommer att ställa upp. Förutom att jag tycker att industriministern själv borde ha sagt detta direkt här i kammaren tycker jag också att sändebudet, herr Hörnlund, borde upplysa kammaren om vad det är som herr Åsling och regeringen i övrigt kommer att ställa upp med.

Vad är det för besked industriministern har gett herr Hörnlund som gör att herr Hörnlund i dag kan lämna detta meddelande i kammaren, att herr Åsling kommer att ställa upp? Är det någon ny industri på väg? Är det nya jobb? Och när kan den föreslagna arbetsgruppen – ett förslag som herr Hörnlund tydligen *nu* tycker är bra – få pengar av regeringen att börja arbeta med?

Jag vill också passa på att fråga herr Hörnlund, efter dennes speciella kontakter med industriministern: Har industriministern ställt sig avvisande till förhandlingar med MoDo? Kommer industriministern och regeringen i övrigt att tacka ja till den invit till förhandlingar om en fortsatt industriell

verksamhet i Hörnefors som MoDo:s koncernchef har framfört?

Jag frågade vad herr Åsling kan ha lämnat för besked beträffande förhandlingar med MoDo.

Till slut: Herr Hörnlund säger att han har hållit sig underrättad om NCB-ärendets och Hörneforsärendets utveckling, att han har förhandlat med regeringen, att han har förhandlat med MoDo osv. Då tycker jag att det är anmärkningsvärt att inte herr Hörnlund har hållit sig underrättad om vad hans partivänner har hållit på med i näringsutskottet. Där har de ju sagt nej, på punkt efter punkt, till de socialdemokratiska förslagen om anständiga satsningar i Västerbotten, bl. a. i Hörnefors.

Detta bör bli sagt i kammaren och föras till protokollet, så att inte herr Hörnlund far hem till Västerbotten och talar ett annat språk än han gör här.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Anf. 45 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! NCB skall ställa 5 milj. kr. till förfogande. Arbetsgruppen kan börja sitt arbete med det beloppet, som bör räcka till dess man får fram de projekt som skall finansieras. Och jag är övertygad om att det – om det är bråttom vad gäller de projekten – går mycket bra att gå direkt till industridepartementet och begära pengar. Jag är övertygad om att inte pengar kommer att vara ett problem i detta fall, utan problemet kommer att vara att få fram bra projekt.

När det gäller kravet på att AC-Invest skall gå in säger Lilly Hansson att Hörneforsförslaget är ett bra förslag.

Men det socialdemokratiska partiet och de centrala facken har ju dömt ut det. Skulle AC-Invests styrelse i den frågan ha en helt annan uppfattning? Att lilla AC-Invest med två handläggare utan all erfarenhet av skogsindustri och skogsbruk skulle gå in på detta område kallar jag ett mycket, mycket orealistiskt förslag!

Till Thage Peterson vill jag säga att jag på eget initiativ har förhandlat med mina gamla kamrater som i dag sitter i olika företag i industri och skogsbruk. Jag trodde att det skulle gå att komma fram den vägen. Jag erkänner i dag att jag inte har lyckats med det. Därmed inte sagt att man helt och hållet behöver ge upp.

Problemet är att skogsindustrin förbrukar mera råvara än det går att få fram. Marginalkvantiteterna är oerhört dyra. I er reservation vill ni tvinga NCB att själv betala detta dyra marginalvirke. Indirekt hotar ni därmed både Vallvik och Väja. Då gör ni det hela sju gånger värre.

Ägarna till storindustrin på skogsområdet är inga idealister. Kan man få sina virkesavtal är man beredd att göra vissa insatser. Utan virke görs inga insatser. Men virket är oerhört svårt att få fram.

Jag har hela tiden berättat för industriministern och Johan A. Olsson både när jag har haft 99-procentigt hopp om att lyckas och när jag har haft nollprocentigt hopp. Jag har hela tiden haft deras välsignelse att fortsätta mitt kontaktagande. Självfallet har jag inget mandat att göra saker och ting. Men om det finns möjligheter går naturligtvis de med mandaten in.

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Anf. 46 LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Börje Hörnlund säger att de 5 miljoner man fått löfte om från NCB kommer att räcka långt. Det är bra om NCB lägger fram de pengarna, men det har vi ännu inte sett. Efter vad jag har erfarit har man inte fattat något sådant beslut i styrelsen, men det kanske kommer. Och det är bra – pengarna behövs naturligtvis.

Börje Hörnlund säger att man kan gå direkt till industridepartementet för att få pengar, om det skulle behövas. Då tycker jag verkligen att ni kan stödja socialdemokraternas reservation när det gäller regeringens åtagande på den punkten. 25 miljoner är vad socialdemokraterna i reservationen har begärt att man skall få, och de pengarna behövs. Eftersom man kan gå direkt till industridepartementet för att få de pengar som behövs, kan ju riksdagen i dag också fatta beslut om att de pengarna skall ställas till förfogande. Andrahandslöften från Nils Åsling tar jag för vad de är.

När det gäller virket vill jag notera att det är riktigt att det förbrukas mer än vad som kommer fram. Men det förbrukas inte mer än vad som finns. Det gäller att få fram virket ur skogen! Vi skall inte ta upp den diskussionen här – jag vill bara säga att socialdemokraterna har lagt fram ett förslag om hur det skall gå till.

Anf. 47 THIAGE PETERSON (s):

Herr talman! Det var som jag anade! Bakom Börje Hörnlunds uttalande om att industriminister Åsling skulle ställa upp fanns inte ett enda sakligt besked. Han kunde inte redovisa ett enda underlag för sitt uttalande!

Ändå spädde han nu på med att säga att han var övertygad om att det går bra att gå direkt till industridepartementet. Jag måste då fråga: Vad är nu detta? Vad är det för utfästelser som herr Hörnlund fått från industridepartementet som inte utskottet och kammaren känner till?

Dessutom förs det nu in en ny fråga, och den har jag suttit och väntat på. Börje Hörnlund säger att skulle man rädda bruket i Hörnefors och få ett virkesavtal med MoDo innebär det ett hot mot Väja och Vallvik. Detta är det gamla, beprövade NCB-sättet, som centerpartiet också har använt sig av – att hota med nedläggningar. Jag menar att om man lägger ned Hörnefors får inte NCB därmed virket. Det går till andra köpare, och det kan möjligen bidra till att skogsavverkningarna minskar ytterligare. NCB lägger ju ned massafabriken i Köpmanholmen för att virket skall till Väja. Det har ju varit ett av motiven. Och Vallvik har inte förekommit i den här debatten.

Huvudfrågan är den som Lilly Hansson pekade på i slutet av sitt inlägg, att de borgerliga regeringarna så katastrofalt har misslyckats med avverkningspolitiken. I ett land där våra avverkningsmöjligheter är 75 miljoner skogskubikmeter per år avverkar vi i år knappt 53–54 miljoner skogskubikmeter. Regeringens politik har lett till att människor har blivit arbetslösa i tusental och att industrier har fått läggas ned. Det är en följd av att regeringen har struntat i att föra en effektiv politik för att öka skogsavverkningarna.

Detta kan riksdagen inte blunda för så länge till, om vi inte skall tvingas acceptera nya industrinedläggningar och ökad arbetslöshet. Men det

glömmer herr Hörnlund och de borgerliga företrädarna, för det är inte bekvämt att tala om det. I stället säger man att strukturrationaliseringen skördar sina offer, människor får bli arbetslösa. Under tiden växer den svenska skogen så till den milda grad att vissa områden i dag är övermogna att avverkas. Men skogsägarna avverkar inte, och regeringen vill inte ingripa. Bara man får ned industrikapaciteten får väl de arbetslösa människorna ta vägen någonstans, resonerar man tydligen. Det är ett cyniskt resonemang.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

Anf. 48 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Alla vet att det är ett besvärligt arbete att få fram projekt till en utbyggnad av den svenska näringslivskapaciteten. Jag har personligen inte förmågan att ta fram den typen av projekt. Däremot är det en uppgift som t. ex. AC-Invest kan hjälpa till med. Men det kan inte bli fråga om att driva gamla fabriker med jättelika förluster, där AC-Invests kapital vore förbrukat inom några månader utan man måste satsa på det som hör framtiden till.

Sedan sade jag, herr Thage Peterson, att NCB inte har råd med utländskt virke. Vad Björn Sprängares uttalande bygger på är att NCB måste släppa virkeskontrakt som företaget nu har för att ett samarbete över huvud taget skall kunna komma till stånd. Man har alltså inte råd att släppa ett kontrakt och sedan fylla på med dubbelt så dyrt virke. Svensk skogsindustri går med röda siffror i dag, den skogsindustri som inte har billig vattenkraft i bakgrunden. Och det har inte alla. Den realismen borde prägla också denna kammar.

För att få fram virke har riksdagen stiftat en ny skogsvårdslag, som avsevärt höjer omloppstiden. Men om man följer lagen kommer man inte fram till de virkesmängder som Thage Peterson nämner. Dessutom blandar han ihop skogskubikmeter och fast kubikmeter. Det kan vi förlåta honom, för han är inte skogsman. Lönsamheten är f. ö. sådan när det gäller klenvirkeskogen att det på många håll tyvärr går med förlust. Trots detta anser industrin med en viss rätt att virket är dyrbart.

Sedan beträffande de 25 milj. kr. som Lilly Hansson gång på gång tar upp. Låt arbetsgruppen börja med 5 milj. kr. Skulle det här fina projektet som kanske kostar 100 milj. kr., eller 200 milj. kr., dyka upp, har industriministern gjort sådana uttalanden att ingen i den här salen som vill diskutera korrekt behöver vara orolig för det projektets finansiering. Därför menar jag att vi talar förbi varandra. En och samma sak gäller: Ingen har vågat ställa upp på Hörneforsgruppens ursprungliga förslag.

Anf. 49 THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Går man så frejdigt upp i riksdagens talarstol som Börje Hörnlund gjorde i sitt första inlägg och gör direkta utfästelser att landets industriminister kommer att ställa upp och att det går bra att vända sig direkt till industridepartementet – och nu säger han att Hörnefors inte behöver vara oroligt –, då bör man ha bättre på fötterna. Nu har jag i tre inlägg frågat vilka utfästelser som Börje Hörnlund har fått av regeringen och som riksdagen inte

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

känner till, men han kan inte redovisa ett enda projekt. Han kommer bara med tomma ord, och det tycker jag är anmärkningsvärt, eftersom vi här diskuterar ett allvarligt ärende.

Får jag sedan tillägga, Börje Hörnlund: Det är icke bara NCB, som inte har råd att importera virke. Knappast något svenskt företag har i dag eller i längden råd med en så omfattande virkesimport som dagens. I utlandet börjar man skratta åt oss, eftersom man inte förstår varför det skogrika Sverige behöver importera så mycket virke för att hålla skogsindustrin i gång.

Men inte heller den svenska ekonomin, Börje Hörnlund, klarar i längden denna virkesimport. Den kostar oss nu miljarder kronor, och dessutom missar vi miljarder i värdefulla exportintäkter, därför att skogsindustrin inte får fram tillräckligt med virke. Har inte Börje Hörnlund någon gång tänkt på detta förhållande, när han här i kammaren har tillbakavisat socialdemokratiska förslag för att komma åt just underavverkningen för skogsindustrin?

Nej, Börje Hörnlund, det förhåller sig så här: Vi har en årlig tillväxt i de svenska skogarna på ungefär 75 miljoner skogskubikmeter. Avverkningen i år kommer att uppgå till knappt 54 miljoner skogskubikmeter. Vi har alltså en underavverkning i dag. Det finns de som hävdar att det kommer att avverkas ännu mindre nästa år till följd av regeringens misslyckade politik på detta område. Då kan man fråga sig, om Börje Hörnlund längre fram frejdigt ställer sig i talarstolen och försöker analysera läget. Nästa år kommer nya propositioner att behöva läggas fram för riksdagen om industrinedläggelser och ökad arbetslöshet, om vi inte tar itu med skogsavverkningen. För de stora problemen har Börje Hörnlund och centerpartiet blundat.

Anf. 50 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det läge som Sverige befinner sig i, Thage Peterson, beror på vad som hände i mitten av 1970-talet, vilket också berördes av Tore Nilsson. Förräntningen för svensk industri var lika med noll under 1977. I ett sådant läge sker få investeringar. Fortfarande är de flesta investeringarna så föga lönsamma att det är mycket bättre att ha pengarna på bank. Det är alltså ett dåligt investeringsklimat. Detta gör det så svårt att hitta alla de här fina projekten som vi skulle behöva för att få balans i svensk ekonomi, för att få svenskt näringsliv att bära vår offentliga sektor såväl på den kommunala och landstingskommunala sidan som beträffande statsbudgeten.

Det är detta problem som borde diskuteras, inte 25 milj. kr. i en speciell pott till Hörnefors, ty det betyder i sak ingenting.

Gruppen får sina 5 milj. kr., och efter hand som de konkreta projekten kommer fram, kommer de att bli välvilligt behandlade. Jag tror att t. o. m. Thage Peterson är övertygad om detta, om han rannsakar sitt hjärta.

Anf. 51 THAGE PETERSON (s):

Herr talman! Jag måste säga att jag inte alls är lugnad av Börje Hörnlunds senaste besked, därför att vi har ju här i kammaren varit med om att fatta ett antal beslut när det gäller sysselsättningsinsatser som vi sedan fått se grusade

till följd av regeringens hantering av dem.

Det skall väl ändå inte sägas att 25 milj. kr. är ointressanta för Västerbotten eller för att skapa nya jobb och ny industriell verksamhet i Hörnefors och Västerbotten. Jag tycker nog att detta var en litet nonchalant inställning mot hemlänet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (avtal mellan NCB och staten)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 163 för reservation 1 av Hugo Bengtsson m. fl.

Mom. 2 (anslag till kapitaltillskott)

Utskottets hemställan bifölls med 230 röster mot 97 för reservation 2 av Johan Olsson m. fl.

Mom. 3 (åtgärder enligt rapporten Utvecklingsalternativ – Hörnefors AB)

Utskottets hemställan bifölls med 312 röster mot 17 för motion 109 av Lars Werner m. fl.

Mom. 4 (samarbete med andra företag för fortsatt drift i Hörnefors)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 163 för reservation 4 av Hugo Bengtsson m. fl.

Mom. 5 (temporärt fortsatt drift i Hörnefors)

Reservation 5 av Hugo Bengtsson m. fl., som ställdes mot reservation 6 av Lilly Hansson, antogs till kontraposition.

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 163 för reservation 5 av Hugo Bengtsson m. fl.

Mom. 6 (anslag för sysselsättning i Hörnefors)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 163 för reservation 7 av Hugo Bengtsson m. fl.

Mom. 7 (regionalpolitiskt stöd)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 163 för reservation 8 av Hugo Bengtsson m. fl.

Mom. 8

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 9 (fortsatt drift i Köpmanholmen)

Utskottets hemställan bifölls med 312 röster mot 17 för motion 106 av Lars Werner m. fl.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Kapitaltillskott
till Norrlands
Skogsägares Cel-
lulosa AB, m. m.*

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

5 § Förvärv av aktier i Luxor AB, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1981/82:18 med förslag till tilläggsbudget I för budgetåret 1981/82 (industridepartementet) (prop. 1981/82:25 delvis).

Anf. 52 TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 53 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Herr talman! I proposition 1981/82:25 tar industriministern upp ett anslag på 175 milj. kr. för förvärv av aktier i Luxor AB.

1979 rekonstruerades Luxor med hjälp av 175 milj. kr. Det förslaget ställde vi socialdemokrater oss bakom. Vi stödjer också förslaget om de 175 milj. kr. som nu kommer att tillföras Luxor. Men vad vi socialdemokrater med mycket stor oro tar fasta på är sättet att, med staten som ägare av Luxor, behandla företaget i framtiden. Man talar inte om för riksdagen till vem eller på vilket sätt industridepartementet tänker avyttra statens aktier, och det anser vi socialdemokrater vara mycket upprörande.

Vi socialdemokrater har sett statens insatser beträffande Luxor som ett led i en statlig industripolitik och en politik för utvecklingen av den svenska elektronikindustrin. Vi sade detta till Erik Huss, som 1979 var industriminister. 1979 ansågs Luxor ha goda utvecklingsmöjligheter. Vi menar från socialdemokratisk sida att det var positivt om industridepartementet i sina utredningar och bedömningar ansåg att den insats som gjordes då var rimlig för att kunna utveckla branschen när det gäller framtida möjligheter.

Men på något sätt har man under dessa år, från beslutet om de första 175 miljonerna fram till dagens beslut, tappat greppet om branschen.

Vad har blivit av den framtidsoptimism som fanns 1979? Vilka åtgärder har industriministern och industridepartementet vidtagit? Hur ser elektronikindustrins framtid ut? Har Luxor en plats i den framtida svenska elektronikindustrin?

Ja, det är många frågor som bör riktas till industridepartementet och industriministern!

En fråga som också bör ställas gäller de 175 milj. kr. som vi i dag skall bevilja. Räcker dessa pengar? Går pengarna till omstrukturering eller går de till skulder i form av banklån?

Efter vad jag kan förstå går det åt över 100 milj. kr. till att sanera banklån och därtill hörande räntor. Att företaget kommer att redovisa en driftsförlust

på 70–80 milj. kr. är heller ingen hemlighet. Enligt mitt sätt att räkna finns det inga pengar kvar till en rekonstruktion av företaget.

Hur kommer man från ägarnas sida att kunna klara utvecklingen av företaget? Att ytterligare 800 anställda skall avskedas under 1982 är heller ingen hemlighet för vare sig regering eller socialdemokrater. Att arbetsmarknaden i Motala har stora svårigheter är likaså väl känt. Mot denna bakgrund kan man ställa krav på regeringen och industridepartementet. Men tyvärr begränsar sig industriministerns agerande i fråga om Luxors problem till att vilja försälja statens aktier.

I vår motion 1981/82:120 har vi begränsat oss till det av industriministern föreslagna bemyndigandet för regeringen att överlåta statens aktier i Luxor AB.

Vi socialdemokrater ser det som angeläget att pröva möjligheterna till samarbete med andra företag. Vi vill inte utesluta att ett samgående mellan Luxor och ett eller flera andra företag kan visa sig vara en lösning som innebär att de utvecklingsmöjligheter som finns i Luxor tas till vara.

Men att mot bakgrund av detta synsätt på Luxors framtid gå med på industriministerns krav att få sälja eller överlåta statens aktier i Luxor AB, är att inte kunna skilja på natt och dag eller svart och vitt.

Industriministern har i en interpellationsdebatt den 23 november slagit fast statens ansvar: "Om man är beredd att satsa 350 milj. kr. – förutom Investeringsbankens engagemang i Luxor – för att ge företaget en reell chans till överlevnad, så är ju inte det något tecken på att man överger detta företag."

Om industriministern och industridepartementet står fast vid vad som sades den 23 november blir det ännu mer obegripligt att industriministern är beredd att agera utan att höra riksdagen och därmed ge oppositionen möjlighet att lägga synpunkter på branschens och Luxors framtid. Detta är, fru talman, för oss socialdemokrater ett orimligt krav, och därför yrkar jag bifall till reservation 2 i utskottets betänkande.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarans förhandlingar.

Anf. 54 ERIK HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Vi behandlar nu näringsutskottets betänkande 1981/82:18, och jag vill i anslutning till det framföra följande.

Under 1970-talet och början av 1980-talet har enorma belopp satsats på att stötta den svenska industrin totalt sett, detta i ett försök att rädda sysselsättningen samt ge vissa branscher en ny struktur. Många gånger har de svåra problemen dykt upp med mycket kort varsel och därmed bringat regering och riksdag till brandkårsutryckningar innan ordentliga analyser hunnit göras.

Att beräkna denna stödverksamhets samhällsekonomiska nettoeffekter är det ingen som har vågat sig på, såvitt jag vet. Däremot har kostnadssidan studerats i många sammanhang. Industristödsutredningen har kommit fram

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

till att icke permanent statligt industristöd i olika former har uppgått till noga räknat 105,8 miljarder kronor. Då ingår ändå inte de ännu större permanenta stöden, exempelvis utgifterna för marknadsekonomiska åtgärder. Det mesta av detta verkställdes som bekant under 1970-talet.

Fru talman! I dag diskuterar vi ännu ett bidrag till ett hårt utsatt företag, nämligen Luxor AB. Regeringen föreslår att staten nu, som man uttrycker det, som en slutlig ägarsatsning i Luxor ger företaget ett kapitaltillskott på 175 milj. kr. Från moderata samlingspartiets sida motsätter vi oss detta av bl. a. följande skäl.

Vi menar att strukturproblem inom industrin inte kan avhjälpas genom upprepade statliga förlusttäckningsbidrag. Det måste få bli så att företag utan överlevnadsmöjligheter får läggas ned. Det kortsiktiga sysselsättningsmotivet i krisdrabbade företag kan bli ett hot mot sysselsättningen i företag som i dag är lönsamma, om stödet till krisdrabbade företag fortsätter. Industristödsutredningen har också mycket riktigt observerat effekterna på konkurrensen om kapital. Tack vare stödet har ett antal mycket stora företag med osäker framtid kunnat konkurrera om kapital som kunde ha använts effektivare av andra. Stimulanserna kan t. o. m. i vissa fall ha bidragit till en försämring av effektiviteten i stödföretagen.

Med beslutet på grundval av proposition 1978/79:192 tog staten ägaransvaret för Luxor AB, vilket f. ö. har berörts tidigare av Birgitta Johansson. Från moderat sida betraktade vi vid denna tidpunkt lösningen som temporär för att klara en omstrukturering av företaget i ordnade former. Det statliga ägartillskottet bestod den gången av ett förlusttäckningsbidrag om 75 milj. kr. samt 100 milj. kr. i ägarkapital. Dessutom avskrevs genom ackord skulder på i runt tal 75 milj. kr.

Resultatet för verksamheten inom Luxor AB har under de senaste åren varit djupt otillfredsställande. Tyvärr har någon förbättring till dags dato inte kunnat skönjas. Företagets huvudprodukter anses fortfarande olönsamma. Såsom också framhölls i proposition 1981/82:25 kommer tyngdpunkten i produktionen att ligga på samma produktionsassortiment även under de närmaste åren. Den svenska marknaden för televisionsapparater har också under senare år stagnerat och omfattar numera främst s. k. utbytesköp. Luxors svenska försäljningsvolym beräknas inte heller kunna ökas i någon större utsträckning vad avser televisionsapparater.

Förutsättningarna för företaget att uppnå en acceptabel lönsamhet inom området konsumentelektronik är också enligt externa bedömare inte särskilt stora för dagen. Därför menar vi moderater att staten endast skall tillskjuta medel för full förlusttäckning för 1981 – detta för att möjliggöra vad vi har kallat en ordnad avveckling av det statliga ägarengagemanget i Luxor AB.

Birgitta Johansson berörde i sitt inlägg de medel som nu tillskjuts, och jag fick uppfattningen att hon inte anser att de är till fyllest för att klara företaget. Jag vill i det sammanhanget knyta an till interpellationsdebatten den 23 november i år. Torsten Karlsson, som är närvarande här i kammaren och som är väl initierad i frågan, eftersom han bor i Motala, sade då bl. a.: "Av de av

regeringen nu föreslagna ytterligare 175 miljonerna för omstruktureringskommer väl, efter vad jag kan förstå, ca 70–80 miljoner att gå till skulder i form av banklån som måste klaras. En stor del av de ca 100 miljoner som sedan skulle återstå kommer att gå till fortsatt förlusttäckning under tid som kommer att förflyta innan de senast aviserade åtgärderna, som innebär att ytterligare 600 anställda skall avskedas, är genomförda i september 1982.”

Torsten Karlsson fortsatte: ” — — — produktionsvolymen är för liten i förhållande till företagets fasta kostnader.”

Jag frågar: Håller Birgitta Johansson med oss om att det f. n. – inte minst mot bakgrund av detta uttalande – inte finns någon direkt anledning att med nuvarande organisation och uppläggning satsa mera pengar på detta företag, en satsning som en partikollega till Birgitta Johansson har rubricerat som mer eller mindre bortkastade pengar? Jag vill gärna ställa den frågan, eftersom den är högst aktuell i dag.

Från moderat sida har vi sagt att som första mål bör gälla att företagsledningen får i uppdrag att finna en köpare för hela företagsenheten. I andra hand bör företaget träda i likvidation. I en sådan situation bör de lönsamma produktområdena, affärsidéer, maskiner successivt avyttras eller på annat sätt tas till vara.

Om en sådan likvidation blir oundviklig, bör riksdagen hos regeringen begära förslag till en plan för avveckling av Luxor i ordnade former. I en sådan avveckling kan med fördel riksdagens beslut rörande omställningsbidrag tillämpas för att klara omställningen för överbliven personal.

Alternativet till detta är att tillskjuta ytterligare statliga bidrag till ett företag vars lönsamhet *inte* bedöms kunna bli tillfredsställande. Jag hänvisar ännu en gång till vad Torsten Karlsson också har sagt, vilket överensstämmer med vår syn i det fallet.

Denna marknad kännetecknas av stagnation, nämligen färg-TV-produktionen en marknad där importandelen under 1970-talet, fru talman, har ökat från 35 till 70 % och där det råder en utomordentligt hård konkurrens, inte minst från länderna i Fjärran Östern. Inom något år skulle Luxor därför troligtvis återkomma och begära ytterligare stöd för sin förlustbringande verksamhet.

Till detta skall läggas att stöd till en av landets två färg-TV-tillverkare sätter konkurrensen ur spel och i sin förlängning indirekt kan medverka till att Sverige står utan TV-tillverkning helt och hållet. I stället för en sysselsättningskris på en plats här i landet kan vi genom ett subventionssystem få svårigheter också i Norrköping, där man som bekant även bedriver sådan här tillverkning.

Fru talman! Som jag nyss nämnde menar vi att omställningsbidrag skall utgå, om likvidation är oundviklig. De ramar som ställdes upp för detta bidrag stämmer väl överens med fallet Luxor. Bidraget skall utgå när den aktuella driftsinskränkningen berör fler än 300 personer och där antalet berörda samtidigt utgör minst 20 % av företagets hela personalstyrka.

Antalet anställda inom Luxor har skurits ner starkt från 2 400 till 1 700

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

personer. När det gäller fortsatta strukturåtgärder förhandlas om en ytterligare minskning av personalen med i runt tal 600 personer – måhända ännu fler. Och ändå ter sig framtiden svår för Luxor. De livskraftiga bitarna i företaget måste tillåtas överleva. Det är ju så i ett stort företag att det finns bitar som är bra, det är bitar som är mindre bra och det finns bitar som är urusla och som man inte kan satsa på. Vi menar från moderat sida att med en fortsatt stödpolitik riskerar man att den svaga sidan av Luxor drar med sig den starka sidan – och det vill vi inte vara med på.

En gemensam köpare för hela koncernen är naturligtvis ett önskemål, men i andra hand bör företaget – vilket vi har framhållit i vår motion – under 1982 träda i likvidation. Då kan också de anställda om de så önskar ges möjlighet att överta delar av företagets verksamhet – den möjligheten blir självfallet lämnad öppen.

Med det sagda, fru talman, ber jag att få yrka bifall till den moderata reservationen 1 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 55 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Erik Hovhammar ställde en fråga till mig med anledning av den sifferuppgift jag här lämnat.

Först och främst kan jag väl slå fast att vi socialdemokrater ingenting har att invända mot de 175 milj. kr. som nu tillförs. Vad vi emellertid har ställt oss tveksamma till är huruvida industriministern och industridepartementet och staten över huvud taget som ägare tänker göra offensiva satsningar för att trygga branschens fortsatta framtid, därför att det har ju också i tidigare debatter slagits fast att vi anser att Luxor och den tillverkning som där bedrivs är en bransch att satsa på.

Det är en annan sak också i detta sammanhang som jag vill peka på. Vi kan inte på samma sätt som moderaterna gör medverka till att man ställer ännu fler metallarbetare i Motala arbetslösa.

Det är inte bara metallarbetarna utan också deras familjer som det handlar om. Och det är mot den bakgrunden vi har ställt oss bakom detta förslag.

Jag hoppas att utskottets talesman kan redogöra litet mer noggrant för hur man har tänkt använda pengarna.

Anf. 56 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Med hänsyn till vad många har uttalat, bl. a. också Torsten Karlsson, förvånar jag mig över att Birgitta Johansson fortfarande menar att de här 175 miljonerna kommer att användas på ett vettigt sätt. Alla som har talat i den här frågan menar att dessa pengar inte alls räcker till, utan att man ganska snart kommer att vilja ha mer pengar – och då satsar man många gånger pengar på produkter som inte är lönsamma.

Inom vissa delar av företaget har man en hygglig produktutveckling. Smådatorerna är ett sådant område, men de svarar för bara 20 % av tillverkningen. Under många år kommer tyngdpunkten att ligga på konsumentelektroniken, främst TV-apparater, och den marknaden är dålig

och inte vinstbringande. Därför kommer det att behövas ytterligare stöd, och det kan vi ifrån moderat håll inte acceptera.

Beträffande sysselsättningen vill jag säga att det är ytterst beklämmande när folk mister sina jobb. Man skall inte heller glömma bort att ju längre man driver ett företag med stora förluster, desto större blir problemen för de anställda. Aktiv sysselsättningspolitik kan alltså i det nu aktuella fallet, precis som vi påpekat i vår motion, omfatta bl. a. omställningsbidrag och beredskapsarbeten av skilda slag – det finns en hel serie med olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder som kan användas. De anställda bör också, som jag nämnde i mitt anförande nyss, ges möjligheter att överta vissa delar av företaget.

Men att driva ett företag som inte har någon utveckling med det produktsortiment som nu finns och som man vet går dåligt – förlusten blir i år minst 70 milj. kr. – anser vi inte vara ekonomiskt acceptabelt.

Anf. 57 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara än en gång erinra Erik Hovhammar om vad jag sade i mitt huvudanförande, där jag ställde frågor till industridepartementet och industriministern. De gällde bl. a. vilka åtgärder som vidtagits, hur elektronikindustrins framtid ser ut och om Luxor har en plats i den framtida svenska elektronikindustrin. Att jag ställde dessa frågor beror också på att det finns ett antal utredningar i gång. Jag har samtidigt anklagat industridepartementet för att det inte kommit fram några konkreta förslag.

Det är vår förhoppning att man kommer fram med resultat snarast, så att det finns möjlighet att på ett vettigt sätt ta ställning till hur framtiden skall se ut för Luxor. Det är därför, Erik Hovhammar, som vi inte vill gå med på att försälja statens aktier hur som helst. Vi anser att man måste ha kontroll över företaget.

Anf. 58 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! De 175 miljoner som det handlar om nu kommer inte att räcka länge – jag vill upprepa det. Jag stödjer mig på vad många har uttalat i den frågan.

Beträffande tillverkningen vill jag säga att man inte på en gång kan ändra den. Huvuddelen av tillverkningen ligger på TV-apparater, och det är en hårt pressad marknad med, som jag också framhållit tidigare, en starkt ökad import. Det innebär fortsatta förluster för företaget. Och de förlusterna kan inte vändas på några månader.

Man kan säga att det på sikt skulle kunna gå att göra en förbättring inom företaget, men det förutsätter många olika aktiviteter, och det förutsätter en produktutveckling som är ganska besvärande och framför allt tar lång tid. Smådatorer har nämnts, men de svarar i dag för enbart 20 % av tillverkningen – och det är ganska litet. Vårt förslag går alltså ut på att man skall försöka få andra företag att gå in och att man skall lämna dörren öppen för de anställda att via delägarskap och nyföretagsamhet svara för en viss aktivitet.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Anf. 59 NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! "Livet är en fest", utropades i en rubrik på en annons från Luxor nyligen. Att det inte gällde de anställda vid Luxor, som har hotet om arbetslöshet vilande över sig, behövde inte särskilt sägas ut. De över 800 personer vid Luxor i Motala som nästa år tvingas lämna fabriken känner knappast någon festyra. Även de som inte omfattas av hittills utarbetade planer för personalminskningar har anledning att känna stor oro. Ovissheten om företagets fortsatta existens är stor.

Vi har tidigare vid flera tillfällen diskuterat Luxorkrisen och statens roll när det gäller att komma till rätta med problemen. Senast diskuterade vi frågan med industriministern den 23 november. Jag kan därför fatta mig kort om det som hittills skett. Låt mig dock slå fast att de anställda, liksom Motala kommun, med all rätt ansett att staten borde visa ett större ansvar. Från vpk kritiserade vi redan från början den passiva attityden, att skattemedel skulle sättas in med den begränsade uppgiften att göra företaget lockande för nya privata spekulanter. Denna politik har också inneburit att man sökt lösningar i avskedanden i stället för offensiva satsningar.

Regeringen fortsätter sin linje och vill nu avsluta sitt engagemang. Förslaget om 175 milj. kr. i kapitaltillskott anges vara en slutlig ägarsatsning. I klartext betyder detta att staten drar sig ur i ett läge då hot om arbetslöshet vilar över hundratals anställda. Man sätter sin tilltro till att andra spekulanter skall träda in. Följderna bekymrar inte den borgerliga regeringen.

Utskottsmajoriteten intar samma ståndpunkt. Moderaterna vill gå ännu längre. De vill begränsa de statliga insatserna till 60 milj. kr. och är beredda att driva företaget i likvidation.

I motion nr 107 har vi från vpk biträtt propositionens förslag om ett reservationsanslag på 175 milj. kr. bl. a. mot bakgrund av det allvarliga sysselsättningsläget i Motala. Däremot avvisar vi förslaget om bemyndigande för regeringen att överlåta statens aktier i Luxor AB. Vi kräver också i motionen att riksdagen ger regeringen till känna att Luxor AB fortsättningsvis skall drivas i statlig regi, att ägarsatsningen skall användas för att säkra utveckling och sysselsättning vid företaget och att de planerade personalminskningarna skall stoppas.

Detta vill inte näringsutskottet vara med om. När det gäller de borgerliga partierna är kanske inte mycket annat att vänta. Däremot tycker jag det hade varit naturligt om socialdemokraterna biträtt förslagen om riksdagsuttalande rörande användningen av ägarsatsningen för att säkra utveckling och sysselsättning. Liksom vpk går socialdemokraterna emot förslaget om bemyndigande att överlåta statens aktier i Luxor AB. Även de biträder den föreslagna kapitalsatsningen. Det bör då vara rimligt att också söka påverka utvecklingen i positiv riktning.

I diskussionen om Luxor skymtar frågan om samverkan eller samgående med andra företag. Det har inte saknats spekulationer om sådana företag, allt från japanska intressenter till det multinationella Philips, men det har varit magert med konkreta besked.

Ordföranden i Luxors bolagsstyrelse Arne Callans utropade för en tid

sedan i en tidningsintervju inför uppgifterna att Philips erbjudit 200–300 jobb i Motala: "Äntligen en öppning." Samtidigt varslar Philips 85 personer vid Norrköpingsfabriken om uppsägning. Utspelet torde mer få ses som ett led i spelet om Luxor och marknaden än som ett reellt löfte om jobb. Det finns fog för den oro som råder för att olika spekulanter är ute efter Luxor i syfte att avveckla verksamheten och minska konkurrensen. Detta kan inte ge de anställda någon trygghet. Planerna på uppdelning av företaget i olika bolag är också illavarslande.

Följderna av tidigare ägares spekulationer har drabbat de anställda vid Luxor. Därför ställdes vissa förhoppningar då staten gick in, när kriserna drabbade företaget. Om staten använt ägande och kapital för att utveckla företaget och trygga sysselsättningen, skulle situationen i dag ha varit ljusare för de anställda. I stället har regeringen endast ansett sin roll vara temporär och uppehållande, till dess nya spekulanter anmäler sig. Därtill har det statliga ägandet använts för att minska sysselsättningen – antalet anställda halveras på ett år, om planerna får fullföljas. Detta är en förödande politik.

Statligt ägande och statliga medel bör rimligen användas för att trygga utveckling och sysselsättning och inte för ett spel, där de anställdas trygghet kommer i fara och nya problem skapas i en kommun med svåra sysselsättningsproblem.

Ännu finns möjligheten att bryta regeringens förödande politik. Det kan ske genom att sätta stopp för planerna på överlåtande av statens aktier i Luxor AB och i stället uttala att företaget även i fortsättningen bör drivas i statlig regi. Det kan ske genom att riksdagen markerar att ägarsatsningen bör användas för att säkra utveckling och sysselsättning vid företaget. Det kan ske genom att de planerade personalminskningarna – som innebär en allvarlig stympning av företaget – stoppas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till motion 1981/82:107.

Anf. 60 SVEN ANDERSSON (fp):

Fru talman! Vi har just haft en debatt om NCB, och nu får vi en debatt om ett annat av staten ägt företag, Luxor. När man följer dessa debatter konstaterar man att berörda företagsledningarna känner sig – och det med all rätt – ganska bekymrade för resp. företags vidare utveckling, därför att politiker i olika sammanhang vill vara med och peta och föreskriva i detalj hur företaget skall skötas. Den erfarenhet jag har – och den är rätt lång här i riksdagen och även inom den statliga företagssektorn – säger att så länge man har förtroende för den styrelse som tillsatts för ett företag, skall man låta den få jobba tämligen ostört. Om man inte har förtroende för styrelsen, skall det sägas klart ut och styrelsen skall sparkas i väg. Men just de olika propåerna, bl. a. från riksdagens sida, har gjort det oerhört svårt att arbeta.

Jag skall, fru talman, inte här lämna någon längre historik över Luxor. Jag var sakkunnig på industridepartementet den morgon då företrädare för Luxor för första gången uppenbarade sig där och ville ha slantar till löner och diverse andra utgifter. Helt kort vill jag säga att det kan konstateras att

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

problemen med Luxor också har sammanhängt med ledningsproblem – det känner vi alla till.

Om man när det gäller den här branschen gör en snabb återblick på marknaden över hela den vida världen finner man att många företag nu är nere i en kris. Det gäller även japanska företag inom TV-sektorn liksom inom elektroniksektorn utom video.

Jag skall nu övergå till att med några ord beröra propositionen. I propositionen föreslås att 175 milj. kr. skall tillskjutas bl. a. för att täcka förlusterna vid Luxor under 16 månader. I propositionen redovisas en förlust på ca 70 milj. kr. Den kommer att bli större, det är alldeles klart. Resultatet torde komma att bli sämre, bl. a. till följd av störningar på marknaden.

Jag vill stanna upp vid detta och visa på en del av de problem som företaget har. Om det har kommit ut att ett politiskt parti eller vissa grupperingar i riksdagen vill att ett företag skall läggas ned, vad händer då? Jo, detaljhandeln svarar omedelbart. Det finns naturligtvis inte samma intresse för att köpa Luxors TV-apparater om det finns risk för att företaget skall läggas ned. Hur skall man kunna få reservdelar, hur skall man sedan kunna hålla presumtiva köpare med service? Självfallet har företagsledningen och företaget lidit av detta. Det är klart att kunder och leverantörer intar en tveksam hållning om det görs gällande i olika media att Luxor kan komma att avveckla.

Framför allt Nils Berndtson har tagit upp frågor som rör utvecklingssidan. Vad gör ledningen för Luxor? Jag tycker inte att man skall blanda in regeringen så mycket vad gäller produktutveckling. Regeringen bedriver ingen produktutveckling i Luxor, utan till det har man en företagsledning och den tekniska expertis som behövs.

Det är givetvis svårt att redovisa vilka nya områden och produkter ett företag som Luxor håller på att engagera sig i innan konkreta resultat av pågående förhandlingar kan påvisas. På verksamhetsområdet industrielektronik kan bl. a. nämnas att Luxor erhållit rättigheter till produktion och försäljning av produkter inom området optiska läsare och tangentbord för datorer och att det pågår långt gångna förhandlingar om licenser avseende såväl tillverkning som marknadsföring av produkter inom området dataöverföring.

Beträffande datorverksamheten kan nämnas att avtal har ingåtts med Facit om försäljning av Luxors datorer – ABC 80 och ABC 800 – med ensamrätt utanför Norden. Detta innebär ökad tillverkning för Luxor. Dessutom pågår resonemang om ytterligare utveckling av mjukvaror till datorer, vilket skulle bidra till att stärka Luxors marknadsposition.

På konsumentelektronikområdet har Luxor börjat marknadsföra japansk-tillverkade videoapparater – system VHS – efter att i ett par år i praktiken ha varit utan dylika produkter. Jag kan tillfoga, fru talman, att Luxor förde långtgående förhandlingar med Philips om att Philips skulle ta fram en videoapparat för Luxors räkning. Fram till förra julen hade inte Philips fått fram någon videoapparat, och därför togs förhandlingar upp med Mitsubishi, det japanska företaget. Nu marknadsför Luxor deras system, VHS. Men det

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

är inte speciellt lönsamt. Det beror på att det finns en generalagent, Gadelius, och att det därför inte blir särskilt många kronor kvar för Luxor på affären. Företrädare för Luxor har varit i Japan och förhandlat om möjligheterna att få en rakare väg för produkterna till Luxor.

Vidare har man diskuterat en licenstillverkning, men både japanerna och Luxor anser att det är svårt att tillverka videoapparater på licens.

Det finns bara ett företag, nämligen Philips, som tillverkar videoapparater i Europa. Japanerna har själva stora problem och produktionsstörningar. Man får reparera 15 % av alla videoapparater som lämnar bandet. Kombinationen elektronik-mekanik medför problem. Videobandspelare är en tekniskt mycket avancerad produkt, i vilken alltså kombineras finmekanik och elektronik.

I dagarna slutförde representanter för Luxor en resa till Japan – en av flera resor som företagits till olika tillverkare.

Möjligheterna till samarbete för Luxor inom relativt breda fält synes på sikt vara goda, även om inga konkreta resultat hittills är synliga. Det bör noteras att alla resonemang om samarbete mellan Luxor och andra företag är en långvarig process, som innebär att förutsättningar prövas stegvis och på en företagsekonomisk grund. Luxor fortsätter självfallet kontakterna med potentiella samarbetspartner i Europa och Japan.

Sannolikt finns det inte en enda köpare av Luxor i dag. Med hänsyn till Luxors nuvarande verksamhetsinriktning och avsikt att satsa på dator- och industrielektronik måste det anses troligt att olika verksamhetsgrenar hos Luxor får delvis olika samarbetspartner. Samarbete kan innebära allt från ett löst tekniskt samarbete till delägarskap i olika delar av koncernen.

Någon risk att något företag skall köpa upp Luxor totalt föreligger inte. Jo, om riksdagen är villig att ställa ungefär en halv miljard till förfogande för en eventuell försäljning. Det förutsätter jag att riksdagen inte kommer att göra, och inte regeringen heller.

I debatten har man tagit upp frågan om Luxors framtida organisation eller en rekonstruktion av Luxor AB.

I början av verksamhetsåret 1980/81 beslöt Luxor att avveckla sin kraftigt förlustbringande tillverkning av stereoprodukter. Som en konsekvens härav och av en påföljande organisationsöversyn minskades, efter sedvanliga förhandlingar, personalstyrkan med drygt 250 personer, varav ca 190 kollektivanställda.

Studier och projekteringar rörande de mer långsiktiga utvecklingsmöjligheterna för bolagets verksamhetsgrenar slutfördes under hösten 1981 och resulterade i förslag till en rad åtgärder. En utgångspunkt och förutsättning för ledningens förslag var styrelsens krav om att balans mellan in- och utbetalningar, alltså positiv cash-flow, måste uppnås snarast, dock senast i och med utgången av 1982.

Det av ledningen framlagda förslaget innebär bl. a. att

- koncernen delas upp i tre rörelsedrivande dotterbolag, nämligen Luxor

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Konsumentelektronik AB, Luxor Industrielektronik AB samt Luxor Dator-
elektronik AB.

- utvecklingsinriktade satsningar görs inom områdena industri- och
datorelektronik, medan verksamheten inom företagets konsumentelektro-
nik, vars produktion består av huvudsakligen TV-montering, effektiviseras
kraftigt.

- satsningar görs på Luxors marknadsorganisation, och
- personalstyrkan reduceras med drygt 600 personer.

Jag kan instämma med Nils Berndtson i att det inte är särskilt muntert för
en företagsledning att behöva dra ned arbetsstyrkan på det sätt som gjorts.
Ungefär 400 är varslade, och nu förhandlar man om ytterligare 600 personer.
Det är självfallet en mycket besvärande uppgift.

Det är uppenbart att Luxor alltför länge i grunden varit volym- och
produktionsstyrt. De av ledningen framlagda förslagen tar som utgångspunkt
marknaden för företagets verksamhetsgrenar. Syftet med de föreslagna
åtgärderna är att åstadkomma en anpassning av verksamhetens inriktning
och omfattning till marknadsområden, som ger företaget den lönsamhet som
erfordras för långsiktig överlevnad. Förslaget tjänar som utgångspunkt för
erforderliga snabba förändringar i Luxors storlek och struktur.

De föreslagna förändringarna i koncernstrukturen innebär förbättrade
styrningsmöjligheter, en relativt sett gynnsammare finansiell situation och
lägre total risk.

Denna uppfattning delas, enligt uppgifter som kommit mig till del, också
av de konsulter som på löntagarorganisationernas uppdrag studerat Luxor-
ledningens förslag. I stort sett stöder löntagarkonsulterna ledningens
förslag.

Det är klart att detta är ett problem för Motala. Luxor har betytt enormt
mycket från sysselsättningssynpunkt. Vad har då ägaren gjort för att
medverka till att skapa ny sysselsättning? De som följer östgötatidningarna
vet en hel del om detta. Investeringsbanken går in och ger stöd. Banken har
uppdragit åt ett konsultföretag att ta fram nya sysselsättningsområden för
anställda på Luxor. De lokalteter som kan behövas skall givetvis ställas till
förfogande. Östgötabanken har lovat alla som startar ett eget företag att få
låna 100 000 kr., och man behöver bara ställa säkerhet för 50 000 – vilket kan
vara nog så besvärligt. Vidare finns det en stödgrupp i Motala som skall
hjälpa till att skapa nya arbetstillfällen. Allt detta är naturligtvis inte gjort i en
handvändning. Det fordras mycket arbete. Investeringsbanken, där jag själv
sitter som suppleant, har följt frågan under ganska många år nu, eftersom
den har haft hand om Luxorproblemet. Från bankens sida är man beredd att
på alla sätt medverka till en lösning.

Till utskottets betänkande har fogats två reservationer. Den moderata
reservationen gäller pengafrågan. Utskottsmajoriteten konstaterar att peng-
arna är erforderliga. En snabb nedläggning av Luxor kommer att kosta
väsentligt mycket mer än de 220 milj. kr. som moderaterna i sin reservation
säger att förlusterna kommer att uppgå till under en treårsperiod. Ledningen
för Luxor har upprättat en plan för att få ordning på företagets finanser. Om

man till utgången av 1982 kan få balans i in- och utbetalningar är det relativt sett en positiv utveckling.

Reservationen från socialdemokraterna gäller bemyndigandet för regeringen att överlåta aktier i Luxor. Utskottsmajoriteten menar att man inte bör stoppa möjligheten att överlåta en viss del av aktierna. Presumtiva medintressenter måste få tillfälle att ta del av utvecklingen och arbetet med elektronikprodukterna. Detta är en mycket komplicerad marknad. Kunskapsbehovet och kostnaderna för utveckling är enorma. Många gånger måste man skaffa sig kunskaper utifrån. Därför är ett samarbete och ett eventuellt samgående med andra företag ett livsvillkor för ett företag som Luxor.

Fru talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Anf. 61 NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Fru talman! Sven Andersson säger att politiker inte skall vara med och peta i hur företag skall skötas. Det är en undanflykt från vad saken gäller.

Förtroende för styrelsen skall man ha, säger Sven Andersson. Men han vet att styrelsen också har att rätta sig efter ägarens intentioner. Om ägaren Staten bara har målet att man skall stå upp och göra företaget attraktivt för eventuella köpare, sätter ju det sin prägel på arbetet. Om däremot ägaren Staten har målet att i vid bemärkelse utveckla ett företag inom branschen, stimulerar ju detta till nya initiativ. Det exempel på olika initiativ som Sven Andersson redovisat har ju faktiskt inte tillkommit tack vare någon aktiv målsättning från statens sida. Detsamma gäller den beskrivning som finns i propositionen om branschens utveckling. Den andas inte mycket av framsynthet. TV-marknaden är vikande, vissa områden kan bli aktuella, säger man. Men vad har Staten gjort under sin tid som ägare för att utveckla nya verksamheter? I debatten den 23 november pekade jag på en Linköpingsforskares syn på det här problemet, och jag kan summariskt upprepa hans synpunkter. Han sade att han inte är förvånad över utvecklingen på TV-sidan. Kurvan har under flera år varit vänd nedåt. Men det som förvånar honom är att ett statligt företag kan handla så defensivt med tanke på att arbetsmarknadsläget i Motala redan är mycket dåligt. Hans råd till Luxorledningen var att målmedvetet satsa på industrielektronik. Han framhöll också, att om man fortsätter att minska arbetsstyrkan, som nu sker, kan man inte satsa. Detta är faktiskt en situation som vi f. n. befinner oss i. Efter att ha hört Sven Andersson fruktar jag att alla de borgerliga partierna håller på att hamna på den cyniska linje som moderaterna företräder i sin motion och reservation. Skillnaden ligger tydligen främst i när man skall driva Luxor i armarna på nya spekulanter, eller t. o. m. driva företaget i likvidation. Moderaterna driver sin linje något hårdare och råare än de övriga, men jag befarar att resultatet kan bli detsamma.

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Anf. 62 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Min utskottskollega Sven G. Andersson nämnde att Luxor nu allvarligt diskuterar nya produktområden. Licenstillverkning är då också med i bilden. Det är bra. Produktutveckling är nödvändig inom alla branscher och inom alla företag, inte minst i detta hårt utsatta företag. Men jag vill fråga Sven G. Andersson: Hur lång tid tar det egentligen att få fram de här nya produkterna? Min erfarenhet av tillverkning är väl närmast den att det tar åtskilliga år. Inte minst inom en så specialiserad bransch som det här är fråga om tar det mycket lång tid. Tror verkligen Sven G. Andersson att de 175 miljonerna som det nu handlar om räcker, tills man får fram det nya produktsortimentet? För vår del tror vi inte att detta är möjligt. Sedan kan man säga att vi tecknar en mörk bild, men jag skulle vilja påstå att den i alla fall är realistisk.

Till Nils Berndtson vill jag bara helt kort säga att de privata spekulanterna som han nämnde...

Anf. 63 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om att Erik Hovhammar har fått replik med anledning av Sven Anderssons anförande.

Anf. 64 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Sven Andersson sade att vår reservation inte skulle vara till någon större nytta. Men Sven Andersson måste väl ändå förstå oppositionen och dess syn på Luxors framtid. Vi har ju hela tiden betraktat detta som en särskild bransch, och vi anser att det är mycket angeläget att man på nytt tar upp frågan och överväger en eventuell försäljning. Vi vill här i riksdagen ta ställning till vad ett förslag innebär, eftersom staten ändå totalt sett satsat mycket pengar. Kommer inte ärendet tillbaka, skulle vi på något sätt köpa grisen i säcken, och det vill vi inte vara med om.

Sven Andersson sade också att regeringen inte skall produktutveckla, och det kan jag väl hålla med om. Men på något sätt verkar det som om Sven Andersson är mycket angelägen om att produktutveckla. Här i debatten har han använt en mängd svepande tekniska uttryck och undvikit att tala om problemen. Det är att beklaga den regering som står bakom det här förslaget.

Anf. 65 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är självklart att Luxor har ekonomiska problem. Det är helt uppenbart, och det är därför företaget har begärt att få dessa pengar, 175 miljoner, för att stärka dess ställning.

Jag sade tidigare att det sannolikt inte finns en enda köpare till Luxor. Om man kan få en köpare till hela företaget, innebär det att ägaren får gå in med mycket pengar. Ingen köper en fabriksfabrik i dag utan att få ett ordentligt kapitaltillskott. Det är den kalla verklighet som vi lever i.

Erik Hovhammar frågade hur lång tid det kommer att ta att utveckla nya

produkter. Det är naturligtvis en omöjlighet för mig att svara på. Nu har man lagt fram ett organisationsförslag om fortsatt rekonstruktion av Luxor som löntagarkonsulterna i stort sett stöder. Jag vet inte huruvida personalen i detalj stöder det, men löntagarkonsulterna är informerade och de ansluter sig till denna uppläggning.

Den produktmarknad som Luxor tänker inrikta sig på för att få ordning på ekonomin fram till 1982 ingår som ett led i hela denna plan. Så till vida har det ju under det senaste halvåret skett väsentliga saker inom Luxor. Men det är självklart att företaget har problem, och företaget arbetar väldigt hårt för att få ordning på sin ekonomi, för att få behålla sin hyggliga andel av TV-marknaden. Man satsar på konsumentelektronik, industrielektronik och datorelektronik. Hur mycket Nils Berndtson än refererar till forskare, så har det ändå hänt en hel del, med tanke på de besvärligheter som fanns när man tog över Luxor. Företaget var till den milda grad volymstyrt och hade tidigare ett mycket smalt sortiment. Det tar ju en väldig tid, innan man får ordning på ett företag. Erfarenheter från Electrolux visar att det tar minst tre år, innan man kan få ordning på ett företag, om det är verksamt inom en relativt hygglig bransch.

Jag vill också tillägga att man tidigare har företagit undersökningar om huruvida det skulle ha gått att förlägga delar av tillverkningen vid t. ex. Hugin och Datasaab till Luxors anläggningar i Motala. Men den utvidgningen var inte genomförbar. Man har självfallet försökt. Nu har man ett program och en produktionsinriktning, som vi får förutsätta att ledningen skall lyckas genomföra.

Anf. 66 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Herr Andersson har säkerligen rätt när han konstaterar att det tar lång tid att få fram ett nytt produktsortiment. Jag skulle vilja göra det tilläggat att det i regel tar längre tid än vad man från början tror. Det uppstår alltid svårigheter när det gäller nytillverkning. Det tar alltså lång tid, och frågan är då: Räcker de 175 miljoner det nu är fråga om till dess man fått fram det nya produktsortimentet? När tror Sven Andersson att man kommer tillbaka och vill ha nya pengar? Det är den frågan som är aktuell. Vi har blivit anklagade för att vi ser mörkt på detta. Jag tror vi ser realistiskt på det, fru talman.

Anf. 67 NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag tycker att Sven Andersson, eller rättare sagt utskottsmajoriteten, har en rätt besvärlig position. Jag befärar att ni med den inställning ni har till Luxor kommer att hamna någonstans på moderaternas cyniska linje.

Det finns inget företag som kommer att köpa hela Luxor, säger Sven Andersson. Och det är möjligt att det förhåller sig så. Men då är ni nära vad moderaterna säger i sin motion, nämligen att man i första hand skall försöka finna en gemensam köpare för hela företagsenheten och att i andra hand företaget bör träda i likvidation under 1982.

Nr 55

**Torsdagen den
17 december 1981**

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Men moderaterna säger också att vid en eventuell likvidation bör de lönsamma produktområdena – affärsidéer, maskiner och fastigheter – stegvis avyttras eller tas till vara på ett eller annat sätt. Då skall godbitarna plockas av olika intressenter, men så tillägger man: "De anställda hos företaget bör ges möjligheter att om de så önskar överta delar av företagets verksamhet som ej kunnat avyttras."

Det är den borgerliga filosofin att skrapet, som blir över, skall möjligen erbjudas de anställda.

Sven Andersson driver samma tes som Nils Åsling gjorde i debatten den 23 november, nämligen att de vidtagna och föreslagna ekonomiska satsningarna skulle vara ett bevis för att staten tar ett ansvar. Men så enkelt är det ju inte.

För det första: Hur har pengarna använts? Det är ju den viktiga frågan. Har de använts för en offensiv satsning? Tyvärr inte. Under den tid staten haft ansvaret för företaget, har företaget beskurits, och personal har avskedats.

För det andra vill nu regeringen dra undan statens ansvar, vid en tidpunkt när en ytterligare personalminskning och en ytterligare stympling av företaget är aktuell. Jag tycker inte det är bevis för något större statligt ansvar.

Anf. 68 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Fru talman! Nils Berndtson tycker att jag har en besvärlig position och att utskottsmajoriteten i stort sett har samma uppfattning som den som redovisas i reservation 1.

Jag räknar ju inte med att Nils Berndtson skall ha en annan uppfattning om detta än den han har när han möter en motdebattör här i kammaren, nämligen hur eländigt allting är ställt.

Man kan ändå inte komma ifrån att Investeringsbanken som huvudman för Luxor på olika sätt har försökt få ordning på företaget. Det kan inte Nils Berndtson bestrida. Det har gjorts verkliga personella insatser. Vi får inte heller glömma bort vilka problem som fanns när man övertog företaget. Det stod så att säga på bankruttens brant. Man hade problem på ledningssidan, som sedermera enligt tidningarna visat sig hänga samman med oegentligheter och litet av varje. Detta skall vi ha klart för oss.

Nils Berndtson hyser stor oro för vad som händer om det kommer in någon medintressent.

Jag har en gammal vän, Karl-Henrik Pettersson, som tidigare varit en av Rune Johanssons experter i industridepartementet och som nu är chef för länssparbanken i Göteborg. Han har skickat mig ett häfte med ett föredrag som han hållit, och däri kan man läsa att vi inte skall vara rädda för att av nya delägare ta emot ny teknik som inte Luxor kan utveckla själv. Han skriver bl. a.: "Det hade inte funnits någon svensk näringspolitik som hade kunnat rädda Emmaboda Glasverk från den 'kreativa destruktion' som Pilkingtons s. k. floatteknik svarar för." Hade vi försökt det, hade Emmaboda nu varit

borta. Nu fick man detta franska företag som gick in och skapade möjligheter att hålla kvar Emmaboda Glasbruk.

Det är likadant inom många andra företag. Det behövs nyheter som vi inte har i Sverige, och då skall man inte säga nej om man kan få delägarskap av något utländskt – eller svenskt – företag som besitter en teknik inom i detta fall elektronikområdet som gör att man kan få en större marknadsandel.

Förste vice talmannen anmälde att Nils Berndtson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 69 TORSTEN KARLSSON (s):

Fru talman! Luxor har redan vid tidigare tillfällen diskuterats ganska ingående här i kammaren. I dag har vi att ta ställning till ett förslag från regeringen, vilket har behandlats i näringsutskottet, som följt samma linje som regeringen.

Situationen är ju den att Luxor sedan februari 1979 har ägts av staten. Anledningen till övertagandet var att företaget då befann sig i en finansiell kris och att dess framtid var hotad.

De ekonomiska insatser som då gjordes av regeringen och riksdagen bestod i att finansiellt rekonstruera företaget, då dess framtidsutsikter bedömdes som goda. Men utvecklingen har gått i en annan riktning. Framför allt har färg-TV-sidan visat sig olönsam. Försäljningen av färg-TV-apparater har inte täckt de fasta kostnaderna för tillverkningen, som helt enkelt har haft för litet förädlingsvärde och för litet arbetsinnehåll.

Nu är situationen bekymmersam för TV-branschen, inte bara i Sverige utan i hela Europa. Vi har två TV-producerande företag i det här landet, och det finns väl några fler i Norden i övrigt. Vad som i första hand bör göras är väl att försöka finna sådana samordningar att lönsamheten blir bättre inom den TV-produktion vi har. Därför är snabba åtgärder på det här området nödvändiga.

Luxor tillverkar också andra produkter, framför allt industrielektronik och smådatorer. Dessa produkter visar lönsamhet, men de är volymmässigt för små för att kunna bära upp den förlustdel som TV-tillverkningen utgör.

Det skall enligt förslaget satsas 175 milj. kr. ytterligare. Det är ju nödvändigt, men redan nu kan konstateras att anslaget till större delen är taget i anspråk. I en tidningsartikel i dag som jag har tagit del av uppges det att av de 175 miljonerna är nu ungefär 120 milj. kr. in-tecknade, varför 55 milj. kr. återstår, som möjligtvis skulle kunna räcka under en sexmånadersperiod. Följaktligen är läget för företaget ganska dystert.

Fram till februari månad kommer 193 anställda att få lämna företaget, och varsel har utfärdats för ytterligare 630, som måste sluta sina anställningar i september 1982, om planerna genomförs. Totalt kommer företaget då att ha kvar ca 1 000 anställda.

Luxor har varit föremål för olika analyser. Forskare har undersökt företaget mycket ingående och kommit till det resultatet, att för att man skulle kunna klara verksamheten med ca 1 600 anställda – de som skulle bli

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

kvar sedan de som nu är uppsagda slutat – skulle företaget behöva ett täckningsbidrag på ca 85 milj. kr. årligen. Genomförs de aviserade åtgärder-na, som innebär att ytterligare 630 anställda slutar, blir situationen ändå den, att företaget har behov av ca 50 milj. kr. årligen.

Detta betyder helt enkelt att om man skall kunna rädda Luxor som företag – i varje fall som företag inom TV-branschen – krävs det snabba åtgärder. Vi måste försöka klara ut den delen av verksamheten och inte bara låta den fortsätta på ett sådant sätt att den hela tiden måste dras ner. Med det bemyndigande som regeringen vill ha av riksdagen är risken – om det skulle finnas möjligheter att sälja företaget – att konsekvensen skulle bli att ytterligare 500–600 anställda skulle få lämna företaget. Det finns inte någon garanti för att en ny ägare skulle bedriva verksamheten i Motala, med de lönsamma produkter som då skulle bli kvar, utan hela företaget skulle kunna försvinna.

Följaktligen finns det risker inbyggda i det förslag som här är framlagt. Det är inte säkert att vare sig de anställda på Luxor eller Motala kommun verkligen kan klara av en sådan utveckling.

Därför finner jag det helt naturligt att riksdagen i dag ställer upp bakom den socialdemokratiska reservationen, i vilken vi uttalar att det bör åligga regeringen att ta fram konkreta planer för företagets fortsatta framtid.

Enligt utskottsbetänkandet sysselsätter företaget 1 200 anställda. Det är en felaktig uppgift. Företaget sysselsätter f. n. 1 800. Med det i betänkandet angivna antalet anställda skulle Luxor svara för 25 % av industrissysselsättningen i Motala. Det är svårt att här ange vad 1 800 anställda motsvarar för procenttal, men det är under alla förhållanden mer än 25 %.

Motala kommun är en hårt drabbad kommun sysselsättningsmässigt. Kommunen har 1 000 öppet arbetslösa och 1 000 personer i reglerad sysselsättning. Och när det gäller läget framöver hotar en försämrad sysselsättningsutveckling. Därför betraktar vi regeringsförslaget, som utskottsmajoriteten har ställt sig bakom, som helt oacceptabelt. Det är omöjligt för oss att biträda det, då risken är att företaget försvinner. Även om inte regeringsförslaget är lika kallblodigt som moderaternas förslag, kan resultatet bli detsamma.

Erik Hovhammar har i debatten försökt sammanföra mina synpunkter med moderaternas ståndpunkter. Han har då läst på ganska dåligt. Jag påstår nämligen inte att pengarna är bortkastade. Men skall det vara lönande att satsa på detta sätt, måste vi satsa på en framtid för företaget. Det räcker inte med denna defensiva inställning från regeringens och riksdagens sida, utan här måste det redovisas planer för företaget och dess framtid. Den planeringen skall syfta till att bevara företaget i en hygglig omfattning, så att det kan svara för både de anställdas trygghet och en stor del av industrissysselsättningen i Motala.

Anf. 70 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Torsten Karlsson sade mycket riktigt att TV-sidan är olönsam. Den ger stora förluster och möter svår och tilltagande konkurrens utifrån.

Han nämnde också att de 175 milj. kr. som vi nu diskuterar redan är in-tecknade till 120 miljoner. Då återstår det i runt tal 55 miljoner, som enligt herr Karlsson skulle räcka i sex månader. Han talar också om ett förlusttäckningsbidrag på 25 milj. kr. Det finns all anledning att säga att dessa pengar är ganska bortkastade, när de inte leder till någonting konkret.

Torsten Karlsson rekommenderade snabba åtgärder. Dessa snabba åtgärder måste innebära att det inom några få månader kommer att krävas ytterligare åtskilliga miljoner för att man över huvud taget skall kunna fortsätta driften i ett företag som nu går med stora förluster och som med all säkerhet även under det närmaste året kommer att gå med stora förluster.

Vi moderater kan inte acceptera det. Vi har i vår motion lagt fram synpunkter på hur vi önskar att detta företag skall fungera i fortsättningen.

Anf. 71 TORSTEN KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det Erik Hovhammar säger är riktigt så till vida att vi inte kan bortse från realiteter – läget är mycket bekymmersamt för Luxor. Men därmed är vi inte på något sätt beredda att biträda Erik Hovhammars åtgärder. Vi socialdemokrater är medvetna om att strukturella förändringar då och då måste ske. Men antingen måste dessa förändringar innebära att viss produktion ersätts av andra produkter eller också måste de genomföras under socialt acceptabla förhållanden.

Arbetsmarknadssituationen i Motala är sådan att om Luxor skulle gå över styr – moderaterna rekommenderar ju att företaget skall träda i likvidation – och hela styrkan på 1 800 anställda ställas utan arbete, skulle det få helt katastrofala följder, både för de anställda och för Motala som kommun och industriort.

Anf. 72 IRIS MÅRTENSSON (s):

Fru talman! Jag och några partivänner har i en motion föreslagit att en utredning skall tillsättas med uppgift att utröna huruvida ett återinfört tobaksmonopol skulle vara av stort värde för samhällets tobakspolitiska arbete.

Men vad säger nu näringsutskottet? Jo, man "finner det naturligt" att tobakskommittén inte har tagit upp frågan om införande av ett tobaksmonopol. Men utskottet tycks tro att skälet för detta skulle vara att "en näringsrättslig särreglering stick i stäv mot eljest tillämpade principer" inte synes önskvärd.

Något sådant motiv för att avstå från förslag om tobaksmonopol har tobakskommittén inte formulerat eller tagit ställning för.

Ett betydande, mera närliggande skäl för kommitténs underlåtenhet står att finna i det faktum att frågan om eventuellt tobaksmonopol inte bara har hälsopolitiska aspekter utan också berör frågor av handels-, närings- och sysselsättningspolitisk art. Jag – och säkert hela tobakskommittén – finner

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

Torsdagen den
17 december 1981

*Förvärv av aktier
i Luxor AB,
m. m.*

det därför naturligt att en annorlunda sammansatt utredning än just tobakskommittén skulle vara rätt instans att utreda denna fråga.

Utskottets påstående att ett införande av ett tobaksmonopol skulle vara "en näringsrättslig särreglering stick i stäv mot eljest tillämpade principer" är inte utan vidare korrekt. I fråga om en annan grupp konsumtionsvaror med dokumenterade hälsomässiga och sociala skadeverkningar, nämligen alkoholdrycker, är det redan en tillämpad princip med ett statligt monopol.

Från denna talarstol har många gånger klart uttalats att såväl alkohol- som tobaksbruket av hälsoskäl bör motverkas. Tobakskommittén finner det därför också självklart att t. ex. föreslå gemensam lagstiftning beträffande marknadsföringen av alkohol och tobak. Det är ingen "särreglering" att då också införa ett statligt monopol i tobakshanteringen, när ett sådant sedan länge finns i alkoholhanteringen.

Det tidigare tobaksmonopolet avskaffades innan någon bredare diskussion ägt rum i samhället om tobaksbrukets skadeverkningar. Om detta avskaffande i stället hade varit aktuellt i dag skulle säkert hälsoinriktade bedömningar ha vägt tyngre än rent handels- och näringspolitiska och ansetts tala starkt för ett bibehållet monopol eller åtminstone för någon form av marknadsreglering utifrån hälsomässiga överväganden.

Även om införande av tobaksmonopol inte ordagrant nämns i tobakskommitténs slutbetänkande, är det naturligt att kommitténs förslag ändå aktualiserar denna fråga. Detta visas t. ex. av att socialstyrelsen i sitt remissyttrande över tobakskommitténs slutbetänkande har uttalat följande: "Socialstyrelsen kan tänka sig ett tobaksmonopol som stöd för genomförandet av total begränsning i rätten att marknadsföra tobaksvaror. Det statsägda Svenska Tobaks AB har ca 85 % av all tobaksförsäljning. Ett monopol skulle kunna underlätta övergången till en i detta fall helt ny marknadssituation."

Även andra skäl än hälsoskäl talar för att frågan om ett tobaksmonopol åtminstone bör kunna utredas. Tobaks- och servicehandels riksförbund anförde i sitt remissyttrande följande: "Vi ifrågasätter om tobakskommitténs målsättning till minskat tobaksbruk har någon möjlighet att uppnås så länge tobaksvarorna är så lättillgängliga som för närvarande. Därför har vi förståelse för om man överväger en begränsning av rätten att saluföra tobaksvaror, särskilt som dessa produkter redan omgärdas av en rad rigorösa bestämmelser beträffande reklam och övrig marknadsföring."

Svenska Tobaks AB har uttalat sig om tobakskommitténs betänkande, dels som en av parterna bakom Svenska tobaksbranschföreningens yttrande, dels i ett eget separat yttrande. I det senare framhåller man följande:

"Tobaksbolaget vill fästa uppmärksamheten på åtgärder som flera utländska tobaksfabrikanter vidtagit för att komplettera den normala annonseringen. — — —

Detta förhållande snedvrider konkurrensförhållandet mellan Tobaksbolaget och de utländska fabrikanterna, som alltid kommer att ha möjligheter att bedriva osynlig marknadsföring som bekostas från utlandet och därmed inte kan kontrolleras. Om Tobaksbolaget skulle använda sig av denna typ av

åtgärder skulle det med säkerhet anses utgöra ett kringgående av svensk lag. Tobaksbolaget har redan i nuläget svårigheter att möta de reklamaktiviteter av olika slag som utländska konkurrenter kan genomföra och som Tobaksbolaget inte kan eller anser sig kunna utnyttja inom reklamrestriktionernas ramar."

Tobaksbolaget befarar att följden av ett sådant snedvridet konkurrensförhållande i relation till utländska bolag "skulle bli att arbetstillfällena flyttas från Sverige till utlandet".

Tobakskommittén har i och för sig bedömt sådana farhågor som starkt överdrivna. Några utländska erfarenheter som skulle utgöra grund för farhågorna har kommittén inte funnit.

Fru talman! Det finns mycket som talar för ett återinförande av ett statligt tobaksmonopol. Men att gå emot ett enligt utskott är ju dömt på förhand att misslyckas. Jag finner mig i dag i att mitt motionsförslag går upp i rök – men för den skull anser jag inte frågan utagerad.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 5

Mom. 1 (kapitaltillskott m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 256 röster mot 68 för reservation 1 av Margaretha af Ugglas m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (vissa direktiv för Luxors verksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 308 röster mot 16 för motion 107 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (bemyndigande att överlåta aktier)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 161 för reservation 2 av Hugo Bengtsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga punkter

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Vissa läromedelsfrågor

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1981/82:8 om vissa läromedelsfrågor (prop. 1981/82:51).

Anf. 73 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Skolarbetet är fortfarande i stor utsträckning beroende av läromedel som är specialproducerade för skolan, trots det vidgade läromedelsbegrepp som slogs fast redan i SIA-propositionen 1976.

Vilka hjälpmedel som bör användas i undervisningen för att uppnå

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Vissa läromedels-
frågor*

uppställda mål borde diskuteras mycket mera. Det gäller att inte bara använda sig av läromedel som är specialgjorda för skolan utan också av vanliga böcker och annat skriftligt material liksom etermedia och film samt verkligheten som läromedel, t. ex. i form av intervjuer och studiebesök.

Att välja läromedel är i första hand en fråga som måste avgöras lokalt av lärare och elever och av den lokala skolstyrelsen. Det borde därför vara självklart att samhället genom centrala informationsinsatser underlättar det lokala läromedelsvalet. Om samhällsinformationen uteblir är det stor risk för att lärare och elever utsätts för ökad kommersiell bearbetning i stället för saklig produktinformation.

Samhällets insatser på läromedelsområdet har under 1970-talet inriktats på övergripande information om läromedel genom statens institut för läromedelsinformation (SIL), objektivitetsgranskning av vissa läromedel, produktionsstöd till enskilda förlag och stöd till utbildningsradions verksamhet.

För oss socialdemokrater är det självklart att samhällsinsatserna på detta område måste öka, både vad avser att garantera läromedelsförsörjningen, inte minst på bristområden, och för att ge förbättrad information om de läromedel som finns att tillgå. Samhällsinsatserna utgör i pengar räknat bara ca 5 % av läromedelsförlagens marknadsföringskostnader. Detta anser vi är helt otillräckligt. Regeringen och de borgerliga partierna har en rakt motsatt åsikt. Regeringen har nu i en proposition föreslagit att i stället för att utveckla samhällsinflytande och samhällsinsatser i betydande delar avveckla dessa.

Regeringsförslaget grundar sig på ett betänkande från utredningen om läromedelsmarknaden. Betänkandet har rönt en mycket starkt negativ remisskritik i de avgörande frågorna. Detta får dock inte regeringen att tveka. Regeringen med den centerpartistiska skolministern i spetsen kör i stället över praktiskt taget alla berörda, dvs. lärare, elever, skolan i dess helhet, kommuner, handikappgrupper m. fl. konsumentintressen. Den enda part som kan känna sig helt nöjd med regeringsförslaget är läromedelsproducenterna.

Det är bara att konstatera att den alltmer monopoliserade läromedelsmarknaden med det här förslaget får ett än större inflytande över skolarbetet. Samhällets insyn över läromedelsområdet minskar. Samhällets register över läromedel och samhällsinformationen på området avvecklas helt. Läromedelsproducenterna själva – med sina självklara vinst- och konkurrenssyften – skall i stället svara för registreringen och informationen. Skolorna skall alltså inte längre ha tillgång till en neutral och av producentintressen oberoende information om läromedlen.

Det här förslaget lägger regeringen fram trots att man samtidigt skriver i propositionen – jag citerar föredragandens egna ord – : ”En klar majoritet av instanserna förespråkar ett fortsatt samhälleligt ansvar och att det därvid är naturligt att SIL fullgör informationsuppgiften.” Trots detta otvetydiga ställningstagande av remissinstanserna i en central skolpolitisk fråga föreslår regeringen att läromedelsinstitutet skall avvecklas.

För oss socialdemokrater är det en grundläggande princip att det är samhället som skall ha ansvaret för vilka läromedel som används i skolarbetet. Därför skall samhället ha huvudansvaret för registreringen av läromedel och för den information om läromedel som skolorna behöver. Verklig konsumentupplysning måste göras av ett organ som är fristående från producenterna.

Vi anser också att det är viktigt att det finns ett samhällsorgan som har ett ordentligt grepp om läromedelsfrågorna. Statens institut för läromedelsinformation bör därför vara kvar och utvecklas.

Uppgiften att övervaka prisutvecklingen på läromedelsområdet är därvid viktig, särskilt nu med hänsyn till att det skall införas en ny läroplan för grundskolan och att förändringar skall genomföras under hela 1980-talet också i gymnasieskolan. Här gäller det verkligen att se till att kommunerna inte drabbas av omfattande kostnadsökningar på läromedelsområdet. Också för detta behövs läromedelsinstitutet.

Det gäller även att handha frågorna om produktionsstöd till icke lönsam läromedelsproduktion. Det gäller att vara huvudman för de rikscentraler för pedagogiska hjälpmedel för handikappade som finns. Ett ytterligare område är att vara det centrala organ som kan hjälpa till med invandrarläromedel.

Vi menar att läromedelsinstitutet behövs för att värna konsumentintressena. Konsumenterna skall därför vara väl företrädde i institutets styrelse.

Men i stället för att utveckla läromedelsinstitutet avvecklar regeringen verksamheten och gör läromedelsfrågorna än mer beroende av producenterna. Till konsumentintressena i det här sammanhanget – jag upprepar att det är kommunerna, som betalar för läromedlen, men också skolor, elever och lärare – tar regeringen ingen hänsyn. Det är en för hela skolsamhället mycket upprörande behandling av viktiga frågor.

Särskilt sorgligt är det, att det är centerpartiet som sviker och att det är centerpartiet som går i spetsen för den här försämringen. När samhällsinflytandet över läromedelsfrågorna utökades i början av 1970-talet och när läromedelsinstitutet byggdes upp, då stödde centern på varje punkt det socialdemokratiska förslaget. Nu har centern helt bytt sida och river i stället upp det vi då var överens om. Det skall bli intressant att höra centerns talesman i utskottet förklara varför centern så helt har bytt fot.

Fru talman! Under hela efterkrigstiden har läromedlen varit föremål för granskning, först av statens läroboksnämnd och under senare år av läromedelsnämnden. Regeringen vill nu avveckla denna samhällliga granskning och i stället överlämna åt två utsedda granskare att stå för objektivitetsgranskningen av läromedlen.

Vi anser att det även i framtiden är en självklar samhällsuppgift att ange en godtagbar standard vad gäller objektiviteten i läromedlen. Vi menar alltså att det bör vara ett samhällsorgan som på grundval av granskarnas yttranden fattar nödvändiga beslut. Därför bör läromedelsnämnden med sin allsidiga sammansättning vara kvar.

Granskningen skall omfatta läromedlen i de samhällsorienterande ämnena, men även andra ämnen. Det är de s. k. basläromedlen som skall vara föremål för granskning. Förutom saklighet och allsidighet, dvs. det man brukar kalla objektivitet, skall man också pröva om läromedlets framställning överensstämmer med gällande läroplan och om läromedlet utgör ett gott pedagogiskt hjälpmedel för eleven i skolarbetet. Utifrån en sådan sammanvägning av läromedlets kvaliteter och brister skall en bedömning göras, om läromedlet kan anses få utgöra ett basläromedel eller ej. Denna bedömning bör också utgöra underlag för informationen om läromedlet ut till skolorna.

Min summering är alltså att regeringen föreslår en allvarlig försämring av läromedelsinformationen och läromedelsgranskningen, när regeringen i stället borde ägna sig åt att ytterligare förstärka samhällsinsatserna på detta område för att hjälpa dem som lokalt arbetar med läromedelsvalet. Ytterst handlar det ändå om att ge skolan, eleverna och lärarna så goda hjälpmedel som möjligt.

Det hade därför också varit en fördel om riksdagen vid detta tillfälle hade velat uttala att i begreppet kostnadsfri utbildning i grundskolan, specialskolan och gymnasieskolan skall det ligga att eleverna har kostnadsfri tillgång på läromedel. Jag beklagar att de borgerliga partierna inte ställer upp på ett sådant uttalande.

Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna vid betänkandet.

Avslutningsvis vill jag säga att när riksdagen skall fatta de här viktiga besluten är det principiella ställningstaganden man gör, och det gör man utan att de principiella frågorna har varit berörda vare sig i propositionen eller i utskottsmajoritetens text. Också härvidlag skulle jag vilja ha ett besked från utskottsmajoritetens talesman – ett klart besked om varför det är så angeläget att avveckla samhällsinflytandet på läromedelsområdet.

Anf. 74 RAUL BLÜCHER (vpk):

Fru talman! Förslagen i propositionen och utskottsbetänkandet är ägnade att försvaga ett redan svagt samhälleligt inflytande över läromedelsproduktionen. Det är ett avgörande skäl för vpk att yrka på att propositionen i väsentliga delar skall avslås, och bakom den uppfattningen har också socialdemokraterna i utskottet samlat sig. Det är alltså till stora delar en enig opposition som i denna fråga går emot den borgerliga utskottsmajoriteten.

Genom att propositionen inte ens har avvaktat skolförfattningsutredningens remissvar om rätt till fria läroböcker och andra hjälpmedel kan den också ses som en förtäckt attack mot kostnadsfria basläromedel. Kravet på fria läromedel är ett gammalt krav inom arbetarrörelsen, och kravet har fortfarande full aktualitet. Varje försök till inskränkning måste därför avvisas. I en tid när kommunerna tvingas minska sina utgifter kan en kommunal frihet på det här området inte accepteras. Vi hävdar därför att basläromedel och väsentliga hjälpmedel som lexikon och kartböcker

kostnadsfritt skall ställas till elevernas förfogande som s. k. gåva. Bestämmelserna om gåvoläromedel bör också utvidgas till att även gälla för gymnasieskolan och den kommunala och statliga vuxenutbildningen.

Vi vill också gentemot de borgerliga förslagsställarna hålla fast vid regeln att förhandsgranskningen av läromedel skall vara kvar *och* leda till beslut om godkännande eller ej.

Nu säger statsrådet i propositionen att granskning kan leda till utslätning och att granskningen därför bör vara endast konsumentupplysande. Denna tanke om en konsumentupplysande läromedelsgranskning bortser från att dagens beslut om läromedel i våra skolor i mycket hög grad fattas mot bakgrund av ekonomiska överväganden och inte efter en diskussion om vad som är bäst eller sämst från fall till fall. En konsumentupplysning är då verkningslös.

Dessutom karakteriseras läromedelsmarknaden i vårt land av en tilltagande monopolisering. Det finns åtskilliga exempel på att det för olika årskurser och linjer ofta bara finns ett enda läromedel. Då ställs ju desto större krav på granskningen.

Flertalet läromedel i samhällsorienterande ämnen är varken allsidiga eller objektiva. Ensidigheten befrämjas här av att en historiematerialistisk teori t. ex. aldrig har tillåtits någon presentation och på att läromedel i dessa ämnen över huvud taget inte författas med utgångspunkt i någon egentlig samhällsteori.

Vi anser därför att allsidigheten och objektiviteten faktiskt skulle kunna tjäna på att läromedel i samhällsorienterande ämnen gav utrymme åt även rena partsinlagor, där t. ex. företrädare för olika politiska partier kunde få ange sina synsätt.

Vänsterpartiet kommunisterna vill slå vakt om statens institut för läromedelsinformation, och det är glädjande att de socialdemokratiska reservanterna intar samma ståndpunkt. Vi föreslår i vår motion att institutet skall finnas kvar och i fortsättningen ta över de granskningsuppgifter som skolöverstyrelsen verkställer i dag.

Vi avvisar tanken på att granskningen skall ske i samarbete med förlagen. Det är ett viktigt samhällsintresse att granskningen av läromedel äger rum helt oberoende av förlagen och producentintressena.

Merparten av remissinstanserna har också – som Lena Hjelm-Wallén redan påpekat – förordat att statens institut för läromedelsinformation även i fortsättningen skall ha huvudansvaret för läromedelsinformationen. Institutet bör i stället för att avskaffas förstärkas.

Vi menar också att institutet bör få en parlamentariskt sammansatt styrelse, som även bör bli en motsvarighet till den granskningsnämnd som nu finns inom skolöverstyrelsen. Vi vill på så sätt förstärka samhällsinflytandet.

Vi hävdar också i likhet med remissmajoriteten att statens institut för läromedelsinformation skall fortsätta att ansvara för produktionsstöd och vara tillsynsmyndighet för rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Vissa läromedels-
frågor*

Torsdagen den
17 december 1981

*Vissa läromedels-
frågor*

handikappade. Uppgiften att bidra till en förbättrad läromedelsförsörjning på bristområden är angelägen.

Denna fråga aktualiserar ett gammalt vpk-krav på samhällskontrollerad läromedelsproduktion, som skulle sikta till att garantera basläromedel i alla ämnen och för olika elevgrupper med särskilda behov. Inte minst olika invandrargrupperns självklara rättigheter till goda läromedel på eget modersmål skulle underlättas av en helt samordnad läromedelsproduktion.

Vi menar slutligen också att forsknings- och utvecklingsarbetet på läromedelsområdet skall föras över från skolöverstyrelsen till ett förstärkt statens institut för läromedelsinformation, med den parlamentariskt förankrade ledning som vi föreslår. En helt oberoende ställning gentemot läromedelsföretagen bör här vara en självklarhet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionen i de delar som dess yrkanden inte tillgodoses genom de socialdemokratiska reservationerna och i övrigt bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Anf. 75 SVEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Innan jag kort bemöter de föregående talarna vill jag motivera litet av vad som ligger bakom utskottets förslag.

Under tiden sedan den icke-socialistiska regeringen tillträdde år 1976 har vi fått en hel del nytänkande beträffande reformarbetet genom skolväsendet. De nya impulserna kan sammanfattas med ett enda ord: decentralisering. Dessförinnan upplevde skolan, liksom samhället i övrigt, en fortgående centralisering av beslutsfattandet. Det var på central nivå som riktlinjerna drogs upp, och de verksamma ute i kommunerna och på skolorna hade i stort sett bara att anpassa sig till de signaler som kom.

Skolans utveckling måste i stället bygga på erfarenheter och engagemang hos de praktiskt verksamma. Utvecklingen och förnyelsen i skolan skall naturligtvis fortsätta, men den måste komma från basen, från lärare, elever, föräldrar och andra som är verksamma inom skolan lokalt.

Därför har det gjorts och görs mycket för att flytta besluten från centrala myndigheter till kommuner och skolor. Detaljstyrande statsbidrag har försvunnit och ersatts med mer generella bidrag, som ger kommunerna bättre möjlighet att använda pengarna där de bäst behövs. Skolstyrelserna och de olika skolorna har fått ordentligt vidgade möjligheter att själva planera sin verksamhet i samråd med skolpersonal, elever och föräldrar. Kommunerna kommer också att få en egen resurs för pedagogiskt utvecklingsarbete och fortbildning.

Nu har tiden kommit att minska centralstyrningen också på läromedelsområdet. Hittills har en central myndighet, SIL, godkänt vissa läroböcker som s. k. centrala läromedel. Kommunerna har varit skyldiga att ge eleverna minst ett centralt läromedel i varje ämne som gåva.

Nu föreslås att man avskaffar systemet med särskilt godkända centrala läromedel. Lärarna och eleverna får större frihet att själva välja vilka läroböcker de vill ha. Kommunerna måste tillhandahålla s. k. basläromedel

till eleverna, men det blir inte längre någon centralstyrning av vilka böcker som skall få användas.

Det här innebär också att kommunernas lagfästa skyldighet att ge eleverna vissa böcker som gåva försvinner. Man får lokalt avgöra hur mycket man vill satsa på bokinköp och hur mycket man föredrar att ägna åt andra insatser i skolan. Men samtidigt vill jag framhålla att det finns många pedagogiska fördelar med att eleverna har egna böcker som de t. ex. kan göra anteckningar och förstrykningar i.

I propositionen behandlas även frågor om granskning av och information om läromedel. Förslaget innebär inte att förhandsgranskningen av böckerna avskaffas. Det har funnits förslag om det, men det är viktigt att man lokalt får den hjälp i urvalet som en förhandsgranskning innebär. Läromedelsnämnden, som hittills godkänt böcker, avskaffas. I stället skall skolöverstyrelsen utse två granskare som gör kortfattade omdömen om böckerna. Också förslaget får utse en granskare. Granskarna skall bedöma läromedlen både ur pedagogisk synpunkt och ur objektivitetssynpunkt. Med hjälp av dessa omdömen kan man sedan lokalt själv välja vilka böcker och andra basläromedel man vill ha.

För underlättande av urvalet skall det finnas ett centralt informationsregister med alla läromedel. Det skall bygga på det register som förlagen redan har byggt upp, men staten skall ha ett inflytande över registret för att kunna tillse att det verkligen fyller de krav som lärare och elever har rätt att ställa. Skolöverstyrelsen kommer att få ett samlat ansvar för tillsyn över läromedlen och för produktionsstöd. F. n. ligger läromedelsfrågorna splittrade på flera myndigheter. Nu får skolöverstyrelsen möjlighet att på den centrala nivån samordna både det pedagogiska och det organisatoriska utvecklingsarbetet samt utvecklingen på läromedelssidan. Gamla murar som försvårat utvecklingen förut försvinner. Det blir möjligt genom att man samtidigt flyttar beslut som rör mera praktiska frågor till kommunerna och skolorna.

Det här är ett bra exempel på praktisk decentraliseringspolitik och dess fördelar. Man får ett smidigare och mindre byråkratiskt system. De verksamma ute på skolorna får ett större inflytande över sitt arbete och sin vardag. Den centrala myndigheten håller ett vakande öga på utvecklingen och kan hjälpa till med råd och anvisningar. Jag tror och hoppas att den här nyordningen skall komma att upplevas som en stimulans för alla berörda parter.

Lena Hjelm-Wallén underströk i början av debatten en hel del av det som står i propositionen och i betänkandet. Lena Hjelm-Wallén talade mycket om samhällets inflytande och samhällets insatser. Jag har svårt att fatta vad det är som samhället här skulle ha förlorat. Samhället har ju kvar sitt ansvar och sitt inflytande. Jag skulle kunna fråga: Är det enligt socialdemokraternas uppfattning exempel på samhällets ansvar att SIL ger ut en katalog som ganska få använder ute på fältet? Frågorna om kostnadsfri utbildning är tydligt behandlade i betänkandet. Jag tycker att de farhågor som Lena Hjelm-Wallén har framfört är dåligt underbyggda och obefogade.

Avslutningsvis skulle jag vilja säga att reservanterna och motionärerna i det mesta har en annan uppfattning än utskottsmajoriteten. Några samskrivningar har inte kunnat åstadkommas under utskottsbehandlingen. Därför anser jag att en mer ingående debatt här i kammaren inte kan leda till något annat resultat än det som finns redovisat i betänkandet. I betänkandet är såväl propositionens innehåll som motionerna och reservationerna fullt redovisade. De som berörs av det beslut som vi nu kommer att fatta kan tydligt och klart läsa sig till beslutets innehåll. Vi från majoritetssidan uppfattar det som ett positivt beslut.

Jag yrkar bifall till utbildningsutskottets hemställan i dess betänkande nr 8.

Anf. 76 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Först beträffande frågorna om decentraliseringen sedan 1976. Såsom utskottets ordförande påpekade i går härrör de från SIA-propositionen 1976. Undertecknade av den propositionen var jag. Det var en socialdemokratisk regering som lade fram propositionen om den reformen, som i den riksdagsdebatten av en centerpartist betecknades som den största decentraliseringsreformen. Att sedan borgerliga regeringar har försökt följa upp den reformen har varit bra, så långt de har lyckats. Men de har också misslyckats i långa stycken.

Sedan, herr Johansson, är det så att jag har läst herr Johanssons anförande tidigare. Jag har nämligen läst det i tidningen Smålänningen m. fl. tidningar – det är en cirkulärartikel av Ulla Tillander. Artikeln ger inte svar på frågorna, även om herr Johansson ordagrant läste upp den.

Vad vi borde diskutera här är de frågor som jag har ställt och vad som ligger bakom utskottsmajoritetens text. Den här artikeln, och alltså herr Johanssons anförande, försöker bara dra dimridåer över sakfrågorna.

Herr Johansson säger att han inte förstår vad som ligger bakom vår kritik. Det är det som är problemet, att ni inte förstår att ni tar bort samhällsinflytandet, när ni avvecklar läromedelsinstitutet och överför registreringsansvaret och informationsansvaret till producenterna, till läromedelsförlagen. Skall det inte gå att begripa, att om man tar bort det organ som har samhällsinflytandet om hand och lägger uppgifterna helt i privata händer, så är det att avveckla samhällsinflytandet? Någon logik har man väl rätt att kräva också av borgerliga företrädare.

Jag har förstått att decentralisering är det som skall vara någon sorts generalargument från borgerlig sida för att klara den här frågan. Men om man prövar det argumentet, finner man att det är helt ohållbart. Man utgår egentligen från enbart en namnändring. Man ändrar namnet på de centrala läromedlen, som de kallas i dag, till basläromedel. Och detta skall innebära en decentralisering. Läs på s. 5 i utskottsbetänkandet, herr Johansson! Där klagörs att basläromedel precis på samma sätt som centrala läromedel skall antas av centrala organ. Det heter i utskottsbetänkandet "att en central statlig myndighet bör fastställa vilka läromedel som skall vara basläromedel".

Det anförs också i betänkandet att det "av bestämmelserna klart skall framgå att styrelsen för skolan endast får anta sådana läromedel såsom basläromedel vilka central statlig myndighet har fastställt som sådana".

Det är alltså helt klart på den här punkten att förhållandena skall vara precis likadana som f. n. Det är då ganska avslöjande att ni i centern är så fattiga på argument för era decentraliseringssträvanden att ni hävdar att bara namnändringar innebär decentralisering.

Vidare sägs – och det är det andra argumentet – att det på något vis skall bli mer decentralisering om kommunerna inte får den konsumentupplysning som ett samhälleligt organ skall kunna ge dem. Man skall i stället helt lita på läromedelsproducenterna. Jag tror att även herr Johansson, om han ägnar denna fråga litet eftertanke, skall finna att den typen av argumentering är helt befängd.

Jag skulle vilja ställa en fråga till herr Johansson om en tidigare ståndpunkt som det centerpartistiska statsrådet har intagit. Hon sade, då hon var ordförande för barnmiljörådet:

"Vi måste värna om lärares och elevers intressen. Om ansvaret för läromedelsinformationen helt skulle läggas på läromedelsförlagen skulle det innebära flera nackdelar för dem som köper in läromedel. — — — En statlig objektiv information knuten till produktionsstöd för eftersatta sektorer är därför en nödvändighet. — — — Att man i riksdagen skulle anse ett opartiskt organ som bevakar kvalitetsaspekterna på läromedel i skolan som onödigt, är anmärkningsvärt."

Så sade Ulla Tillander för ett år sedan. Jag undrar: Vad är det egentligen för fel på detta? Jag instämmer fullständigt i vad Ulla Tillander sade för ett år sedan. Men varför har centern och Ulla Tillander gjort en kovändning? Vad är det som är dåligt i det vi var överens om när vi byggde upp samhällsinformationen om läromedel? Vad är det som är fel i vad Ulla Tillander sade för ett år sedan, det som vi nu har följt upp i våra reservationer?

Anf. 77 RAUL BLÜCHER (vpk):

Fru talman! Den kommunala självstyrelsen och den lokala friheten att fatta beslut ökar inte, Sven Johansson, när man minskar kommunala resurser. Det hade vi anledning att påpeka även i debatten om gymnasieskolan i går. Det har vi haft anledning att påpeka i en rad tidigare debatter rörande ärenden inom skolans område, där riksdagen alltså har undandragit kommunerna resurser och samtidigt talat om att man för ned besluten till en lägre nivå, att man decentraliserar.

Man må skönmåla hur mycket man vill och kalla det decentralisering eller närdemokrati – beroende på vilket statsråd en proposition kommer ifrån. Det blir inte mycket av det ändå, när det inte finns pengar eller andra resurser som möjliggör ett beslutsfattande. Läromedel är dyra, och de blir inte billigare av den tilltagande monopoliseringen på området.

Statens institut för läromedelsinformation har haft begränsade möjligheter

Torsdagen den
17 december 1981

*Vissa läromedels-
frågor*

och en snävt tilltagen ekonomi. Beaktar man detta kommer man fram till att institutet har fungerat bra efter omständigheterna.

Vad finns det för anledning att ta bort SIL, Sven Johansson? Det har Sven Johansson inte kunnat förklara för oss, i varje fall inte i sitt första inlägg. Vi ser därför med spänning fram mot hans förklaringar när han nu eventuellt kommer att tala om varför propositionen har kommit till, vad det finns för tankar bakom den, varför regeringen vill göra förändringar. Det gäller ju inte här att täcka in underskottet i statsbudgeten, utan det är en klåfingrig reform, som förstärker monopolbolagens inflytande och försvagar samhällsinflytandet. Vi vill gärna ha en redovisning av vad det finns för politiska skäl till förändringarna.

Anf. 78 SVEN JOHANSSON (c):

Fru talman! En del av mitt anförande var citat av utbildningsministern. Hon har inte tillfälle att vara här i eftermiddag. Däri återfanns också hennes motivering för propositionen.

Det ligger mycket av decentralisering i det här förslaget. Jag förstår att vpk och socialdemokraterna inte vill stödja det. Decentralisering är ju att flytta ut beslutsfattandet till de många som besluten berör. Det här beslutet kommer att upplevas som positivt av lärare, elever och föräldrar.

Man talar här envist om att samhället nu mister sitt inflytande och ansvar. Man kan inte påstå det om man har läst propositionen. Samhället har kvar sitt ansvar och sitt inflytande. SÖ finns ju där som ett övervakande organ. Jag vågar påstå att det inte finns någon risk för de konsekvenser som här utmålats.

Jag vill inte på något sätt svara för det uttalande av statsrådet som här har anförts. Jag känner inte till det, och jag svarar inte för henne.

När det gäller resurserna vill jag säga att jag tror att de kommer att finnas.

Jag vill ännu en gång understryka att eftersom vi har så olika uppfattningar i den här frågan kommer vi inte varandra närmare genom att debattera den. Men jag är övertygad om att när beslutet skall träda i kraft kommer de som är berörda av det att uppleva det som stimulerande. De kommer att tycka att detta är en positiv sak.

Anf. 79 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag kan förstå om herr Johansson inte vill debattera frågan mera – det är nog ganska svårt att förklara förslaget om man intar den ståndpunkt som herr Johansson har, nämligen att ingen större förändring sker genom förslaget. Om man däremot sade rent ut att man ville åstadkomma att de fria marknadskrafterna får ett ökat spelrum på läromedelsområdet och att man vill ge läromedelsmonopolen ytterligare utrymme, kunde det bli en ren debatt. Men den vill tydligen inte herr Johansson ta.

Herr Johansson säger att beslutet kommer att uppfattas som positivt av lärare och elever. Jag kan upplysa herr Johansson om – det framgår också av

alla tillgängliga förarbeten – att samtliga lärarorganisationer har sagt nej till förslaget. Samtliga elevorganisationer har också gjort det. När man har gått ut till skolorna och frågat har man självfallet svarat: Vi vill ha en objektiv information, en information som är neutral i förhållande till producenternas vinstintressen. Vi vill inte låta oss styras av dem. – Men det är det ni föreslår i propositionen. Den följden är ofrånkomlig.

Ordet decentralisering kan i en riksdagsdebatt innebära precis vad som helst. Det borde inte få vara en kapp som man lägger över sina förslag. Man säger: Det här betyder en decentralisering – därför skall det genomföras. Den som är emot det som på det sättet påstås vara ett decentraliseringsförslag sägs sedan vara emot decentralisering!

Ni vill avveckla en verksamhet som ger konsumentupplysning till dem som skall välja läromedel – elever och lärare i skolorna och kommunerna – en verksamhet som skall ge stöd och hjälp i arbetet. När vi inte vill vara med om det kan det inte vara att motverka en decentralisering! Tvärtom! Det är detta stöd som över huvud taget gör det lokala arbetet möjligt. Det är det viktigaste. Vad ni här gör är att gå läromedelsproducenternas ärenden, och det är sorgligt att centern har valt den vägen.

Anf. 80 RAUL BLÜCHER (vpk):

Fru talman! Sven Johansson säger att den borgerliga majoriteten och oppositionen har väldigt olika uppfattningar. Det är möjligt att det är så, men Sven Johansson har inte gått närmare in på det och förklarat vad som gav impulsen till den här propositionen.

Det enda lilla som vi inom arbetarpartierna vill i anslutning till betänkandet är att slå vakt om den organisation som finns och utveckla den till något bättre. Det är regeringen och den borgerliga utskottsmajoriteten som är klåfingriga och vill ta bort statens institut för läromedelsinformation. Och det är inte fråga om vilket samhällsinflytande som helst, som man kan decentralisera hur man vill. Det är faktiskt fråga om läromedelsgranskning och läromedelsinformation. Där skall detta samhällsinflytande, om det skall kunna fylla en funktion, kunna mäta sina krafter med de mycket starka producenterna, med stora monopolbolag, med de överväldigande starka producentintressena.

Vilket spelrum ger man då dessa decentraliserade organ? Vilka resurser ger man dem om man tar bort institutet?

Anf. 81 SVEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Läroboksproducenterna måste finnas. Enligt det nya förslaget skall allting granskas. Där finns inga kryphål för läroboksproducenterna. Informationen skall vara objektiv. Vad är det i förslaget som säger att den inte skall vara det? Vi anser att förändringarna i detta förslag är positiva.

Som jag har sagt tidigare finns det delade meningar här, och vi går frimodigt ut med förslaget till dem det berör. Vi är övertygade om att de skall acceptera förslaget och se det som något positivt.

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Vissa läromedels-
frågor*

Torsdagen den
17 december 1981

*Vissa läromedels-
frågor*

Anf. 82 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vad de borgerliga partierna vill är att två granskare skall granska läromedlen, men någon läromedelsnämnd skall inte få ta ställning. Det är att försvaga granskningen, menar vi.

På informationsområdet vill ni avveckla den samhällseliga informationen. Ni vill föra över den informationen på producentintressen. Då kommer det omedelbart att uppfattas som en icke objektiv information. Producenterna är ute efter egen vinning. De har vinst- och konkurrenssyften, det kan vi aldrig komma ifrån, även om man tydligen i Sven Johanssons blandekonomiska värld inte ser det på det sättet.

Anf. 83 RAUL BLÜCHER (vpk):

Fru talman! Var, Sven Johansson, finns förbättringarna? Beskriv gärna de påstådda förbättringarna litet tydligare än med det dimhöljda talet om decentralisering.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2, 4, 5 och 10 (fastställande av basläromedel, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 306 röster mot 16 för motion 131 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 3 (uttalande om kostnadsfritt tillhandahållande av läromedel)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 159 för reservation 1 av Stig Alemyr m. fl.

Mom. 6 (riktlinjer för granskning av läromedel)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 159 för reservation 2 av Stig Alemyr m. fl.

Mom. 7-9 och 13 (riktlinjer för information om läromedel, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 159 för reservation 3 av Stig Alemyr m. fl.

Mom. 11 och 12 a

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 12 b (generell avgiftsfinansiering av stödet till produktion av läromedel)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 159 för reservation 4 b av Stig Alemyr m. fl.

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 159 för reservation 5 av Stig Alemyr m. fl.

Torsdagen den
17 december 1981

7 § Kapitaltillskott till Svenska Petroleum AB

*Kapitaltillskott
till Svenska Petro-
leum AB*

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1981/82:19 om kapitaltillskott till Svenska Petroleum AB (prop. 1981/82:61).

Anf. 84 LENNART BLOM (m):

Fru talman! Detta ärende rör såväl principfrågor som stora penningbe-
lopp. Jag tänker trots detta vara kortfattad.

Det är, fru talman, nu helt klart att Svenska Petroleum AB sällat sig till
raden av statliga förlustföretag. Detta är i och för sig ingen överraskning för
moderata samlingspartiet, som redan 1976 ställde sig avvisande till att ett
kommersiellt statligt oljebolag skulle inrättas.

Det är nu fråga om betydande belopp, 670 milj. kr. Företaget har redan
hittills fått sammanlagt 575 milj. kr., senast 225 milj. kr. i samband med
energibeslutet alldeles före sommaruppehållet. Då var det inte tal om att
företaget gick med stora underskott. Det handlade om att åstadkomma en
förbättrad soliditet. I propositionen som avgavs nu i höst är det emellertid
fråga om "ansamlade underskott".

Det är i och för sig anmärkningsvärt att en sådan förskjutning inträffat
under en så förhållandevis kort tid.

Man kan fråga sig om inte de utredningar om bolagets framtida
verksamhet som det nu talas om borde ha varit klara redan nu. Det rinner
bokstavligen ut hundratal miljoner med nuvarande världsmarknadspriser
och nuvarande uppläggning av verksamheten.

Några besked har inte stått att få beträffande beräknade förluster under
nästa år. Vad som ställs i utsikt är en utredning till hösten 1982 samt en
dämpning och omläggning av råoljeportföljen dessförinnan.

Från majoritetens sida accepterar man en utdragen anpassningsperiod för
SP:s del. Visserligen kan man säga att en viss anpassning redan har inletts,
nämligen den som syftar till att minska råoljekontraktens omfattning.
Eftersom just dessa råoljekontrakt motiverats med att därmed Sveriges
försörjningsberedskap skulle främjas – ett i och för sig tvivelaktigt påstående
– blir i så fall effekten av den inledda anpassningen en försvagad
försörjningsberedskap. Därmed blir argumentet för ett bibehållande av ett
svenskt oljeföretag av SP:s typ än svagare.

Den försörjningsberedskap vi otvivelaktigt behöver här i landet tillgodoses
i första hand genom vårt omfattande oljelagringsprogram samt genom de
internationella överenskommelserna inom den s. k. oljeklubben. Det kan
vara skäl i att erinra om att oljelagringskommittén f. ö. övervägde frågan om
ett s. k. prisbuffertlager men fann att nackdelar med kostnader klart
övervägde fördelarna.

Den dominerande andelen av landets olje- och bensinförsörjning har under hela efterkrigstiden skötts på ett utmärkt sätt av sex sju svenska dotterbolag till stora internationella företag. Därtill har kommit värdefulla insatser från Nynäs och OK. Konkurrensen har gynnat konsumenterna. Sverige har haft tillgång till förhållandevis – jag vill understryka *förhållandevis* – gynnsamt prissatt energi. Ett särskilt svenskt statsägt oljebolag är enligt vår mening helt enkelt överflödigt, och avvecklingen bör därför inledas snarast möjligt.

Sammanfattningsvis, fru talman, noteras således att majoriteten också hävdar att en grundlig omprövning av SP:s uppgifter är nödvändig, men majoriteten är i avvaktan härpå beredd att pumpa in ytterligare 670 milj. kr. plus att ta risken av fortsatta förluster, i första hand under 1982.

Moderaterna menar i sin reservation att SP är överflödigt, att vissa svenska nationella intressen kan tillgodoses med anlitande av befintliga svenska företag, exempelvis OK och de mellansvenska kommunernas inköpsföretag, EFO, samt – framför allt – att det är bråttom med att spara pengar.

I den hantering av beredskapsfrågorna som på ena eller andra sättet ändå måste ske kommer givetvis också överstyrelsen för ekonomiskt försvar att spela en betydelsefull roll, men avsikten är enligt vår mening naturligtvis inte att överstyrelsen själv skall börja bedriva en verksamhet av den typ som Svenska Petroleum har bedrivit.

Med hänvisning härtill yrkas dels bifall till den moderata reservationen, innebärande ett nej till kapitaltillskott på 670 milj. kr. till SP, dels en utredning om hur bolaget på ekonomiskt bästa sätt skall kunna läggas ner.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 85 SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Det här är en mycket viktig fråga. Ärendet gäller – som Lennart Blom sade – principfrågor, och det gäller mycket pengar – 670 milj. kr. Jag har därför skrivit ett anförande som jag har här – men som jag inte tänker hålla. Orsaken därtill, herr talman, är att energiministern nu är i kammaren och skall delta i debatten och redogöra för sina synpunkter på propositionen. För att spara tid vill jag då endast säga att jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkande nr 19.

Anf. 86 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Riktlinjerna för Svenska Petroleums verksamhet drogs i huvudsak upp 1976 genom riksdagens beslut om den statliga oljepolitiken. Ett ökat statligt engagemang i oljeindustrin ansågs nödvändigt för att trygga försörjningen och minska sårbarheten. Det bedömdes som önskvärt att åstadkomma direkta avtal om leveranser av råolja med olika råoljeproducentländer. Ett statligt oljebolag skulle underlätta möjligheterna att sluta direkta avtal med olika producenter.

Statsmakterna eftersträvade en effektiv organisation, som snabbt kunde byggas ut, om försörjningsläget så krävde. Svenska Petroleum gavs där en central roll. Bolaget tilldelades resurser för att bygga upp teknisk och marknadsmässig kompetens. Det förutsattes att bolaget skulle kunna bedriva verksamhet i alla led som är betydelsefulla ur försörjningssynpunkt.

Svenska Petroleums agerande ligger inom de ramar som statsmakterna då angav. Under oljekrisen 1979 kunde man gå in och trygga försörjningen för flera kunder som andra bolag av olika skäl inte kunde försörja.

Mot slutet av 1978 fick SP sitt första råoljekontrakt. Bakgrunden här till var de marknadsstörningar som följde på krisen i Iran. Detta blev inledningen till en snabb expansion av Svenska Petroleum.

Fr. o. m. 1979 har Svenska Petroleums verksamhet baserats nästan helt på råoljekontrakt. Sådana har slutits med företag bl. a. i Nigeria, Irak, Iran, Mexico, Norge och Saudiarabien. Dessa kontrakt har i en del fall tecknats inom ramen för överenskommelser på regeringsnivå.

1979 års situation, med brist på råolja och kraftigt stigande priser, har emellertid nu avlösts av ett annat marknadsläge. Spotmarknadspriserna på råolja är lägre än priserna när det gäller de långa kontrakten. Och eftersom Svenska Petroleums kontraktsåtaganden varit större än de volymer som kunnat avsättas på marknaden, har en del av oljan sålts vidare på spotmarknaden. Det har lett till betydande förluster. Att resultatet för SP skulle svänga mellan plus och minus som en effekt av förhållandet mellan priserna i kontrakten och priserna på spotmarknaden var förutsett. Men att summan av förlusterna skulle bli så stor som redovisats i propositionen tror jag inte någon förutsåg vid den tidpunkten. Oljemarknaden är i sanning en nyckfull marknad.

Sedan en tid pågår därför inom SP en nödvändig sanering av verksamheten. Det är ofrånkomligt att man anpassar råoljeimporten till vad som kan avsättas på den svenska marknaden. Jag kan dock inte instämma med dem som anser att vi inte behöver ett statligt oljebolag.

Oljemarknaden har varit utsatt för starka kast under 1970-talet. Det finns ingen anledning att räkna med något stabilare 1980-tal därvidlag. Dagens överskottssituation kan leda till ökad förbrukning och därmed till en marknadssvängning. Den politiska situationen i flera väsentliga oljeproducentländer kan också leda till en snabb och dramatisk förändring.

Därmed finns, herr talman, motiven kvar för ett statligt oljebolag. Svenska Petroleum bör även i fortsättningen enligt min mening verka för att försörjningstryggheten säkras.

Det finns dock all anledning att pröva Svenska Petroleums verksamhet i ett större perspektiv än vad som nu kan ske. Bolagets roll kommer därför, som har aviserats i propositionen, att tas upp till ingående prövning. Jag räknar med att riksdagen 1982 under höstsessionen skall kunna ta ställning till ett förslag från regeringen.

Svenska Petroleums styrelse och företagsledning håller f. n. på att ta fram ett underlag för ett sådant regeringsförslag. Jag räknar också med att den

sittande energimarknadsutredningen skall bidra med material. Utredningen analyserar möjligheterna för Sverige att tillgodose sina behov av importerad energi under senare hälften av 1980-talet.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag understryka att man inom Svenska Petroleum vidtagit flera åtgärder för att förbättra resultatet. Dessa åtgärder kommer att få full effekt först under 1982.

En del av åtgärderna ger dock viss effekt redan under innevarande år. Det är i själva verket det som ger mig anledning att nu ta till orda i den här debatten. Jag räknar nämligen med, utifrån information som jag har fått från SP:s styrelse, att resultatet för 1981 inte blir oväsentligt bättre än vad som förutsattes när propositionen skrevs. Det behöver därför inte bli nödvändigt att ta i anspråk hela det belopp som riksdagen föreslås avsätta för täckande av SP:s förlust. Regeringen kommer naturligtvis bara att utbetala vad som säkert krävs för förlusttäckningen.

Vidare vill jag informera om att jag efter att ha haft personlig kontakt med Saudiarabiens oljeminister Sheik Yamani har förhoppningar att det kontrakt som Svenska Petroleum f. n. har med Saudiarabien om råoljeleveranser kan upphöra före kontraktstidens utgång. Det möjliggör en anpassning av SP:s försäljning till de nuvarande förhållandena på oljemarknaden i Sverige och ger därmed förutsättning för ett väsentligt förbättrat resultat för SP under 1982.

Både för innevarande år och för 1982 finns det alltså goda förutsättningar för att SP:s resultat blir bättre än vad vi hittills kunnat hoppas på. Att en sådan utveckling kan förutses hoppas jag är ett gott omen inför 1982, att finna glädje i på slutet av riksdagens sista arbetsdag 1981.

Anf. 87 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Vad statsrådet Eliasson här nämnde är ju ett referat av propositionen, som jag kan vitsorda är en beskrivning av de motiv som legat bakom tillkomsten av bolaget. Det som var intressant var emellertid särskilt en upplysning som lämnades här men som utskottet icke fick, trots att utskottet frågade efter den, nämligen en bedömning av 1982 års utfall.

Den fråga som anmäler sig är naturligtvis vad bolaget skall med 670 milj. kr., om man inte behöver alla miljonerna.

Anf. 88 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Anledningen till att informationen inte har kunnat ges tidigare är att den inte har stått att få tidigare. Detta är en information från styrelsen som har blivit tillgänglig de allra senaste dagarna. Jag har velat ge kammaren den upplysningen innan beslutet fattas.

Som jag redan har sagt kommer naturligtvis inte mer att betalas ut än vad som behövs för att täcka den förlust som ändå uppkommer för SP under verksamhetsåret 1981.

Vidare kommer resultatet för 1982 att bli väsentligt bättre än vad som hittills har kunnat förutses, när kontraktsfloran på det här viset nu kan saneras.

Anf. 89 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Jag välkomnar naturligtvis statsrådets senaste uttalande.

Det är så tänkt att riksdagen skall få tillfälle vid en senare tidpunkt att ta del av en organisationsutredning som berör bolaget. Jag vill uttrycka den förhoppningen att de ljusa bilder som här målas upp i en mörk juletid skall visa sig hålla inför den hårda verkligheten.

Jag konstaterar att bolagets roll f. n., sedan man har dämpat sina kontrakt och i stort sett kunnat gå ur kontrakten med Mexico och Saudiarabien, är mindre viktig ur beredskapssynpunkt än någonsin.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 69 för reservationen av Erik Hovhammar m. fl.

8 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställes

den 17 december

1981/82:105 av *Karin Nordlander* (vpk) till jordbruksministern om livsmedelspriserna:

Från den 1 januari till den 15 november i år har priserna på våra baslivsmedel höjts med ca 20 %. Efter årsskiftet 1982 kommer de att höjas – enligt gjorda beräkningar – med ytterligare 10 %. För konsumenterna betyder det 2,5 miljarder kronor i ökade utgifter för matkostnader. För en tvåbarnsfamilj betyder detta en merutgift på matkontot med minst 1 000 kr. per år. Enbart mjölken, som beräknas stiga med 30 öre per liter – och som är en nödvändighetsvara för barnfamiljer –, tar en stor del av den summan.

Av denna tusenlapp får bönderna som producerar våra baslivsmedel som ett resultat av jordbruksförhandlingarna direkt ca 370 kr. Resten av tusenlappen hamnar hos handeln och förädlingsindustrin. Men en stor del hamnar hos staten, dels genom slopade subventioner, dels genom ökad mervärdesskatt på de höjda livsmedelspriserna. I takt med att livsmedlen fördyras ökar staten sina inkomster, då varje prishöjning i livsmedelskedjans olika led beskattas.

Enligt min mening är det ett osunt skattesystem, när staten utnyttjar prishöjningar på livsnödvändiga varor för att öka sina inkomster. I det här fallet är det ökade produktionskostnader för baslivsmedel som utnyttjas.

När subventionerna av baslivsmedel infördes så var anledningen att subventionerna skulle utgöra en form av återbäring av mervärdesskattens effekter på matkostnaden. Nu har regeringen frångått den principen och låter prishöjningarna slå igenom fullt ut. Livsmedelssubventionerna håller på

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Meddelande om
interpellationer*

Torsdagen den
17 december 1981

*Meddelande om
interpellationer*

att avvecklas. Den 1 januari 1982 försvinner ytterligare 500 milj. kr. utöver de 550 milj. kr. som har avvecklats under år 1981.

Genom att köpkraften i vårt samhälle fortfarande är så ojämnt fördelad drabbas prishöjningar på baslivsmedlen orättvist. De som drabbas hårdast är barnfamiljer och övriga grupper med små inkomster vilka tvingas att använda en större andel av sina inkomster till matinköp. När alla fasta utgifter har betalats, återstår för många hushållskassan som en rörlig del. När hushållskassan krymper, går detta ut över kosthållet, som försämrar, vilket kan få olyckliga konsekvenser för hälsan. Dessutom drabbas bönderna som producenter och livsmedelshandeln av det köpmotstånd som blir följden av de höjda priserna.

Statens budgetproblem måste kunna lösas på annat sätt än genom minskade subventioner på våra baslivsmedel.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga jordbruksministern:

1. Är regeringen beredd att på nytt ta upp frågan om livsmedelssubventioner för att hindra prishöjningar och styra konsumtionen?
2. Vilka andra åtgärder avser regeringen att vidta för att stoppa matprishöjningarna?

1981/82:106 av *Göthe Knutson* (m) till kommunikationsministern om optikers undersökning av körkortssökandes synskärpa:

I prop. 1981/82:9 om hälso- och nykterhetsprovningen i körkortsärenden föreslås bl. a. att synprovning, däri inbegripet provning av synfältet, i fortsättningen bör få göras av andra än läkare, t. ex. optiker. Riksdagen har godkänt förslaget (TU 1981/82:2, rskr 1981/82:12).

Av 11 § i förordningen (1981/1069) om ändring i körkortsförordningen (1977:722) framgår bl. a. att till ansökan om körkortstillstånd skall fogas ett intyg om synprovning. Enligt 95 § i förstnämnda förordning, som träder i kraft den 1 januari 1982, beslutar socialstyrelsen – efter samråd med trafiksäkerhetsverket – om föreskrifter rörande synprovning. Av 100 § i samma förordning framgår vidare att blanketter för bl. a. intyg om synprovning tillhandahålls av socialstyrelsen.

Föreskrifter om blanketter föreligger emellertid inte f. n. Utbildning av optiker för att de skall kunna företa den erforderliga synfältsprovningen har inte heller anvisats.

Åberopande det anförda hemställer jag att till kommunikationsministern få ställa följande fråga:

Hur avser statsrådet att lösa dels de legitimerade optikernas kompletterande utbildning för behörighet att pröva synförmågan hos de körkortssökande, dels de andra därmed sammanhängande här redovisade frågorna inom den korta tidsrymd som står till buds, dvs. 14 dagar?

9 § Meddelande om frågor

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

Meddelades att följande frågor framställdes

den 17 december

*Meddelande om
frågor*

1981/82:182 av *Eva Hjelmström* (vpk) till justitieministern om lotteriförordningens bestämmelser om lotteritillstånd:

Tillstånd att anordna lotterier regleras enligt lotteriförordningen (1939:207, omtryckt 1974:221). Enligt denna kan lotterier få anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål.

Vid flera tillfällen under de senaste åren har föreningar inom Amnesty International förvägrats lotteritillstånd under hänvisning till att deras ändamål, ”begränsat till att skapa opinion för eller mot viss företeelse”, inte kan anses vara i enlighet med lotteriförordningens bestämmelser. I ett annat av lotterinämnden avgjort ärende hänvisas till att lotterier endast får anordnas för ändamål *inom* landet. Internationellt solidaritetsarbete utesluts härmed.

Med anledning härav hemställer jag att till justitieministern få ställa följande fråga:

Hur bör lotteriförordningen tolkas vad gäller internationellt solidaritetsarbete?

1981/82:183 av *Karin Nordlander* (vpk) till statsrådet Karin Ahrlund om utvärderingen av försöksverksamheten med mammografi:

Den 3 juni 1981 beslutade riksdagen att avvakta W-E-projektet innan man tar slutlig ställning till frågan om att införa regelbundet återkommande massundersökningar med mammografi. En utvärdering beräknades föreligga år 1983.

Vid Svenska Läkaresällskapets riksstämma vid månadsskiftet november-december framkom att det finns stor risk för att utvärderingen av de pågående massundersökningarna av kvinnor för att spåra bröstcancer med hjälp av bröstströntgen – mammografi – inte blir klar i beräknad tid 1983. Stor överensstämmelse rådde bland läkarna om metoden mammografi som enda metod att upptäcka de små tumörerna – tumörer som kan behandlas med mindre kirurgiska ingrepp – med god prognos.

Med hänsyn till den höga dödligheten hos bröstcancersjuka kvinnor – ca 1 400 per år i Sverige – är det angeläget att utvärderingen inte fördröjs.

Med hänvisning till det anförda vill jag till hälso- och sjukvårdsministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder kommer statsrådet att vidta för att utvärderingen av W-E-projektet skall bli färdig inom föreskriven tid?

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Meddelande om
justering av
kammarens proto-
koll, m. m.*

Avslutningsord

1981/82:184 av *Joakim Ollén* (m) till ekonomi- och budgetministern om beskattning av ny teknik på exempelvis datorområdet:

På en fråga av mig om beskattning av ny teknik har statsrådet Olof Johansson förklarat att skattesystemet "diskriminerar arbetskraften" och att vi "dämpar datoriseringstakten" om vi "flyttar över arbetsgivaravgifterna från de anställda till datorerna". Statsrådet framhöll samtidigt att han inte är föredragande i skattefrågor och därför inte kunde uttala sig på hela regeringens vägnar. Jag vill därför fråga statsrådet Wirtén, i hans egenskap av föredragande i dessa frågor:

Är det regeringens uppfattning att en beskattning riktad mot ny teknik, t. ex. på datorområdet, bör införas?

1981/82:185 av *Ylva Annerstedt* (fp) till utbildningsministern om statsbidrag till studiecirklar i dans:

Lena Malmsjö och Madeleine Hjort skriver i en artikel i DN om dansarutbildning att studieförbunden överväger att helt ta bort det ekonomiska stödet till studiecirklar i dans på grund av det förändrade statliga stödet till kulturverksamhet.

Vill utbildningsministern medverka till att det nya statsbidraget till folkbildning inte förhindrar studiecirklar i dans?

10 § Meddelande om justering av kammarens protokoll, m. m.

Anf. 90 TALMANNEN:

Protokollen från kammarens sammanträden den 10–17 december kommer att justeras den 11 januari 1982.

Till kammarens ledamöter har utdelats statistik rörande riksdagsarbetet under höstarna 1973–1981.

Propositioner som avlämnas till riksdagen under juluppehållet kommer att delas i facken allteftersom de kommer riksdagen till handa. Ledamot som därutöver önskar få proposition hemsänd till sin bostad kan anteckna sig på lista som finns utlagd i kammarfoajén.

11 § Avslutningsord

Anf. 91 TALMANNEN:

Ärade kammarledamöter! Innan vi beslutar att avsluta sammanträdet för att åtskiljas ber jag att få önska er alla ett fridfullt helguppehåll. Jag önskar er alla en God Jul.

Jag framför vår gemensamma önskan om en God Jul till alla dem som arbetar för oss här i riksdagen.

12 § Kammaren åtskildes kl. 15.49.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 55

Torsdagen den
17 december 1981

*Meddelande om
justering av
kammarens proto-
koll, m. m.*

Avslutningsord